

VI. Activitat de recerca

Programes de recerca

Secció Històrico-Arqueològica

Banc de dades de monedes catalanes

Director: Miquel Crusafont i Sabater

L'objectiu d'aquest programa és recollir les dades i classificar materials catalans existents a diferents arxius.

Per al curs 2004-2005 s'ha assolit l'objectiu de fitxar 1.169 monedes. Cal aclarir que el doctor Leandre Villaronga va ampliar la seva cessió de materials en aportar còpies làser de les monedes d'argent de patró grec d'Empúries i Roses, i que s'ha realitzat el treball sobre aquest sector atès que cronològicament és el més antic.

La presistemització d'aquestes peces en les publicacions recents de Leandre Villaronga ha agilitat en aquest cas el fitxatge.

Catalunya Carolíngia

Directors: Josep M. Font i Rius
Anscari Manuel Mundó
i Marcet

Assessors: Antoni Pladevall i Font
Manuel Riu i Riu

L'objectiu d'aquest programa de recerca és recollir i publicar tots els documents

referents als comtats catalans fins a l'any 1000, incloent-hi els preceptes dels reis francs expedits a favor del nostre país. Aquest corpus té un interès excepcional per a la història dels segles IX i X no només de Catalunya, sinó també de l'Europa occidental de l'època carolíngia.

Obra ideada i començada per Ramon d'Abadal i de Vinyals l'any 1920, es divideix en volums corresponents als diferents comtats. L'obra completa comprendrà l'edició de més de sis mil documents.

El treball de redacció és molt entretingut i requereix molta perícia, tant per a reunir els documents publicats com per a la recerca dels inèdits en arxius i biblioteques, per l'aplicació de les diverses ciències històriques i filològiques —paleografia, diplomàtica, cronologia, llatí medieval, crítica textual, història de l'època i comparada— que, a causa de l'estat sovint ben malmès de les còpies conservades, obliga a un treball minuciós de reconstrucció i recuperació del text original. Aquesta és la feina dels col·laboradors, en general constants en la participació, sovint, però, de continuïtat interrompuda. Tant la dificultat, doncs, del treball ben fet com els canvis de col·la-

boradors expliquen la durada d'aquesta obra, semblant a la de diversos corpus similars empresos per altres grans acadèmies europees.

Durant aquest curs s'han reunit els directors amb els col·laboradors en sessions de treball conjunt els dies 7 de maig i 25 de novembre de 2004, i 8 d'abril de 2005. A més de lliurar cada grup els documents que han anat enllestit, amb el text net, però que encara s'ha de sotmetre a la revisió definitiva, s'han discutit els problemes que cada grup ha plantejat sobre aspectes cronològics, d'identificació de personatges i similars.

Els volums de la *Catalunya carolíngia* publicats fins ara són, per ordre d'aparició:

II, 1 i 2: *Els diplomes [reials] carolíngis a Catalunya*, 1926-1952, amb 132 documents.

III, 1 i 2: *Els comtats de Pallars i Ribagorça*, 1955, amb 322 documents.

I, 1: *El domini carolíngi a Catalunya*, 1986, recull d'estudis de Ramon d'Abadal, fet per Jaume Sobrequés i Callicó, com a introducció històrica de tota l'obra.

IV, 1-3: *Els comtats d'Osona i Manresa*, 1999, amb 1.873 documents i deu falsos antics.

Estat actual d'execució del programa i els col·laboradors respectius

El volum v: *Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada*, 2003. El treball

fou començat per Santiago Sobrequés i Vidal (†1973), continuat pels senyors Sebastià Riera i Viader i Manuel Rovira i Solà, i revisat a fons pel senyor Ramon Ordeig i Mata. Tots tres hi han fet una llarga introducció arxivística, diplomàtica i històrica. Anscari Manuel Mundó, a més de la revisió final, hi ha posat un prefaci en què s'explica la història de la redacció del volum, i una llarga disquisició sobre la forma catalana dels nombrosíssims antropònims que hi apareixen; feina aquesta que ha comptat amb l'ajuda de Núria Aramon i Stein, revisora de l'obra. Els índexs d'antropònims i topònims han estat reunits per Ramon Ordeig i Josep Ribas i Solà. El diplomatarí comprèn 630 documents entre originals i còpies autèntiques, més set documents considerats falsos antics.

El volum VI, 1 i 2: *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, havia estat encomanat a Pere Ponsich (†2000), el qual lliurà uns 540 documents. A la seva mort els directors del projecte van encarregar al senyor Ramon Ordeig i Mata refer el conjunt lliurat per Ponsich. Després de netejar-lo de documents que no es referien ni al Rosselló ni als comtats veïns, de relegar-ne dotze com a falsos i d'afegir-n'hi més d'un centenar de nous i alguns que tractaven simultàniament d'altres comtats, han resultat 649 documents considerats autèntics per Ordeig. Han estat passats a format electrònic pels senyors Rafael Ginebra i Josep Ribas, amb l'índex alfabètic de noms

fet per Ramon Ordeig; Núria Aramon l'ha revisat en aspectes lingüístics i diversos; Anscari Manuel Mundó hi ha posat un prefaci amb la història del volum i n'ha fet la revisió crítica final. S'espera que surti al començar l'any 2006.

El volum VII, molt avançat, comprendrà, en tres parts, *El comtat de Barcelona*, amb nombrosa documentació que depassa ja els 1.550 textos. Han estat recollits pels senyors Pere Puig i Ustrell, Ignasi Baiges i Jardí, Rafael Ginebra i Molins, Josep Ribas i Solà i, a més, Joan Soler i Jiménez s'encarrega de la confecció dels índexs. Manquen encara la revisió a fons i la introducció de Ramon Ordeig, i el prefaci i revisió final d'Anscari Manuel Mundó.

El volum VIII, amb *Els comtats d'Urgell i de Cerdanya*, és el més endarrerit dels volums, tot i que es compta amb els reculls recents fets pel pare Cebrià Baraut (†2003) i els estudis de Manuel Riu i Riu i Carme Batlle, que ja hi han treballat. Encara no es pot fer un càlcul exacte dels documents que pot comprendre, potser cap a un miler. Els directores han encarregat al senyor Ramon Ordeig de recollir tot el material dispers per confegir el volum.

Es compta encara amb la publicació d'un darrer volum amb suplement, complements, documents oblidats, cròniques i crònics, a més d'inscripcions del període carolingi i algunes làmines amb documents característics per la seva escriptura o raresa diplomàtica.

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany i Fort
M. Teresa Matas i Blanxart

El principal objectiu del projecte ARCAT és aconseguir un corpus informatitzat bibliogràfic, documental i d'imatges dels edificis de tipus religiós existents a la Catalunya altmedieval (segles IX-XIII).

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Centres de recerca», dins d'aquest mateix capítol.)

Corpus documental de les relacions internacionals de Catalunya i de la Corona d'Aragó

Directors: Maria Teresa Ferrer i Mallol
Manuel Riu i Riu

La finalitat d'aquest projecte és publicar, en edició crítica, els tractats internacionals de Catalunya i, després, de la Corona d'Aragó. Durant el curs 2004-2005 hi han col·laborat Pere Benito i Pilar Sendra, principalment.

Estat actual del programa i realitzacions *Volum 1.1*

Tenim pràcticament acabat el primer volum, tom primer, del qual falta fer una revisió final, que es farà entre novembre i desembre de 2005, per a incorporar a l'estudi introductori la darrera bibliogra-

fia recollida per Pere Benito en una estada recent a Tolosa de Llenguadoc. Publiquem, en edició crítica, els tractats, però també capitulacions matrimonials si comporten algun territori nou, com Provença o Montpeller, i documents relacionats amb aliances que prenen formes diverses, amb petites introduccions que encapçalen cada tractat o documentació similar i unes introduccions generals per a seguir l'evolució de les relacions amb cadascuna de les àrees estudiades.

El primer volum de l'obra és dedicat als segles XI-XII i s'allarga fins als primers anys del segle XIII, fins a la mort del rei Pere el Catòlic a la batalla de Muret l'any 1213, i acaba amb el final d'un regnat. El volum comprèn dos toms: el primer inclou la documentació i els estudis sobre les relacions amb Occitània i amb els estats italians, i el segon tom, documentació i estudis sobre les relacions amb els estats ibèrics i els països musulmans; el primer tom és el que lliurarem per a editar el mes de gener de 2006. Sobre les relacions amb estats italians incloses en el primer volum es pot trobar informació en memòries de l'IEC anteriors. Aquest curs ens hem centrat en les relacions amb Occitània.

El projecte ha experimentat un retard notable perquè la primera intenció havia estat començar el Corpus en el segle XII, que és quan els tractats internacionals prenen una forma més o menys moderna, però l'estudi del cas

d'Occitània ens va fer canviar de parer i vam fer retrocedir l'inici de l'obra al segle XI. Havíem dit que, pel que fa a aquesta àrea, començaríem amb el tractat de divisió de Provença entre el comte de Barcelona i el de Tolosa, acordat el 1125, i que tractaríem els antecedents del segle XI a la introducció general sobre aquesta àrea. Malgrat que hi havia el rerefons de l'enfrontament Casa de Barcelona - Casa de Tolosa, ens semblava que el segle XI era un món de relacions feudals, en el qual no havíem d'entrar. Però són unes relacions feudals molt especials; els reconeixements de vassallatge envers el comte de Barcelona que trobem són en realitat aliances contra Tolosa i prenen aquesta forma perquè som a l'època plena del feudalisme. Cal tenir en compte i assumir que a l'edat mitjana la idea de pacte i tractat és diversa segons les èpoques.

Després de discutir-ho, vam decidir incloure també el segle XI en el Corpus. Aquesta decisió ha suposat un endarreriment de tres anys, com a mínim, perquè hem hagut de fer molts viatges pels arxius occitans i els de París, i hem hagut d'estudiar molta bibliografia nova, editada o no editada, com ara algunes tesis doctorals franceses. Crèiem que valia la pena fer aquest esforç i retardar l'edició per aquestes dues raons.

En primer lloc, els francesos i alguns americans han publicat en els darrers decennis molts estudis sobre Pro-

vença i sobre Occitània que a Catalunya no han estat recollits ni integrats en el context històric català. Hi ha, per exemple, els estudis de Martí Aurell i Jean Pierre Poly per a Provença, d'Hélène Debax i F. L. Cheyette per a Carcassona, de Laurent Macé per a Tolosa, etc.

En segon lloc, els francesos no han publicat documents, com a màxim algun ha publicat algun catàleg, per exemple Poly, dels documents provençals. Per tant, una part dels documents és inèdita i una altra part és publicada, però en edicions del segle XVIII, com ara l'obra de Devic i Vaissete, *Histoire générale de Languedoc*, amb signatures no actuals, com ara l'«Arxiu del Castell de Foix», que ja no existeix. En aquest aspecte, ha calgut buscar els originals als arxius actuals, les famílies de còpies als diversos cartularis medievals i les còpies més modernes. Pere Benito s'ha encarregat de fer aquesta tasca de recórrer els arxius occitans per tal de localitzar la documentació i també ha anat a París, tant per treballar a l'Arxiu Nacional com a la Biblioteca Nacional, on es guarden moltes còpies de documents medievals fetes en època moderna i que en algunes ocasions és l'única documentació conservada. Pere Benito ha trobat als manuscrits de la col·lecció «Baluze» alguns documents copiats del nostre *Liber feudorum maior* per aquests erudits francesos, que van portar a terme aquesta tasca de còpia ingent. Del

Liber feudorum se n'ha perdut una bona part, de manera que aquestes còpies ens han salvat alguns dels documents perduts.

La introducció general d'Occitània, que ha estat escrita durant aquest curs, analitza i documenta, mencionant només els blocs més importants, els punts següents:

— La compra dels comtats de Carcassona i Rasès (1067-1071) per part dels comtes de Barcelona, que es considera el primer episodi de l'expansió catalana a Occitània, malgrat que des del començament del segle XI es practicava una política d'aliances matrimonials. Aquests comtats eren l'estat format pel comte Roger el Vell de Carcassona, que anava des de les Corberes fins al riu la Garona. Després d'un capgirament de les relacions amb Tolosa i els Trencavell, els comtes catalans perderen el control de Carcassona-Rasès; especialment després de l'assassinat del comte Ramon Berenguer II Cap d'Estopes. Els intents catalans de recuperar el control van comportar guerres i inestabilitat a la regió durant força temps i la intervenció de Tolosa i Aragó. Malgrat que Alfons I renuncià a aquests drets a la pau amb Tolosa de 1176, hi recuperà poder de nou arran de les primeres condemnes contra els heretges càtars pel III Concili de Laterà perquè els senyors occitans li demanaren empara l'any 1179 i n'esdevingueren vassalls, és a dir, aliats.

Hi ha quadres genealògics per a entendre els parentius i els drets als territoris.

— La gran guerra occitana: des de l'annexió de Provença a la submissió dels Baus; el casament de Ramon Berenguer III amb Dolça de Provença, filla del difunt comte Gerbert de Gavaldà i de la comtessa Gerberga (1112), suposà l'adquisició dels comtats de Provença i Gavaldà, del vescomtat de Carlat i possessions a la Roergue que Dolça lliurà al seu marit. Els comtes de Barcelona tingueren grans dificultats per a imposar la seva autoritat en el comtat a causa de la guerra gairebé permanent amb Tolosa i les guerres amb la família dels Baus, que reivindicaven una part de l'herència per a Estefania o Estevana, germana de Dolça, casada amb Ramon dels Baus. Hi havia també la insubmissió de part de la noblesa i un poderós moviment comunal a les ciutats.

L'any 1125 se signà el tractat de pau entre Alfons Jordà, comte de Tolosa, i Ramon Berenguer III, comte de Barcelona i marquès de Provença, que consagra la divisió de Provença entre totes dues cases comtals, per a Alfons Jordà la Provença continental entre la Durença i l'Isère, mentre que per a Ramon Berenguer era la Provença marítima amb el Roine a l'oest i la Durença al nord, bé que els territoris més propers a Itàlia no els controlava.

El comte Ramon Berenguer III dividí aquesta herència entre el seu fill

gran, Ramon Berenguer IV, que heretà Barcelona, i el segon, Berenguer Ramon, que heretà Provença, però la branca barcelonina hi hagué d'intervenir sovint, i en temps del rei Alfons el Cast tornà a dominar el comtat.

La revolta dels Baus, en què es van aliar amb Tolosa i amb l'Imperi alemany, tingué diverses etapes; la darrera acabà el 1156.

— La gran coalició antitolosana de 1158: gairebé tots els senyors d'Occitània s'aliaren amb el comte de Barcelona i el rei d'Anglaterra contra Tolosa, que se salvà per la intervenció del rei de França al seu favor. La pau arribà l'any 1162.

— Les guerres entre Tolosa i Barcelona durant el regnat d'Alfons I, aliances i paus: el motiu de les lluites era la successió a Provença, que comportà almenys tres guerres, el 1166-1167, el 1171 i el 1175 i la formació d'aliances a tota la regió. La pau arribà el 1176. Tolosa renuncià als drets sobre Provença, però Alfons acceptà el domini superior de Tolosa sobre els dominis dels Trencavell de Carcassona, és a dir, que renuncià als drets comprats un segle abans. Però la pau no durà gaire i hi hagué noves guerres, especialment la de 1181. La pau amb Tolosa de 1190 significà un tombant decisiu en les relacions catalanotolosanes.

— El regnat de Pere el Catòlic i la croada contra els càtars: la col·lecció

documental acaba amb les aliances prèvies a la croada contra els albigesos. Destaquen les esposalles del comte Ramon VI de Tolosa amb Elionor, la germana del rei Pere el Catòlic, i un tractat d'aliança entre el rei Pere i el comte; el casament de Pere el Catòlic amb Maria de Montpeller i tota la documentació que va generar; també incloem els testaments del rei Pere i del comte Alfons de Provença, en què es deixaven mútuament el regne i comtat; la infeudació dels seus regnes feta pel rei Pere a la Santa Seu, tot el 1204 i el 1205; la donació de Montpeller al seu marit per part de la reina Maria i la documentació conexas.

Incloem també la documentació immediata a la batalla de Muret: el conveni amb Simó de Montfort de 1211; l'obligació del comtat de Tolosa al rei Pere, el 1213, de complir el que l'Església manés; la mateixa obligació per part del comte de Foix, del comte de Comenges, i del vescomte de Bearn, i, finalment, les ordres del papa al rei Pere d'abandonar els tolosans i els comtes de Foix i el de Comenges, una del mes de juny i l'altra de juliol. La batalla de Muret va ser el 13 de setembre.

Volum 1.2

El tom dedicat a les relacions amb els estats ibèrics i islàmics està també molt avançat. La documentació s'ha revisat i puntuat; els comentaris individuals per

cada document estan fets pel que fa a la part ibèrica. Falta fer la introducció general de la part ibèrica i els comentaris individuals i la introducció general de les relacions amb els països islàmics.

Altres

— Pere Benito ha consultat en una estada a Tolosa de Llenguadoc la Biblioteca de l'Institut d'Estudis Meridionals, la Biblioteca Universitària de l'Arsenal i la Biblioteca Universitària de Le Mirail, per tal de veure bibliografia antiga que no tenim o acabada de sortir, tesis doctorals etc. Ha redactat la introducció general d'Occitània i els comentaris individuals dels documents.

— Pilar Sendra ha treballat en la preparació del volum 1.2. Ha elaborat quadres genealògics detallats de les famílies comtals o reials de Barcelona, Aragó, Castella i Navarra per a la introducció general. Ha revisat els documents corresponents a Aragó, Castella i Navarra. Ha redactat els comentaris individuals dels documents i ha ajudat Pere Benito a fer recerques bibliogràfiques sobre la documentació d'Occitània a la biblioteca de la Institució Milà i Fontanals, a la Biblioteca de Catalunya i a les biblioteques de les facultats de Dret i de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona. Ha transcrit alguns documents nous a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

Corpus textual de la Catalunya Nord

Directora: Eulàlia Duran i Grau

El projecte Corpus textual de la Catalunya Nord (CTCN) té la voluntat d'establir un inventari dels manuscrits i impresos d'aquest territori. Pel que fa al primer bloc, «Repertori de manuscrits rossellonesos» (RMR), es pretén fer un repertori de tota la producció de manuscrits d'autor rossellonès conservats a la Catalunya Nord fins al segle XVIII (inclòs), i també d'aquells manuscrits de les mateixes característiques conservats en fons d'altres territoris. D'altra banda, i pel que fa als impresos, «Catàleg d'impresos rossellonesos» (CIR), es busca elaborar un catàleg que inclogui totes les impressions entre 1500, data de la primera impressió per Joan Rosembach, i 1840. Després del primer any efectiu de marxa del projecte (2002) es va decidir prioritzar l'elaboració del CIR.

Catàleg d'impresos rossellonesos

És prioritari posar a l'abast del públic investigador els resultats de la recerca. Per aquesta raó hem escrit un monogràfic sobre l'impressor Samsó Arbús (que ha de sortir publicat el proper 2006): hi repassem la seva producció durant l'etapa en què el trobem establert a Perpinyà a partir de les notícies que hem pogut extrapolat directament dels impresos, i hi afegim un catàleg dels títols que va imprimir, amb notícia dels fons on n'hem

pogut localitzar exemplars i amb les referències bibliogràfiques pertinents a cada un d'ells.

D'altra banda, en breu ha de veure la llum l'article «Corpus textual de la Catalunya Nord: Catàleg d'impresos rossellonesos» (sessió de la Secció Històrico-Arqueològica a Perpinyà, Barcelona, IEC), en què s'explica la finalitat del projecte i l'estat actual de la recerca.

De manera paral·lela, hem continuat amb el buidatge bibliogràfic i amb la catalogació dels impresos del segle XVII en biblioteques al nostre abast i també a la Nacional de Madrid i a la British Library. En aquest camp hem avançat més del que havíem previst.

Pel que fa al capítol dedicat al segle XVI, no l'hem pogut tancar definitivament (tot i que es troba pràcticament enllestit). Ens ha faltat finançament per als desplaçaments que havíem previst per a aquest curs, que ja vam dir que eren imprescindibles per al bon desenvolupament del projecte. Hem aconseguit finançament extern per a fer una estada a Madrid per a consultar la Biblioteca Nacional i part d'un sojorn a Londres per a consultar la British Library (l'altra part l'ha sufragada l'IEC); aquestes estades s'han fet en el marc d'altres projectes de recerca, raó per la qual el temps dedicat al CIR ha estat forçosament compartit. Queden pendents de realitzar estades a Berlín, Palma, París, Salamanca, Sevilla i València; si tot segueix com està pre-

vist, una de les estades es farà abans d'acabar l'any 2005.

D'altra banda, hem contactat amb un col·laborador extern (Ivan Parisi, Roma), que s'ha ocupat de resoldre alguns problemes concrets relacionats amb els impresos de la Biblioteca Nacional Central de Roma.

Corpus Vitrearum Medii Aevi (CVMA)

Directors: Anscari Manuel Mundó
i Marcet
Xavier Barral i Altet

L'objectiu d'aquest programa de recerca és l'estudi dels vitralls de recintes religiosos i civils de Catalunya. És un programa de la Unió Acadèmica Internacional.

Durant el curs 2004-2005 s'ha dut a terme la finalització del volum v de la sèrie catalana.

S'ha completat la descripció i la fotografia dels vitralls de la Seu d'Urgell, Santa Maria de Cervera, Escunyau i dels museus que en conserven, com el Museu Episcopal de Vic, el monestir de Montserrat, la catedral de Perpinyà, els vitralls pintats de Tortosa i un de Puigcerdà, amb textos descriptius de Joan Vila Grau i Antoni Vila i Delclòs i fotografies de Ramon Roca i Junyent.

Ester Balasch ha recollit la documentació arxivística dels edificis que en

conserven, més la de la catedral de Lleida, ara perduts però molt rica de documentació. També hi ha la referent a vitralls perduts d'Arenys, Mataró, Molins de Rei, la catedral de Vic, Queralt, Colera, Lloret, etc.

S'hi ha ajuntat la documentació sobre vitralls d'edificis civils com la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona, i d'altres edificis civils de Catalunya.

Joan Vila Grau, Antoni Vila Delclòs i Sílvia Cañellas han revisat i completat el glossari en quatre llengües de termes específics de la vitralleria medieval dels segles XIV-XVI.

Joan Vila Grau i Antoni Vila Delclòs han format un inventari biogràfic dels mestres vitrallers coneguts que treballaren en els nostres edificis.

Tots els textos introductoris dels col·laboradors han estat completats amb la historiografia del vitrall a Catalunya de Xavier Barral, l'estudi iconogràfic de Rosa Alcoy, el prefaci històric del CVMA, vol. v, d'Anscari Manuel Mundó, i les restauracions anteriors de Sílvia Cañellas.

Xavier Barral, Sílvia Cañellas i M. Carme Domínguez assistiren al XXIIe Colloque International du *Corpus Vitrearum* a Nuremberg/Regensburg, 29 d'agost - 4 de setembre de 2004. Van assistir també a la «Conference on the art, craft and preservation of stained glass, 1800-1900», 28 de febrer i 1 de març de 2005, a Londres.

**De Barcelona a València.
Els orígens del patriciat urbà
en el marc de l'expansió catalana
del segle XIII (1238-1338)**

Director: Enric Guinot i Rodríguez

L'objectiu general de la recerca és estudiar els orígens del patriciat urbà de la ciutat de València en el marc de la colonització feudal del segle XIII i principis del XIV, amb dues vessants d'anàlisi social. Una primera més breu dedicada a les possibles relacions entre l'oligarquia urbana de la capital catalana i els primers colons pobladors de la ciutat de València, i una de segona més extensa de reconstrucció dels principals llinatges de la burgesia urbana valenciana del primer segle de la seva existència (1238-1338) a partir tant de la seva activitat econòmica com de la política en el nou-nat municipi. El projecte es planteja una recerca en tres períodes històrics; un de primer referit al temps de Jaume I, la generació de la conquesta. Un de segon, al darrer terç del segle XIII, regnats de Pere el Gran i Alfons II (1276-1291), i, finalment, al temps de Jaume II, el canvi de segle (1291-1327).

Atenent l'estat de la qüestió del tema i la necessitat d'exhumar pràcticament el 90 % de la documentació a consultar, la metodologia de treball consta també de dues parts successives. Una primera, dedicada a avaluar la participació del patriciat urbà de Barcelona en

la conquesta de València i els seus interessos a la nova ciutat, tot a partir dels estudis sobre aquest grup social. I una segona, de llarga durada, que haurà de reunir el cos documental existent sobre la ciutat de València del segle XIII i principis del XIV per a trobar el rastre dels seus primers ciutadans.

A més de la redacció i publicació dels corresponents treballs històrics que donen compte dels resultats de la investigació, un dels resultats complementaris però significatius del projecte va ser l'elaboració d'un complet catàleg de la documentació doscentista existent per a la ciutat de València i sobre aquesta mateixa ciutat, la qual serà posteriorment posada a l'abast de la comunitat científica.

Estat actual del programa i realitzacions

El primer any de recerca ha estat dedicat al primer període d'anàlisi establert en el projecte, això és, el temps del regnat de Jaume I. Els membres de l'equip bàsicament han dut a terme tres tasques successives i complementàries.

En primer terme, una recerca bibliogràfica sobre l'estat de la qüestió de qui és i com actuava el patriciat urbà de Barcelona en el període de la conquesta de València amb l'objectiu d'avaluar la seva participació en la magna tasca de la colonització doscentista de les terres valencianes.

En segon terme, la tasca més feixuga, la localització de les fonts històri-

ques sobre la ciutat de València per al temps del regnat de Jaume I, en bona part, inèdites i/o molt disperses. Aquesta ha estat la tasca més llarga i complicada perquè ha obligat els membres de l'equip, els doctors Enric Guinot i Pau Viciano i el llicenciat Aureli Silvestre, a escorcollar les sèries del segle XIII dels diversos arxius (Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu del Regne de València, Arxiu Municipal de València i Arxiu de la Catedral de València), a més d'alguna cosa més concreta a l'Arxiu Històric Nacional de Madrid.

De l'Arxiu de la Corona d'Aragó s'han revisat tots els registres de cancelleria del regnat de Jaume I, així com el fons de pergamins del mateix regnat i la sèrie de cartes reials; de l'Arxiu del Regne de València, la sèrie de pergamins i la de privilegis; de l'Arxiu de la Catedral de València, la sèrie de pergamins, probablement la més productiva amb els registres reials; de l'Arxiu Municipal de València, la sèrie de pergamins, i de l'Històric Nacional de Madrid, la sèrie d'ordes militars de Montesa, pergamins reials i particulars, també del temps de Jaume I.

En bona part, aquests fons estan sumàriament catalogats i ha estat necessària la consulta individual d'uns dos mil documents, dels quals se n'han seleccionat uns sis-cents cinquanta com a útils per la seva informació. Aquests han estat regestats amb detall de tots els antropònims així com amb una relació de

tallada del seu contingut, de tal manera que a hores d'ara disposem de la millor col·lecció de textos possible sobre la gènesi primerenca del patriciat urbà valencià medieval. Una col·lecció que tenim voluntat de posar a l'abast dels investigadors en acabar el nostre estudi, probablement mitjançant una pàgina web.

Finalment, hem procedit a l'anàlisi i avaluació de les dades reunides, la reconstrucció dels principals llinatges de ciutadans de València entre 1238 i 1276, com els Romaní, Escrivà, etc., així com de la seva activitat al servei de la Corona, en el control de l'incipient poder municipal de la capital i a través dels seus propis negocis econòmics: propietaris de cases, de terres, operacions comercials, botigues i obradors de draperia, etc. Tot aquest treball culmina amb la redacció d'un primer article amb els resultats de la investigació i amb títol provisional: «Les arrels del patriciat urbà de València en temps de Jaume I».

De re frumentaria: Corpus de documentació municipal relativa al mercat urbà de cereals als Països Catalans a la baixa edat mitjana

Director: Antoni Riera i Melis

La finalitat del programa és consultar sistemàticament la documentació municipal

corresponent als segles xiv i xv, conservada als arxius i a les biblioteques locals de les deu ciutats dels Països Catalans que, a la baixa edat mitjana, es van mantenir ininterrompudament per damunt dels set-cents cinquanta focs fiscals. Seleccionar-ne la relativa al consum urbà de cereals i a la política frumentària dels consells. Transcriure, resumir i anotar els documents escollits. Redactar una extensa introducció i una conclusió final. Recollir en sengles apartats les fonts documentals i la bibliografia utilitzada. Elaborar uns índexs d'antropònims i de topònims.

Estat actual del programa i realitzacions

L'equip de recercadors, d'acord amb el cronograma establert inicialment, ha continuat consultant les fonts documentals conservades en els arxius municipals de Barcelona i de Girona.

Joan Josep Càceres i Antoni Riera han examinat les sèries corresponents a la primera meitat del segle xv, conservades en l'Arxiu Històric de Barcelona. També han treballat en la sèrie «Clavaria», tot examinant els volums compresos entre el 24 i el 43, que cobreixen el període de 1400 a 1427. La recerca ha aportat 317 documents inèdits.

Paral·lelament, Joel Colomer Casamitjana ha consultat els dotze primers volums del *Manual d'acords de la ciutat de Girona*, que abasten les cinc dècades compreses entre 1346 i 1383. N'ha extret 96 documents inèdits.

La documentació, en ambdós casos, ha estat transcrita, resumida i anotada.

S'ha revelat la informació, especialment valuosa, recollida sobre el primer quart del segle xv, força més mal conegut, des del punt de vista de l'oferta i la demanda de cereals, que la segona meitat de la centúria anterior.

Difusió dels resultats

Antoni Riera i Melis ha difós la informació inèdita aportada per la recerca documental en les activitats següents:

Participació en cursos d'altres universitats

— «L'alimentazione urbana e rurale tra medioevo ed età moderna: esplorazione delle fonti e prime indagini», seminari organitzat pel Centro di Studi per la Storia dell'Alimentazione e della Cultura Materiale, coordinat per Anna Maria Nada Patrone, de la Universitat de Torí, a Guarene, pel professor Antoni Riera Melis, de la Universitat de Barcelona, i per Giovanni Panjek, de la Universitat d'Udine.

— «Historia de la historia de la alimentación», en el curs de doctorat *Tendències actuals de la història medieval*, organitzat per la xarxa d'universitats Institut Joan Lluís Vives, a Morella.

— «La cocina de ayer: La Edad Media», en el curs d'estiu *Alimentación y salud: cocina y nutrición, ¿horizontes le-*

janos?, de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo de Barcelona, coordinat per Abel Mariné i Jaume Serra, professors de la Universitat de Barcelona.

Participació en congressos i seminaris internacionals

— «Alimentación y religión en la Edad Media», curs de trenta hores lectives al màster europeu *Història i cultura de l'alimentació*, impartit a la Universitat de Bolonya, el març del 2005, i a la Universitat de Tours, l'abril del 2005.

— «Hambres y carestías en las ciudades catalanas durante los siglos xiv y xv: La gestión municipal de la crisis», en el col·loqui internacional *Crisis de subsistencia y crisis agrarias en la Edad Media*, organitzat, a Sevilla, per Hipólito Rafale Oliva, professor de la Universitat de Sevilla, i Pere Benito Monclús.

— «La storia dell'alimentazione in Spagna», en el congrés internacional *Insegnare la Gastronomia nella Università*, organitzat, a Colorno, per la Universitat de Ciència Gastronòmica, i coordinat per Alberto Capatti, professor de la institució esmentada.

Publicacions

CONTRERAS, J.; RIERA I MELIS, A.; MEDINA, X. [dir.]. *Sabores del Mediterráneo: Aportaciones para promover un patrimonio alimentario común*. Barcelona: Institut Europeu de la Mediterrània, 2005. 269 p.

RIERA I MELIS, A. «El comerç d'aliments entre Catalunya i els districtes pirinencs del Regne de Mallorca a la primera meitat del segle xiv». A: *Circulation des marchandises et réseaux commerciaux dans les Pyrénées (XIIIè-XIXè siècles)*. Vol. I. Tolosa de Llenguadoc: Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS). Université Toulouse-Le Mirail, 2005, p. 57-68.

— «Las alimentaciones cristianas en Occidente durante la Edad Media». A: SALAS, J.; GARCIA, P.; SÁNCHEZ, J. M. [ed.]. *La alimentación y la nutrición a través de la historia*. Barcelona: Glosa, 2005, p. 185-215.

Edició de les obres de Valentí Almirall

Director: Albert Balcells i González

El 9 de març de 2005 se signà el document de compromís per a la realització de la cerca de l'obra de Valentí Almirall amb la finalitat de disposar d'un original susceptible de ser editat amb una presentació de contingut similar a la recerca i edició que es féu del també polític i periodista Enric Prat de la Riba.

En el document s'acordà elaborar l'inventari bibliogràfic de tota la producció del polític català i alhora fer-ne la transcripció en suport informàtic, elaborar un estudi introductori, amb una ex-

haustiva bibliografia d'Almirall i sobre aquest mateix autor, i la cronologia de les seves activitats més destacades. El treball es desenvolupà en el decurs de 2005 sota la supervisió històrica d'Albert Balcells i la supervisió filològica de Josep Massot. El responsable de l'edició i coordinació del projecte és Josep M. Figueres i Artigues, que ha tingut cura de la cerca dels originals d'Almirall. La transcripció filològica ha anat a cura de Lluïsa Valmanya.

Les pautes metodològiques han estat les mateixes que en una recerca anterior, premiada amb la borsa de l'IEC Ramon d'Alòs-Moner. Un treball atorgat al director de la cerca, Josep M. Figueres, sobre la bibliografia de Valentí Almirall al *Diari Català* el 1984 que aconseguí fixar tres-cents vint articles d'Almirall en aquell periòdic. La feina encomanada s'ha acomplert, doncs, en un percentatge molt alt i s'està treballant en la fixació definitiva dels textos pendents i preparant la redacció dels apartats introductoris.

En el marc de la present recerca es preveu la publicació en el número 20 de la revista de la Societat Catalana de Comunicació, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, *Treballs de Comunicació*, corresponent a desembre de 2005, del treball «Espanya tal com és, de Valentí Almirall. Noves dades de l'assaig crític més destacat de la Restauració (1835)», text en el qual s'aporta una de les primeres novetats en la recerca com és la definitiva fixació d'aquesta obra fins ara da-

tada el 1886; fou redactada en català en lloc de francès, i la publicació aparegué a *L'Arch de Sant Martí* en lloc de l'editorial francesa de Montpeller (Imprimerie Centrale du Midi, 1886).

**El discurs de fundació
de les institucions científiques
catalanes de la segona meitat
del segle XVIII i començament del XIX**
Director: Santiago Riera i Tuèbols

L'objectiu d'aquest projecte és el de publicar els discursos de fundació del període esmentat, que arrenca amb el discurs de fundació de la Reial Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona, de 1764 i acaba amb els discursos pronunciats a final del segle XIX. Aquesta tasca de recerca de documents, en alguns casos difícils, implica també la transcripció i anàlisi.

La publicació, de tots els discursos o dels més representatius, inclourà així mateix un estudi sobre el període i les notes explicatives que es considerin adients, a peu de pàgina.

El Fons Pere Calders. Estudi i edició
Director: Jordi Castellanos Vila

La finalitat del programa és l'estudi dels documents i originals del Fons Pere Calders, de la Universitat Autònoma de Barce-

lona, la publicació de l'epistolari i dels contes i novel·les inèdites de Pere Calders i l'elaboració d'un banc de dades de l'obra gràfica, periodística i literària de l'escriptor i dels escrits i crítiques sobre la seva obra.

Estat actual del programa i realitzacions

S'han concedit dues beques de tres mesos cadascuna destinades a dos documentalistes que treballen en l'ordenació, transcripció de documents i recollida de material de premsa de Pere Calders, amb l'objectiu de contribuir a l'ordenació del fons documental. S'han transcrit les novel·les inèdites i nombrosa documentació, i s'està treballant en la recollida dels articles periodístics de Pere Calders al diari *Avui*, a *La Vanguardia*, al *Diario Mercantil*, al *Diari de Barcelona*, etc.

Magda Alemany i Güell està treballant en l'ordenació i catalogació del Fons Pere Calders, en l'estructuració de la pàgina web dedicada a l'escriptor, i, conjuntament amb Jordi Castellanos, en l'edició crítica i anotada d'una àmplia selecció de l'epistolari Vicenç Caldés - Pere Calders (epistolari familiar de l'època de l'exili mexicà de l'escriptor).

El llibre de faristol de Pau Villalonga

Director: Romà Escalas i Llimona

El *Llibre de faristol* de Pau Villalonga és un cantoral manuscrit polifònic identifi-

cat per Higiní Anglès cap a l'any 1950, que no va poder ser estudiat perquè va ser enviat a Madrid per a restaurar-lo, ciutat on restà fins a la seva recuperació als anys setanta. Actualment es troba a l'Arxiu de la Seu de Mallorca i representa un dels tresors principals de la polifonia als Països Catalans de la primera meitat del segle XVI, amb repertori únic que relaciona aquesta seu amb Santa Maria del Mar de Barcelona, ja que Villalonga fou mestre de capella dels dos llocs. El 1992, en col·laboració amb músics mallorquins, es va fer una descripció del contingut a la Societat Catalana de Musicologia i resta pendent, des d'aleshores, completar la recerca del seu contingut. És, doncs, urgent per a la musicologia actual i la història de la música catalana el seu estudi complet i transcripció.

Aquest projecte es fixa com a objectius:

- a) L'estudi codicològic del cantoral.
- b) L'estudi i identificació del contingut musical.
- c) La transcripció de les obres per a deixar-les llestes per a una publicació d'ús musical.

Estat actual del programa i realitzacions

L'estudi de la primera part del manuscrit va començar el mes de febrer de 2005, amb recursos propis, a partir de fotocòpies que el canonge arxiver de la Seu de Palma, Baltasar Coll, havia subministrat el 2004.

Aquest primer procés ha permès catalogar el contingut exacte del manuscrit, establir-ne la paginació correcta i transcriure el 75 % de les obres que es conserven amb la notació musical sencera.

S'han dissenyat i adaptat els algoritmes de pautes de probabilitat a partir dels continguts d'algunes obres.

Un cop s'ha tingut accés al manuscrit, s'ha pogut microfilm-lo i digitalitzar-lo en color per a completar les transcripcions, valorar-ne l'estat de conservació i iniciar l'estudi codicològic. De la mateixa manera, i després d'haver superat algunes dificultats tècniques, també s'ha pogut començar a treballar amb l'equip informàtic adquirit per a aquest projecte: s'han instal·lat els fitxers PDF del manuscrit i ha començat el treball de reconstrucció i transcripció de les parts malmeses.

Estudi i edició de l'epistolari grec d'Antoni Rubió i Lluch

Director: Josep Massot i Muntaner

Es tracta d'un programa unipersonal que duu a terme el senyor Eusebi Ayensa i que té com a objectiu la recopilació de tota la correspondència amb Grècia, a excepció de la consular que no tingui interès per a la biografia de Rubió. La publicació constarà de tres volums, el primer dels quals sortirà l'any 2006. Abraçaran, cada un d'ells, períodes dife-

rents: 1880-1888, 1889-1903 i 1904-1930, i s'editaran les cartes en la llengua original i traduïdes al català les que estan redactades en grec i en alemany.

Història de l'Institut d'Estudis

Catalans

Director: Albert Balcells i González

El segon volum de la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, que tracta la història de l'IEC des de la refundació, el 1942, fins als temps recents, es troba en una fase avançada d'elaboració. Després de donar una redacció definitiva, amb els afegits posteriors, a la part que va de 1942 a 1962, és a dir, fins a la protecció d'Òmnium Cultural, s'ha redactat la part relativa al període que va de 1962 a 1977 i s'ha començat la redacció de la part fins al 1988. A mesura que ens apropem a temps més recents la documentació disponible és més abundant amb l'increment corresponent de treball a realitzar, però es té consciència que el llibre ha d'estar publicat l'any 2007.

Les quatre grans cròniques

Director: Josep Massot i Muntaner

Aquest projecte es proposa de tornar a posar a l'abast del gran públic l'edició de

les cròniques de Jaume I, Desclot, Muntaner i Pere III que va preparar Ferran Soldevila i que, després de la seva mort, fou enllestida per Miquel Coll i Alentorn.

Fins ara n'ha informatitzat i revisat el text Jordi Bruguera i Talleda, que havia dedicat la seva tesi doctoral a la *Crònica* de Jaume I. Bruguera també n'ha revisat l'anotació de tipus filològic.

Està feta tota la feina de transcripció i d'informatització de les notes de Ferran Soldevila i, en aquests moments, es prepara l'edició del volum de Jaume I, que preveiem publicar l'any 2006.

Llatí i escriptura als Països Catalans en època romana. Els documents directes

Director: Marc Mayer i Olivé

La finalitat del programa és l'estudi de les particularitats del llatí en l'àmbit lingüístic català i la introducció de les dades epigràfiques en el programa internacional EAGLE.

Durant el curs 2004-2005 s'han introduït una bona part de les dades en dos programes que formen part del programa internacional EAGLE.

L'*instrumentum inscriptum*, en una base de dades dissenyada per la Universitat La Sapienza de Roma i modificada per la Universitat de Trieste, que resulta la més adient per a un objectiu de

les característiques del nostre. La resta de l'epigrafia ha començat a ésser introduïda directament en el banc de dades denominat EDH de la Universitat de Heidelberg.

Resta per fer aproximadament un 60 % del treball d'introducció pel que fa a l'epigrafia sobre pedra i és pràcticament complet l'*instrumentum domesticum*, a excepció de les àmfores per a les quals s'haurà d'establir una passarel·la amb el Centro para el Estudio de la Interdependencia Provincial en la Antigüedad Clásica (CEIPAC) de la Universitat de Barcelona per a no duplicar l'esforç.

L'elaboració de l'estudi lingüístic i lèxic ha avançat com era previst i, de moment, es disposa de tot el material de referència necessari i s'han començat a redactar alguns aspectes.

Com a treball paral·lel i dintre d'aquest mateix camp s'ha preparat el lliurament a la impremta dels tres volums de les actes del Congrés Internacional d'Epigrafia Grega i Llatina celebrat a Barcelona el 2002, publicat en col·laboració entre la UB i l'IEC. Les segones proves de les 2.100 pàgines de text seran enllestides a final de novembre de 2005 i el nostre equip hi fa el paper d'equip de redacció.

Durant aquest curs s'ha publicat també el volum v de *Sylloge epigraphica Barcinonensis* amb col·laboracions de tot l'equip de recerca del Laboratori d'Investigació i Tractament de Textos i Epigrafia Romans i Antics (LITTEA).

Materials de les coves prehistòriques de Serinyà

Director: Narcís Soler i Masferrer

Aquest programa té per objectiu preparar, estudiar i publicar els materials de les excavacions antigues i modernes de les coves prehistòriques de Serinyà.

Durant el curs 2004-2005, com hem anat fent els últims anys, hem excavat a la cova de l'Arbreda. Estem ara en nivells mosterians, d'una edat que supera els cinquanta mil anys. En aquella època la cova era ocasionalment ocupada pels homes de neandertal, però també, quan aquests l'abandonaven, era ocupada pels óssos de les cavernes. En el sector on hem treballat les terres estan alterades i la presència dels óssos va barrejar els nivells, de tal manera que trobem la indústria humana al costat de les restes d'ós, especialment dents de llet o restes d'animals vells que moriren a la cova. Entre aquestes restes destaca una gran mandíbula d'*Ursus spelaeus*.

A més de continuar les excavacions, estem preparant la publicació dels nivells aurinyacians d'aquest jaciment. Hem avançat també en l'estudi de la fauna dels nivells mosterians, tant de l'Arbreda com de la cova de Mollet. També hem iniciat l'estudi de la fauna dels nivells gravetians de la cova del Reclau Vi-ver i de l'Arbreda.

Hem continuat l'inventari i l'estudi dels materials de les excavacions de

Lluís Pericot del jaciment magdalenità de la Bora Gran d'en Carreres, conservats al Museu d'Arqueologia de Catalunya. Hem anat avançant la monografia sobre aquest jaciment i anem fent els últims retocs a l'edició del llibre inèdit de Pere Alsius i Torrent sobre el magdalenità a Girona, que esperem enllestir i publicar el curs vinent.

Recerca arqueològica a Guissona

Director: Josep Guítart i Duran

L'objectiu d'aquest programa de recerca és investigar i difondre el jaciment arqueològic de Guissona, corresponent a l'antiga ciutat de *Iesso*. L'IEC col·labora en el programa en el marc del Patronat d'Arqueologia de Guissona, consorci en el qual també participen l'Ajuntament de Guissona, el Consell Comarcal de la Segarra, l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest consorci té encarregada la gestió del Parc Arqueològic de Guissona i del museu centre d'interpretació del jaciment.

Estat actual del programa i realitzacions

Durant el curs 2004-2005 s'han portat a terme dues campanyes d'excavació al Parc Arqueològic de Guissona, una a la tardor, els mesos d'octubre i novembre de 2004, i l'altra a l'estiu, del 15 de juny

al 31 de juliol de 2005. En aquestes campanyes s'ha prosseguit l'excavació en els tres sectors previstos en el pla triennal:

— En el sector de la muralla nord de la ciutat s'ha continuat el sondeig estratigràfic en profunditat, el qual ha permès documentar la superposició en l'*intervallum* de la muralla de quatre paviments successius. El més antic d'aquests paviments va ser amortitzat i recrescut ja en el curs del segle I aC. En una propera campanya es procedirà a un sondeig per sota d'aquest paviment per tal d'establir la cronologia del moment de la seva construcció, molt probablement contemporània de l'aixecament de la muralla en els primers moments de la fundació de la ciutat.

— En un dels *cardines* de la ciutat, el *cardo minor* núm. 2, contigu a la façana de les termes, s'ha continuat en extensió i profunditat l'excavació estratigràfica ja iniciada, que documenta l'evolució d'aquest carrer fins a la darrerria del segle II dC amb les seves repavimentacions successives. L'excavació dels nivells inicials del carrer han permès datar la seva primera pavimentació en el segle I aC.

— Finalment, s'ha continuat també l'excavació de les termes públiques de la ciutat. S'ha localitzat ja, i s'ha excavat en una petita part, la zona on hi havia les estances calentes de l'edifici: *caldarium* i *tepidarium*, i les restes de dues piscines fredes que formarien part del *frigi-*

darium. L'excavació d'aquest edifici termal resulta bastant complexa ja que va ser remodelat diverses vegades, almenys tres, i cal documentar detalladament l'estratigrafia formada en cadascuna d'aquestes fases constructives per a poder interpretar la seva evolució amb tot el detall cronològic i tipològic possible.

Repertori de manuscrits catalans del segle XVI (1474-1620)

Directora: Eulàlia Duran i Grau

L'objectiu del programa és elaborar un inventari de manuscrits catalans del Renaixement (1474-1620) i continuar amb el Barroc (fins a l'any 1714), a partir de la descripció directa dels manuscrits en els arxius i les biblioteques on es conserven, i del buidatge de la bibliografia a l'abast. Es fa una atenció particular a les qüestions relacionades amb l'autoria dels manuscrits i la identificació d'obres desconegudes. L'objectiu és oferir un panorama de la diversitat de la producció manuscrita als països de llengua catalana durant l'edat moderna.

Estat actual del programa i realitzacions

El projecte té dues línies d'actuació:

— *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)*: s'ha treballat en la preparació del volum IV del *Repertori*, que té com a objectiu la descripció dels

manuscrits produïts als països de parla catalana de l'antiga Corona d'Aragó durant aquell període, conservats en arxius i biblioteques del Principat, llevat de Barcelona (amb l'excepció de l'Arxiu Històric de la Companyia de Jesús [AHSIC], recentment traslladat des de Sant Cugat del Vallès fins a aquesta ciutat). Al llarg del curs s'han fet viatges d'inspecció a Girona, la Seu, Ripoll, Solsona i Vic per a completar els capítols dedicats a aquestes ciutats, que estaven pendents de conclusió.

— *Repertori de manuscrits catalans 1620-1714*: s'ha enllestit el primer volum d'aquesta segona línia d'aquest projecte, dedicada als manuscrits del període 1620-1714 conservats en arxius i biblioteques de Barcelona, que segueix l'estructura per biblioteques i els criteris de descripció de la línia dedicada als anys 1474-1620. En concret, s'ha treballat en la selecció i descripció de manuscrits d'aquell període conservats a la Biblioteca de Catalunya i a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Però, atès que la producció escrita del Barroc supera amb escreix la del Renaixement, el gruix del material recollit obliga a plantejar-se la conveniència de dedicar un volum independent a cada biblioteca. Pel que fa a la Biblioteca de Catalunya, s'ha ampliat el criteri de selecció i s'han revisat tant la secció de manuscrits pròpiament dita com les col·leccions pertanyents a l'anomenat Arxiu Històric; s'han consultat

gairebé 500 manuscrits, dels quals s'ha fet la descripció de 189 de la sèrie de manuscrits i 20 de la d'arxiu. Pel que fa a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, s'han vist uns 290 manuscrits, dels quals se'n descriuen 130, tant de les seccions de manuscrits com les arxivístiques. Aquest primer volum està pendent de correcció i es lliurarà a Publicacions de l'IEC a principis de 2006. Les descripcions dels manuscrits han estat a càrrec de Maria Toldrà i s'ha comptat amb la col·laboració puntual d'Anna Gudayol, cap de manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, i de Carme Camps.

Tabula Imperii Romani (TIR) - Forma Orbis Romani (FOR)

Director: Josep Guitart i Duran

La TIR és un programa de la Unió Acadèmica Internacional per a elaborar, amb el concurs de les diverses acadèmies membres, el mapa de l'Imperi romà a partir de cinquanta-sis fulls a escala 1:1.000.000. L'IEC ja ha editat la part del full corresponent a Catalunya i les Balears (full K/J-31), i ha iniciat contactes amb l'Académie Française per portar a terme una col·laboració que permeti una reedició conjunta d'aquest full tot completant la part francesa.

El programa FOR és concebut per a desenvolupar la mateixa línia de topo-

grafia antiga, portant la cartografia i l'anàlisi al marc regional utilitzant l'escala 1:25.000. A Catalunya s'ha començat pels fulls corresponents al territori de les principals ciutats romanes del país.

Estat actual del programa i realitzacions

S'han prosseguit les tasques per a posar a punt la publicació dels volums de *Tarraco I (Cossetània oriental)* i de *Baetulo (Badalona)*.

El 13 de juny de 2005 a l'IEC es va signar un conveni de col·laboració entre l'Institut d'Estudis Catalans i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica i l'empresa ACESA, per a portar a terme la

realització del programa «Estudi del paisatge arqueològic antic a l'*Ager Tarracensis* (a la dreta del riu Francolí)», que entre altres resultats ha de produir el volum de la Forma Orbis Romani corresponent a aquesta part del territori de *Tarraco*. L'empresa ACESA aporta finançament per al projecte, el qual té el suport també dels ajuntaments dels diversos municipis implicats, de la Diputació de Tarragona i de la Universitat Rovira i Virgili. Aquest nou compromís ens obligarà a ajustar el ritme dels objectius anuals previstos en el nostre programa, però sense modificar substancialment la línia prevista.

Aplicació de les tecnologies de la informació i el coneixement (TIC) a l'estudi de la diversitat microbiana a Catalunya: ampliació i actualització d'una base de dades accessible per Internet

Director: Ricard Guerrero i Moreno

El concepte de *diversitat biològica* o *biodiversitat* sorgeix com a resultat de l'evolució dels éssers vius, i la unitat més petita per a mesurar-la és l'*espècie*. En el cas dels organismes procariotes, la definició d'*espècie* és complicada perquè els bacteris i arquees no tenen reproducció sexual ni molts altres dels caràcters que s'analitzen per a definir les espècies eucariotes. Un altre problema afegit a la dificultat de la determinació específica és la impossibilitat de cultivar i, per tant, aïllar la major part de les espècies procariotes (es calcula que solament del 0,1 % a l'1 % poden ser aïllades en cultiu axènic). Tot i que des dels seus inicis la microbiologia ha estudiat diferents aspectes de les relacions dels microorganismes amb el seu ambient i amb altres organismes, aquests estudis havien quedat al marge dels temes tractats per l'ecologia general. Fins a la dècada de 1960, la microbiologia no començà a ocupar-se de l'impacte de la biodiversitat en el funcionament i estructura de les comunitats microbianes. El manteniment de la diversitat dels micro-

organismes, a vegades negligit, és essencial per a la sostenibilitat del planeta i per a la diversitat dels «macroorganismes». És imprescindible establir una base de dades i dissenyar programes de transferència de coneixement que facilitin aquesta tasca de difusió de la recerca sobre biodiversitat microbiana realitzada a Catalunya i fer-la extensible a la resta dels Països Catalans. Aprofitant, doncs, les facilitats que proporcionen les noves tecnologies de la informació i el coneixement (TIC) hem creat una base de dades, consultable al web: <http://diversitat-microbiana.iecat.net/>.

L'objectiu del programa és promoure el coneixement i la recerca primària relativa a la diversitat microbiana en el territori comprès en l'àmbit d'actuació de l'Institut d'Estudis Catalans, bé per grups de recerca dins la mateixa àrea geogràfica bé per investigadors d'altres llocs. La finalitat del projecte ultrapassa el coneixement de la presència d'espècies endèmiques o particulars pròpies del territori català. De fet, els organismes procariotes són ubics i en ecosistemes similars molt allunyats geogràficament solen trobar-se les mateixes espècies. A Catalunya, s'han dut a terme alguns treballs pioners en ecosistemes exclusivament procariòtics, com ara les comunitats fotosintètiques anoxigèniques d'alguns llacs càrstics (per exemple, els de l'àrea de l'es-

tany de Banyoles), o les dels tapissos microbians costaners (per exemple, els de la Punta de la Banya, que és la fletxa sud del delta de l'Ebre). Investigadors d'altres països han basat la seva recerca en estudis fets inicialment a Catalunya i les dades sobre la diversitat microbiana a les terres catalanes serien fàcilment extrapolables a hàbitats comparables en altres llocs del món. Les dades recollides fins ara pertanyen als diferents equips que han estudiat la diversitat microbiològica a Catalunya en ambients naturals, principalment els sistemes aquàtics marins i d'aigua dolça, tant planctònics com bentònics (tapissos microbians). Els estudis dels equips d'ecologia microbiana de la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona i la Universitat de Girona estan representats en aquesta base de dades. No obstant això, també es preveu l'addició de dades d'altres hàbitats: *a)* sòl, *b)* rizosfera, *c)* micorizes, *d)* sistemes patològics fong-planta, *e)* sistemes bacteri-planta, *f)* sistemes bacteri-animals, *g)* aliments, *h)* fàbriques de transformació d'aliments, etc.

La recollida de dades s'ha fet per dos sistemes: consulta directa als grups que treballen en microbiologia a les terres de parla catalana i mitjançant la consulta en Medline d'articles publicats per investigadors d'altres països però que els seus estudis es basen en ecosistemes microbians de Catalunya. Els articles més representatius poden consultar-se complets

en format PDF. L'èxit i l'avaluació de l'eficàcia i el dinamisme de la base de dades es realitzarà mitjançant la quantificació de consultes i visites.

Les instruccions per a la consulta a la base de dades de la diversitat microbiana a Catalunya es detallen a continuació. La consulta es pot realitzar per «Autor», «Paraula clau» o «Microorganisme». En tots els casos és indiferent utilitzar majúscules o minúscules. En canvi el programa sí que detecta si s'usen accents oberts, tancats o altres signes de puntuació. Es poden introduir paraules truncades. Només es pot introduir una sola paraula ja que no es poden utilitzar els connectors com *i*, *o*, etc. El camp «Autor» pot buscar el nom de l'autor independentment de la posició que ocupi. El camp «Paraula clau» cerca qualsevol paraula que es trobi en el títol o la referència bibliogràfica de l'article (estan pendent d'introduir a la base de dades les paraules clau del document).

El camp «Microorganisme» respon al nom científic a què faci referència l'article (quan sigui el cas). S'ha d'introduir una sola paraula (família, gènere o espècie), que es pot truncar. Dels articles que es disposa de l'arxiu PDF, es pot obtenir el document a través de l'enllaç que apareix a la consulta realitzada.

El web constitueix una base de dades dinàmica, per la qual cosa és imprescindible l'actualització, la revisió dels enllaços i la incorporació de nous en-

llaços. L'actualització de la base de dades serà el resultat dels nous treballs publicats que tenen el seu origen en la recerca de laboratori. Un exemple és la incorporació dels resultats de detecció d'espiroquetes d'ambients aquàtics obtinguts pel nostre grup de treball que investiga des de fa anys aquests microorganismes que tenen un extraordinari interès tant des del punt de vista de la biodiversitat com del seu metabolisme i fisiologia. Les espiroquetes presenten una àmplia distribució i són un dels quaranta filums del domini *Bacteria* més importants. El seu estil de vida té des de formes lliures en llacs, sediments, fangs i tapets microbians fins a associacions amb hostes eucariotes, que poden ser des de termites fins a molluscs i mamífers. El treball del nostre grup s'ha portat a terme als deltes de l'Ebre i del Roine a la Camarga (Provença). S'hi han aplicat tècniques de biologia molecular per a l'extracció de DNA, PCR i clonació i seqüenciació de rRNA 16S, entre d'altres. El treball ha permès establir la diversitat d'espiroquetes en els tapisos microbians de les dues localitzacions geogràfiques esmentades. La incorporació d'aquests resultats al nostre web suposa una contribució important al coneixement general de la biodiversitat i és un element d'intercanvi i discussió amb la comunitat científica en aquest camp.

A continuació es relacionen alguns dels treballs publicats (o en tràmit

de publicació) en biodiversitat durant el període de realització del projecte i que s'inclouen en la base de dades d'aquest projecte:

- M. BERLANGA i R. GUERRERO (2005), «Diversity of non pathogenic spirochete and adaption to gradients», a *Proceedings of the 20th SEM Congress*, Càceres, p. 91-96.
- M. BERLANGA i R. GUERRERO (2005), «Minimal ecosystems: Spirochetes populations as an example of functional stability», a *Proceedings of SPIE* (San Diego: SPIE - The International Society for Optical Engineering), ref. 5906A1.
- J. GARCÍA-CANTIZANO, E. O. CASAMAYOR, J. M. GASOL, R. GUERRERO i C. PEDRÓS-ALÍO (2005), «Partitioning of CO₂ incorporation among planktonic microbial guilds and estimation of *in situ* growth rates», *Microb. Ecol.*, 50, p. 230-241.
- R. GUERRERO, M. BERLANGA, X. ROIG i M. PIQUERAS (2005), «Estudi de la microbiota aquàtica de la vall d'Alinyà», a J. GERMAIN (ed.), *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural, 14), p. 97-119.
- A. NAVARRETE, J. URMENETA, J. M. CANTU, E. VEGAS, D. C. WHITE i R. GUERRERO (2004), «Analysis of signature lipid biomarkers of microbial mats of the Ebro Delta (Spain), Ca-

margue and Étang de Berre (France): an assessment of biomass and activity», *Ophelia*, 58, p. 175-188.

- L. VILLANUEVA, A. NAVARRETE, J. URMENETA, D. C. WHITE i R. GUERRERO (2004), «A combined phospholipid biomarkers and 16S rDNA/DGGE analysis of bacterial diversity and physiological status in an intertidal microbial mat», *Appl. Environ. Microbiol.*, 70, p. 6920-6926.
- L. VILLANUEVA, A. NAVARRETE, J. URMENETA, D. C. WHITE i R. GUERRERO (2004), «Physiological status and microbial diversity assessment of microbial mats: the signature lipid biomarker approach», *Ophelia*, 58, p. 165-173.

La base de dades és un element en continu creixement que incorpora nous articles i treballs. També el web s'actualitza amb noves seccions, entre les quals la de classificació d'espècies microbianes a partir de les seves característiques ecofisiològiques inclou: *a)* bacteris fotosintetitzadors, *b)* bacteris que llisquen sobre el substrat, *c)* bacteris reductors de sulfat, *d)* espiroquetes, *e)* bacteris depredadors d'altres bacteris, *f)* bacils i cocs gramnegatius aerobis, *g)* bacils gramnegatius anaerobis facultatius, *h)* cocs grampositius, *i)* bacils i cocs grampositius formadors d'endòspores, bacils irregulars grampositius no formadors d'endòspores, nocardiformes i arquees. També

hi ha un apartat dels patògens de plantes i animals identificats a Catalunya. Una altra secció és la d'enllaços per a accedir a: *a)* webs de microbiòlegs, grups de treball i departaments de microbiologia, *b)* webs de diversitat microbiana, *c)* webs de matèries relacionades, *d)* webs de l'Institut Joan Lluís Vives (universitats) i *e)* webs de divulgació en microbiologia.

Participen en la realització del projecte Ricard Guerrero (com a director), Mercè Piqueras, Mercedes Berlanga i Xavier Roig, amb la col·laboració de Jordi Urmeneta i d'Antoni Navarrete.

Anàlisi preliminar de les propietats immunomoduladores dels fitosterols

Director: Francesc González i Sastre

En els últims anys, han aparegut evidències bibliogràfiques, tant en models animals com en assaigs *in vitro*, que indiquen una possible activitat biològica dels fitosterols sobre el sistema immunitari. Observacions realitzades en limfòcits humans de sang perifèrica que s'havien incubat amb β -sitosterol i el seu glucòsid demostraren una elevada resposta proliferativa en aquest tipus cel·lular i una major secreció de citocines del tipus Th₁ (IL-2 e IFN- γ) envers les de Th₂. Observacions similars s'han trobat en pacients amb el virus de la immunodeficiència

adquirida. També s'han estudiat les propietats d'una barreja de fitosterols en pacients amb tuberculosi pulmonar. Més recentment, s'ha descrit, en models experimentals de ratolins alimentats amb fitosterols preparats per una empresa catalana (Lipofoods de Gavà), canvis d'expressió de gens hepàtics i intestinals probablement involucrats en la funció immunitària.

Partint de les evidències disponibles, es proposa que aquests compostos poden presentar, a més, una activitat immunomoduladora no prou coneguda, però de gran interès, que podria ser dependent o independent de la seva acció hipocolesterolèmica.

Es proposa avaluar una possible influència immunomoduladora dels fitosterols sobre dos models ben diferenciats de processos inflamatoris *in vivo*, i per tant sobre un estat immunològicament actiu. En primer lloc, s'estudiarà aquest potencial efecte modulador sobre una situació d'inflamació intestinal causada per l'agent DSS (sulfat sòdic de dextrà). En segon lloc, s'avaluarà el possible efecte immunomodulador dels esteroles vegetals sobre un estat d'inflamació aguda induït amb oli de turpentina. L'oli de turpentina és un agent inflamatori que indueix la síntesi de proteïnes de fase aguda.

Bibliografia sobre biodiversitat a Catalunya

Director: Xavier Llimona i Pagès

Banc d'articles i altres fonts d'informació publicada sobre els organismes que viuen als Països Catalans, amb voluntat d'exhaustivitat en els referents a Catalunya.

L'accés a les dades publicades en revistes incloses a l'Index of Scientific Information (ISI) i a la base de dades BIOSIS és actualment prou assequible. Durant la preparació del report sobre recerca en el camp d'organismes i sistemes, s'ha pogut comprovar com moltes dades de tipus florístic, faunístic i ecològic, i en general, observacions (registres florístics i faunístics, treballs d'ecologia de camp, etc.) i informació gràfica i d'altres tipus sobre els éssers vius detectats a Catalunya, han estat publicades en periòdics o llibres d'abast local i en idioma no anglès i, per tant, no apareixen en una cerca feta a l'ISI o a la BIOSIS.

L'Institut d'Estudis Catalans ha cregut que si s'empenia una exploració completa dels periòdics i llibres que poden contenir dades sobre la biodiversitat de Catalunya, i se'n facilitava la cerca en línia, això permetria oferir, no sols un servei als que s'interessen pel patrimoni natural (coneixement, docència, gestió, valor indicador, etc.), sinó una acció molt necessària de difusió dels resultats

de molts investigadors, no pas poques vegades no professionals, que han portat a terme una tasca, a vegades modesta, però sovint meritòria i valuosa.

S'ha partit, doncs, d'una llista molt àmplia, amb voluntat d'ésser exhaustiva, de les publicacions. Un cop triats els treballs que contenien dades sobre biodiversitat, se n'ha fet una fitxa bibliogràfica, acompanyada de mots clau, de manera que, amb un programa informàtic adient i un cop posada la base de dades a la pàgina web de l'Institut d'Estudis Catalans, fos fàcil trobar els treballs d'un tema, grup taxonòmic, gènere, autor, etc.

Aquesta base de dades servirà també per a descobrir possibles treballs oblidats en el cas de grups ja tractats a les bases de BioCat, i per a ajudar a trobar fonts bibliogràfiques quan s'hi iniciï el tractament de nous grups taxonòmics.

La selecció de publicacions es basa en una llista de periòdics elaborada per Joan Maluquer, a la qual s'afegiran llibres i altre material publicat. L'anàlisi i indexació de les publicacions són realitzats per un biòleg, amb l'assessorament documental de la Secretaria Científica. Per cada article, les dades recollides són les següents: autor/s; títol; localització (revista, any, volum-número, pàgines); i paraules clau (proposades pels autors, extretes del títol i del resum, i afegides per l'encarregat de la indexació).

Treballs realitzats en la fase 1

A partir de la llista esmentada, la Secretaria Científica va sol·licitar fotocòpies de la pàgina inicial de cada article. El buidat de les publicacions ha començat per les del període 1996-2002, i ha comportat la tria dels documents amb dades sobre biodiversitat i l'extracció de les paraules clau, fins a un màxim de deu. D'una tria inicial de 46 publicacions de temàtica amb continguts predominantment de biologia, i 45 que, ocasionalment, porten articles del camp que ens interessa. S'ha obtingut còpia de les primeres pàgines dels articles de 44 revistes i, d'aquestes, s'han seleccionat i marcat amb mots clau, els articles del tema, corresponents a un total de 105 sumaris.

Pel que fa al desenvolupament informàtic, l'empresa Adaptativa Sistemas ha completat les fases d'anàlisi (determinar les necessitats documentals, des dels camps dels registres fins a la pantalla de consulta) i d'elaboració de l'eina informàtica requerida pel projecte (generació d'una primera base de dades, amb diversos registres de prova). Actualment, ja es disposa d'una base de dades de proves, desenvolupada amb el programari WINISIS.

L'any vinent es completarà l'apartat informàtic del projecte, amb la implantació, proves i refinament de la base de dades. Un cop finalitzat el producte informàtic, s'iniciarà la introducció de la

informació ja preparada i, al mateix temps, es completarà l'obtenció i anàlisi de les revistes i fonts bibliogràfiques pendents. Es farà una actualització de la base amb les publicacions posteriors a 2005 i s'iniciarà l'addició progressiva de les publicacions aparegudes abans de 1995.

Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)

Director: Màrius Foz i Sala

L'objectiu fonamental del Centre Català de la Nutrició de l'IEC (CCNIEC) és contribuir a l'avenç de la recerca bàsica i aplicada en nutrició i millorar la qualitat de la informació i de la formació nutricional de la societat.

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Centres de recerca», dins d'aquest mateix capítol.)

Espècies animals endèmiques de Catalunya. Projecte de catalogació i increment de visibilitat

Director: Xavier Bellés Ros

La finalitat del projecte és fer un catàleg de les espècies animals endèmiques de Catalunya. Un segon objectiu és posar a

l'abast de la comunitat investigadora seqüències de DNA amb informació filogenètica d'aquelles espècies endèmiques que tinguin un interès especial en aquest sentit.

L'elaboració del catàleg és la part més complexa, perquè implica la participació d'un nombre relativament alt d'especialistes diferents, amb diversos graus de disponibilitat envers el projecte present. Al llarg de l'any 2005, s'ha pogut completar la informació per al catàleg i redactar les fitxes específiques corresponents a l'ordre dels pal·lígrads i tots els ordres de miriàpodes. Alhora, s'han posat al dia alguns grups fets anteriorment (*Mollusca*, *Diptera*, *Coleoptera Leptodiridae*, *Diplura*). També s'ha avançat en la confecció del catàleg del complex ordre dels lepidòpters, en què és especialment difícil discriminar entre espècies (o subespècies) vàlides i sinònimes.

Quant a les seqüències de DNA, s'han continuat amplificant i seqüenciant els gens 16S d'algunes espècies endèmiques de *Coleoptera Leptodiridae*, les quals podran ser utilitzades per a fer determinats estudis filogenètics d'aquesta família que ja estan programats. Quant al gen *wingless*, l'estudi del qual es va iniciar en el curs 2004, l'hem seqüenciat de dues espècies de coleòpters especialment interessants: *Dalyat mirabilis* i *Ildobates neboti*.

Flora i cartografia de les plantes i la vegetació

Aquest programa de recerca consta actualment de tres subprogrames:

- a) Flora i cartografia de briòfits
- b) Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans
- c) Cartografia de la vegetació de Catalunya

a) Flora i cartografia de briòfits

Directora: Creu Casas Sicart

Finalitat del subprojecte

Una vegada publicats els dos volums de la *Flora dels briòfits dels Països Catalans*, la finalitat immediata del subprojecte és l'acabament i la publicació d'una obra sobre les moltes de la península Ibèrica i les Illes Balears, que representa l'únic treball d'aquesta mena concernent als països del sud d'Europa. Atès el públic a qui va dirigida, s'ha decidit de publicar-la en anglès, amb el títol de *The moss flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*.

Un cop enllestida aquesta flora, es continuarà la publicació de l'atles *Cartografia de briòfits*.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

1. *The moss flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*

La flora de les moltes dels Països Catalans inclou el 84 % de les espècies con-

gudes al territori espanyol. Completant aquesta flora amb les espècies atlàntiques i amb els endemismes que es troben a la part occidental de la Península, el resultat pot ser de gran utilitat per a tots els briòlegs europeus. Amb aquesta nova flora es rendibilitza l'esforç fet, tant en la redacció com en la il·lustració de la flora de les moltes dels Països Catalans.

L'any 2005 s'ha enllestit l'obra (redacció de les descripcions morfològiques, il·lustracions de les espècies que s'han d'introduir i reestructuració de les làmines, adaptació de les claus de determinació i traducció a l'anglès). Malgrat que teníem previst de publicar-la aquest mateix any, finalment s'haurà de fer dins el primer trimestre del 2006.

2. *Cartografia de briòfits*

Un cop enllestides les diferents flores, es prepararen nous fascicles que faran referència únicament a la península Ibèrica i les Illes Balears. Atès que la brioflora de les illes macaronèsiques (Açores, Canàries, Madeira) és tan diferent de la europea, ha semblat adient deixar-la de banda i centrar-se en la cartografia ibèrica (incloses les Illes Balears).

Publicacions

BRUGUÉS, M.; MUÑOZ, J.; RUIZ, E.; HERAS, P. (2004). «*Sphagnaceae: Sphagnum*». A: GUERRA, J. [coord.]; CROS, R. M. [ed.]. *Flora briofítica ibérica*.

- Múrcia: Sociedad Española de Briología. 72 p.
- CASAS, C. (2004). «*Brachythecium turgidum* (Hartm.) Kindb. in the Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: New to the Spanish bryoflora». *Braun-Blanquetia*, 34, p. 9-10.
- (2004). «La reproducció vegetativa de les molses i els seus mecanismes d'adaptació al medi àrid». *Omnis cellula*, 4, p. 17-24.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M. (2004). *Flora dels briòfits dels Països Catalans*. Vol. II: *Hepàtiques i antocerotes*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. 138 p.
- CASAS, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; SÁEZ, L.; BALAGUER, P. (2004). «Referencias bibliográficas sobre la flora briofítica de las Islas Baleares». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 25, p. 33-40.
- CROS, R. M.; BRUGUÉS, M.; SÁEZ, L. (2004). «Els briòfits de la vall d'Alinyà». A: GERMAIN, J. [ed.]. *Els sistemes naturals de la vall d'Alinyà*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural; 14), p. 223-235.
- CROS, R. M.; SÁEZ, L.; ROSSELLÓ, J. A. (2005). «*Plagiochasma appendiculatum* Lehm & Lindenb. (Marchantiales, Aytoniaceae), a species new to the European bryophyte flora». *Journal of Bryology*, 27, p. 3-6.
- GUERRA, J.; BRUGUÉS, M. (2005). «*Anoecangium*». A: GUERRA, J. [coord.]; CROS, R. M. [ed.]. *Flora briofítica ibèrica*. Múrcia: Sociedad Española de Briología. 72 p.
- HERAS, P.; INFANTE, M.; CASAS, C.; CROS, R. M.; BRUGUÉS, M. (2004). «Contribución a la brioflora del Pirineo Aragonés». *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 25, p. 25-31.
- SÉRGIO, C.; BRUGUÉS, M.; CROS, R. M.; GARCIA, C. 2004. «New occurrence of *Scapania scandica* (Arnell & H. Buch) Macvicar in the Iberian Peninsula and phytogeographic significance». *Braun-Blanquetia*, 34, p. 17-19.

Objectius i pla de treball per al curs 2005-2006

Publicació de l'obra *The moss flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*.

Elaboració del volum v de la *Cartografia de briòfits*. Està previst d'incloure-hi, entre d'altres, les espècies del gènere *Sphagnum* i dels gèneres de l'ordre politricals que no apareixien en volums anteriors.

Inici del volum *The Hepaticae and Anthocerothae flora of the Iberian Peninsula and Balearic Islands*. Aquest volum ha de ser un complement de la flora de molses que es publicarà l'any 2006.

b) Cartografia de la distribució de les plantes vasculares als Països Catalans (ORCA)

Director: Xavier Font i Castell

Aquest projecte té antecedents un xic antics dins de l'IEC, ja que recull els estudis i els plantejaments del grup de treball ORCA (Organització per a la Cartografia de les Plantes Vasculares als Països Catalans), creat l'any 1982 dins l'antiga Secció de Ciències.

La finalitat del subprojecte és estudiar i representar amb exactitud la distribució geogràfica de les plantes vasculares dels Països Catalans i publicar els resultats dins de les sèries «Atlas Corològic» i «Catàlegs Florístics Locals», i també mitjançant la xarxa Internet. Abarca tres línies d'actuació complementàries: un banc de dades, un atlas corològic i una sèrie de catàlegs florístics locals. Els atlas de l'ORCA són ja una obra de referència obligada per als estudis de biogeografia i resulten molt útils per al coneixement i la gestió de la biodiversitat vegetal dels Països Catalans.

Estat actual del programa i realitzacions

1. Banc de dades de la flora dels Països Catalans (BDORCA)

Representa un dels molts projectes informàtics sobre biodiversitat existents als països avançats. Disposa d'una base de dades relacional i d'un programari

específic. Pretén aplegar totes les dades relatives als grups de plantes vasculares referides al territori d'estudi, recollint les indicacions precedents i posant-lo al dia contínuament. Les dades provenen de la bibliografia científica (no solament citacions florístiques, sinó també inventaris de vegetació) i dels nombrosos col·laboradors (vora un centenar). Tota aquesta informació es pot consultar per Internet.

Aquest curs la base de dades general de l'ORCA s'ha vist ampliada amb unes vuitanta mil citacions noves.

2. Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans

L'objecte d'estudi són tots els tàxons (uns quatre mil cinc-cents) dels grups dels pteridòfits (falgueres i afins) i dels espermatòfits (plantes amb flor) existents, autòctons o naturalitzats, als Països Catalans. L'*Atlas* aplega els mapes de distribució d'aquestes plantes, segons el reticle UTM de 10 × 10 quilòmetres, amb indicació explícita de la procedència de les dades només quan deriven de poques fonts d'informació (la resta de citacions es pot obtenir, si cal, a través del web del banc de dades). La metodologia emprada i la presentació dels resultats són comparables a les d'altres projectes equivalents. Tot i que bastants països de l'Europa septentrional i central disposen d'atles d'aquesta mena, a la zona meridional del continent, els Països Catalans

són els únics en què la preparació d'una obra d'aquestes característiques es troba ja avançada.

Aquests mapes són el resultat de la col·laboració desinteressada d'un centenar d'especialistes d'arreu del territori, i constitueixen una aportació considerable a la geografia botànica europea, tal com ha reconegut la crítica internacional.

Durant aquest darrer curs, s'ha publicat el volum 13 de l'*Atlas*, que fa referència a les plantes de les famílies compreses entre les escrofulariàcies i les plantaginàcies, des de l'espècie 2048 fins a la 2236 (276 mapes).

3. «Catàlegs Florístics Locals»

Aquesta sèrie promou l'estudi d'àrees geogràfiques corresponents a quadrats UTM de 10 quilòmetres de costat, seleccionades entre les més representatives, de manera que en conjunt donin una visió prou vàlida de la diversitat i la irregularitat florística del territori.

Es publiquen en forma de petits volums, cadascun dels quals dona informació resumida sobre la flora del quadrat en qüestió i inclou també informació general sobre l'àrea estudiada i sobre les característiques de la flora i el paisatge.

Aquest curs s'ha elaborat amb l'ajut de l'OCAL unes directrius, derivades de les publicacions fetes anteriorment, perquè a partir d'ara els catàlegs

segueixin una mateixa pauta formal. D'altra banda, s'ha preparat el volum 16 (corresponent al quadrat 317 E07 Castelló d'Empúries), de Josep Gestí, Lluís Vilar i Susan Watt, perquè sigui publicat a finals de l'any 2006.

Publicació

BOLÒS, O. de; FONT, X.; VIGO, J. [cur.] (2004). *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*. Vol. 13. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques.

c) Cartografia de la vegetació de Catalunya

Director: Josep Vigo i Bonada

L'objectiu d'aquest projecte és, globalment, continuar l'aixecament de mapes de vegetació de Catalunya i publicar els documents resultants.

En una primera etapa es pretén completar la sèrie de mapes a escala 1:50.000 corresponents als Pirineus catalans. Com a acció especial s'ha volgut editar el mapa de la vegetació de Catalunya, iniciat ja fa temps per altres vies (publicat el març del 2004).

L'equip que du a terme aquest projecte s'encarrega, no solament de l'establiment de criteris d'actuació i de les feines d'aixecament cartogràfic i digitalització dels documents, sinó també de l'elaboració de les maquetes dels mapes,

de manera que aquestes queden a punt per a ser editades.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

1. Sèrie de mapes de vegetació

de Catalunya a escala 1:50.000

Per a la confecció dels mapes d'aquesta sèrie es parteix de la tipologia sigmatista, utilitzada per molts països europeus i presa oficialment com a base general per a la classificació dels hàbitats de la Unió Europea. Aquests mapes no sols informen sobre la vegetació que hi ha a cada lloc, sinó que també són indicadors molt fins de les condicions de l'ambient. Dins un projecte teòric més general, que abraçaria tot Catalunya, el programa va adreçat a desenvolupar-ne una primera fase, referida a l'àrea pirinenca (dins el territori català autònom). Aquesta àrea afecta un total de vint-i-sis fulls topogràfics, alguns dels quals, però, no s'han de cartografiar tots sencers, bé perquè limiten amb els països veïns, bé perquè inclouen una certa proporció de superfície marina.

L'aixecament cartogràfic es basa en un mètode interpretatiu i un sistema semiòtic específics, i comporta interpretació d'imatges remotes i treball de camp. Tota la informació és informatitzada i aplegada en un GIS, i s'edita en suport de paper. Cada document cartogràfic conté el mapa general, amb les llegendes corresponents (hi són repre-

sentades les unitats fisiognòmiques, la vegetació potencial i la vegetació actual); tres petits mapes accessoris; dos transsectes de vegetació, i una memòria adjunta, amb informació general i ampliació de les llegendes.

Durant aquest curs s'ha acabat l'aixecament cartogràfic del full 253 (Organyà), s'han publicat dos fulls, reunits en un sol document, i s'han elaborat les memòries dels fulls 218-256 (Molló-Ripoll) i 213 i 214 (el Pont de Suert - Sort) per a ser publicades, junt amb els mapes ja impresos, a final d'any.

Publicació

CARRERAS, J.; FERRÉ, A.; GESTI, J.; MONJE, X.; VIGO, J.; VILAR, L.; VIÑAS, X. (2004). *Mapa de vegetació de Catalunya, 1:50.000: Molló 218 (37-10), Ripoll 256 (37-11)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans: Universitat de Barcelona.

Galeria de científics il·lustrats

Directora: Mercè Durfort i Coll

Aquest projecte té la finalitat de crear i alimentar una base de dades sobre científics catalans de renom i donar a conèixer la seva obra per mitjà del web de l'IEC.

La ciència en la història dels Països Catalans

Director: Ramon Parés i Farràs

El programa, realitzat conjuntament per la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia, té com a finalitat l'elaboració d'una història social de la ciència als Països Catalans des de la Catalunya comtal fins a la Guerra Civil, i pretén expressar de la manera més estructurada i orgànica possible el significat del corrent científic en l'evolució històrica de la societat i la cultura catalanes. L'obra és redactada per un ampli ventall d'experts externs procedents del món de la història, de la ciència i de la història de la ciència, coordinats per un petit comitè de redacció.

(Vegeu-ne més informació en l'apartat «Programes de recerca» de la Secció de Ciències i Tecnologia, dins d'aquest mateix capítol.)

Les plantes llenyoses dels boscos de Catalunya

Director: Jaume Terradas

Les finalitats del programa són:

1) Estudiar la diversitat de plantes llenyoses als boscos catalans, relacionar-la amb variables ambientals, estruc-

turals i de paisatge, i completar el mapa inicial amb dades del Tercer Inventario Nacional Forestal (IFN3).

2) Establir les riqueses màximes d'espècies llenyoses esperables en funció d'aquestes variables, i preparar una aplicació informàtica per a consulta a la xarxa.

3) Comparar riqueses d'espècies entre espais protegits i no protegits.

4) Caracteritzar els nínxols ecològics de les espècies llenyoses als boscos en funció de variables ambientals, estructurals i de parcel·la.

5) Analitzar la distribució de tipus biològics d'espècies llenyoses, especialment en funció de la seva forma de regenerar-se.

Els objectius per a l'any 2004-2005 varen ser modificats respecte als de la primera proposta de projecte en saber la reducció pressupostària. Els nous objectius per a aquest curs, que han estat assolits en la seva totalitat, són els següents:

1) Realització de l'estudi de la riquesa d'espècies llenyoses dels boscos de Catalunya.

2) Realització d'una caracterització estadística de l'ecologia d'unes setanta-cinc espècies llenyoses dels boscos de Catalunya.

Aquests objectius, han donat lloc a diferents treballs i comunicacions:

a) Del primer objectiu (estudi de la riquesa d'espècies llenyoses) s'ha derivat:

— Informe preliminar en català dels resultats obtinguts.

— Article científic sobre els resultats més globals: «Patterns of woody species richness in Catalonia, NE of Spain», en preparació.

— Article científic sobre una part de l'estudi de la riquesa d'espècies llenyoses i les característiques del paisatge: «Determinants of woody species richness in scot pine and beech forests: climate, forest patch size and forest structure» de H. Estevan, F. Lloret, J. Vayreda i J. Terradas. Enviat a la revista *Annals of Forest Science*, en revisió.

— Realització (encara no finalitzada) del treball de recerca del doctorat en ciències ambientals.

b) Del segon objectiu (caracterització de setanta-cinc espècies llenyoses) s'ha derivat:

— Informe preliminar en català dels resultats obtinguts de la caracterització.

— Article científic sobre estratègies de regeneració basat en les dades de plantes llenyoses: «Fire regenerative syndromes of forest woody species across fire and climatic gradients» de F. Lloret, H. Estevan, J. Vayreda i J. Terradas. Acceptat a la revista *Oecologia*.

Llibre vermell de les plantes vasculares endèmiques i amenaçades de Catalunya

Director: Llorenç Sáez i Goñalons

El projecte tracta sobre les plantes vasculares endèmiques de Catalunya i aquelles que es troben en situació d'amenaça segons els criteris de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura i els Recursos Naturals (IUCN), de l'any 2001, utilitzats actualment per científics de tot el món. Es preveu la publicació d'un llibre de caràcter científic que inclourà informació específica per a totes aquestes plantes.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

Recopilació bibliogràfica

Hem continuat analitzant tota la bibliografia especialitzada relativa a plantes endèmiques i/o amenaçades existents o bé descrites del territori de Catalunya. En aquest sentit, el resultat més destacable ha estat que en el nostre estudi han de ser incloses dues plantes de la família de les compostes (un *Hieracium* i una *Pilosella*) com a endèmiques de Catalunya. D'altra banda, s'ha incorporat a la llista de tàxons alguna espècie no endèmica que ha estat recentment descoberta a Catalunya (*Atropa baetica*).

Treball de camp

Hem continuant treballant en el sentit de fer extensius els censos, les prospeccions

de noves poblacions (i en alguns casos els estudis demogràfics) de les plantes que considerem a hores d'ara com a amenaçades. Els resultats, en general, apunten vers una rebaixa del grau d'amenaça de les plantes, en altres casos ha revelat que es manté la raresa de les espècies, malgrat descobrir noves poblacions, i en determinades ocasions ha permès confirmar l'existència de poblacions indicades feia temps i que no havien estat relocalitzades en els darrers anys. Al llarg del 2005 hem comptat amb la col·laboració del personal del Cos d'Agents Rurals i tècnics del Departament de Medi Ambient i Habitatge en les prospeccions de camp realitzades a les comarques de Girona.

Entre les espècies treballades destaquem: *Anthericum ramosum*, *Aquilegia paui*, *Botrychium matricariifolium*, *Cachrys trifida*, *Chrysosplenium alternifolium*, *Draba fladnizensis*, *Dryopteris remota*, *Gagea reverchonii*, *Gentiana angustifolia*, *Hieracium dertosense*, *Hieracium laniferum*, *Hieracium purpurascens*, *Hieracium vinyasianum*, *Limonium vigoii*, *Maianthemum bifolium*, *Pellaea calomelanos*, *Phleum arenarium*, *Potentilla pensylvanica*, *Salix tarraconensis*, *Spiraea crenata*, *Thymus willkommii*, *Vaccinium vitis-idaea*, *Viola parvula* i *Woodsia alpina*.

Estudi material d'herbari

Aquest està centrat actualment, de forma especial, en el complex gènere *Hiera-*

cium, el qual compta amb nombrosos endemismes del nostre territori, la distribució dels quals i el seu estat de conservació són a hores d'ara insuficientment coneguts. Aquest treball es realitza actualment des de la Universitat Autònoma de Barcelona. Com a dada preliminar val a dir que alguna espècie considerada com a subendèmica de Catalunya perd la seva condició en tractar-se d'una planta molt més rara del que es pensava originalment (*Hieracium laniferum* Cav.). També estem realitzant estudis citogenètics per a establir el nombre cromosòmic d'aquestes plantes. Hem contactat amb l'especialista G. Mateo (Universitat de València) perquè col·labori en l'estudi d'aquestes plantes, ja que la seva experiència en el gènere pot ser útil per a establir la correcta identitat de tàxons endèmics dubtosos.

Establiment del catàleg de plantes endèmiques, aplicació de categories de la IUCN (2001)

A mesura que s'incrementa la quantitat d'informació (en especial la relativa als censos i a les prospeccions de noves poblacions) hem anat ajustant les categories d'amenaça d'acord amb els criteris de la IUCN (2001) de les plantes objecte del nostre estudi. Paral·lelament, hem procedit a confeccionar les fitxes de les espècies d'acord amb l'esquema que vam establir en la memòria original del projecte.

Reconstrucció del poblament humà de Catalunya; anàlisi genètica de restes del passat

Director: Jaume Bertranpetit
i Busquets

El poblament humà de Catalunya ha estat influït i modificat per nombrosos esdeveniments demogràfics i històrics, que han conformat el llegat biològic de les poblacions actuals. En aquest projecte, pretenem recuperar material genètic directament de restes de diferents èpoques del passat per poder caracteritzar la gènesi de la població catalana i traçar l'impacte genètic d'alguns dels moviments poblacionals que ens han afectat al llarg de la història.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

Al llarg d'aquest curs hem analitzat una mostra de disset individus ibèrics procedents principalment del jaciment d'Ullastret, dels quals hem recuperat la regió de control del DNA mitocondrial i n'hem obtingut la seqüència; es tracta d'individus executats de forma ritualística (alguns d'aquests amb un clau que travessa tot el crani) ja que els ibers incineraven els morts i, per tant, és impossible assolir grans mides mostrals. Els resultats genètics semblen indicar que els grups d'ibers tenien una diversitat genètica menor que les poblacions ibèriques actuals, la qual cosa pot estar associada a processos de

tribalització i endogàmia de les societats ibèriques i, per altra banda, confirmen una continuïtat genètica en les poblacions ibèriques entre el substrat preromà i l'actualitat.

Els resultats d'aquest estudi han estat tot just publicats a la revista *Annals of Human Genetics*, 69 (2005), p. 535-548. En els agraïments es fa constar explícitament l'ajut proporcionat per l'Institut d'Estudis Catalans en la consecució del projecte.

Traducció i anàlisi crítica de l'obra *Essai sur les problèmes biospéologiques*, d'Emil G. Racovitza, amb motiu del centenari del naixement de la bioespeleologia

Director: Xavier Bellés i Ros

L'any 1904 el biòleg Emil G. Racovitza descobrí l'isòpode cavernícola *Typhlocirolana moraguesi* a les coves del Drac, a Mallorca, un esdeveniment que la comunitat científica internacional ha considerat com el naixement de la bioespeleologia moderna. Un any després, Racovitza publicà en francès l'obra *Essai sur les problèmes biospéologiques*, que bastí les bases actualment vigents de la dita disciplina científica.

L'any 2004, la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC commemorà el centenari de l'esmentada efemèride amb la

publicació en català de *l'Essai sur les problèmes biospéologiques*, juntament amb una edició facsímil, i una anàlisi crítica a càrrec del membre de la Secció Xavier Bellés.

El dia 23 de novembre de 2004 es féu una presentació pública d'aquesta edició a la seu de l'IEC, en el marc

d'un acte acadèmic dedicat a l'estat actual de les recerques sobre la biologia dels éssers cavernícoles. En el marc d'aquest acte, Pere Oromí, de la Universitat de La Laguna, impartí una conferència sobre la fauna cavernícola de les illes Canàries en el context de la bioespeleologia actual.

Secció de Ciències i Tecnologia

Textos clàssics de la ciència

Direcció: Antoni Malet

Programa conjunt de la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia, la finalitat del qual és oferir al públic de llengua catalana la traducció de textos clàssics de la ciència moderna i contemporània en la seva llengua. Aquest projecte té una triple finalitat: *a)* acostar els clàssics de la ciència al lector culte però no necessàriament especialitzat en ciència; *b)* proporcionar instruments per a l'ensenyament, i *c)* ampliar dins el camp de l'alta cultura científica els referents en llengua catalana.

Estat actual del programa i realitzacions

Està en premsa el volum *Escrits científics i d'assaig* de James Clerk Maxwell, a cura de Joaquim Pla, i el volum *Zoologia filosòfica*, de Lamarck, a cura d'Agustí Camós.

S'ha començat el procés d'edició de la traducció del llibre de Johannes Kepler *Paralipòmens a Viteblí: Els orígens de l'òptica moderna*, i, finalment, s'ha encarregat i contractat la traducció i cura del volum de William Harvey, *De motu cordis - Sobre el moviment del cor*.

Contributions to Science

Director: Salvador Reguant i Serra

Aquesta publicació en llengua anglesa és una iniciativa de la Secció de Ciències i Tecnologia i de la Secció de Ciències Biològiques per a difondre internacionalment la recerca científica especialitzada que es duu a terme actualment als Països Catalans en qualsevol de les seves branques. És, doncs, una plataforma per a difondre el potencial científic i tecnològic del nostre país arreu del món. L'objectiu principal d'aquest projecte és reflectir la dimensió actual del nostre sistema de recerca i destacar-ne els principals indicadors de qualitat.

El projecte té l'estructura funcional següent:

— Comitè de redacció, format per un editor en cap, dos editors adjunts, un assistent editorial i una redactora.

— Consell editorial, format per catorze membres de la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia.

L'edició en paper, amb un tiratge de vuit-cents exemplars, és a càrrec del Servei de Producció Editorial de l'IEC. S'ofereix una subscripció gratuïta a tots els caps de grups de recerca consolidats i científics catalans residents a l'estranger, així com una tramesa institucional per als membres d'ambdues

seccions de ciències, les biblioteques universitàries dels Països Catalans i les quatre-centes principals biblioteques d'arreu del món.

El disseny, la producció i el manteniment de l'edició electrònica és a càrrec del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA).

En aquest curs 2004-2005, la publicació ha continuat la participació en el projecte de plataforma digital de revistes electròniques e-Revistas dins el portal Tecnociència, dirigit i coordinat per la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT) i amb el suport tècnic del Centre d'Informació i Documentació Científica (CINDOC) - CSIC.

En aquest curs 2004-2005 s'ha publicat el número 4 del volum 2 (vuitè de la sèrie), que té una extensió de cent seixanta-cinc pàgines.

Biblioteca Matemàtica Digital

Director: Carles Casacuberta

Coordinador: Jaume Amorós

El projecte Biblioteca Matemàtica Digital de la Secció de Ciències i Tecnologia és dut a terme per la Societat Catalana de Matemàtiques des de 2003, sota la coordinació del doctor Jaume Amorós de la Universitat Politècnica de Catalunya. Aquest projecte és part d'una iniciativa internacional anomenada *World Digital*

Mathematics Library (WDML) que es va configurar l'any 2002, principalment als Estats Units i a Europa, i que és coordinada per la Unió Matemàtica Internacional des de 2003. Els objectius d'aquesta iniciativa són els següents:

— Digitalitzar tota la bibliografia matemàtica del món.

— Disposar de mecanismes per extreure'n informació de manera manual o automàtica.

— Conservar-la per a la posteritat.

— Posar-la a la xarxa web per a la seva consulta universal i gratuïta.

La Unió Matemàtica Internacional promou projectes de digitalització a escala més petita i treballa per la compatibilitat i l'accessibilitat dels seus fruits. La Societat Catalana de Matemàtiques (SCM) s'ha fet responsable del tractament de la bibliografia matemàtica catalana per tal d'inserir-la en aquesta biblioteca matemàtica mundial, amb la col·laboració del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya (CBUC) i de les universitats catalanes.

La Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC ha contribuït a aquest projecte acceptant-lo com un projecte seu els anys 2004 i 2005. La SCM ha digitalitzat tots els exemplars del *Butlletí de la Societat Catalana de Matemàtiques*, des de l'any 1978 fins a l'actualitat. Es poden consultar des de principis de 2006 al portal Revistes Catalanes d'Accés Obert

(RACO) del CBUC i també en el web de la SCM. La digitalització de les altres revistes matemàtiques d'investigació de Catalunya s'està fent durant l'any 2005. Hi participen les revistes *Collectanea Mathematica* (UB), *Publicacions Matemàtiques* (UAB), *Mathware and Soft Computing* (UPC) i *Statistics and Operations Research Transactions* (Idescat).

Diccionari de Ciència i Tecnologia (DiCiT)

Direcció: Salvador Alegret i Sanromà

La finalitat del programa consisteix en la creació d'una base de dades terminològiques de ciència i tecnologia que es pugui consultar en el web institucional de l'Institut, que sigui una eina per a la correcció de textos científics i tecnològics, que faciliti l'elaboració de diccionaris de referència en llengua catalana, tant generals com especialitzats, en els diferents àmbits científics i tecnològics, i que promogui la terminologia científica i tècnica entre els estaments professionals i educatius.

Durant aquest curs s'ha constituït el Consell Supervisor del diccionari, format per Oriol Casassas (SECCB), Josep Vigo (SECCB), Joaquim Rafel (SF), Oriol Riba (SECCT) i Salvador Alegret (SECCT, director). S'ha contractat el becari Agustí Mayor, tènic en terminologia

científica, i Laia Campamà s'ha encarregat de buidar els diccionaris de ciència i tecnologia que hi ha actualment al mercat, en anglès i en les llengües romàniques de més difusió, per tal d'establir-ne llurs característiques principals. També s'ha redactat un projecte i un pla de treball a partir de la documentació relativa a l'avantprojecte del DiCiT i s'han definit els camps terminològics del DiCiT: base de dades de terminologia científica i tecnològica (BDiCiT) i diccionari de ciències i tecnologia. Durant aquest curs també s'ha dut a terme la constitució de la comissió de treball sobre els requeriments de la plataforma informàtica de terminologia científicotecnològica (BDiCiT) (Glòria Bladé, del Servei d'Informàtica, Agustí Mayor i Salvador Alegret). Finalment, cal dir que Agustí Mayor ha estat el responsable de recollir la terminologia de ciències i tecnologia que apareix a les revistes i les publicacions de l'IEC.

La ciència en la història dels Països Catalans

Director: Ramon Parés i Farràs

El programa, realitzat conjuntament per la Secció de Ciències Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia, té com a finalitat l'elaboració d'una història social de la ciència als Països Catalans des de la Catalunya comtal fins a la Guerra Civil.

Es pretén expressar de la manera més estructurada i orgànica possible el significat del corrent científic en l'evolució històrica de la societat i la cultura catalanes. L'obra és redactada per un ampli ventall d'experts externs procedents del món de la història, de la ciència i de la història de la ciència, coordinats per un petit comitè de redacció.

Estat actual del programa i realitzacions

Els objectius d'aquest curs han estat els següents:

- 1) Reestructurar la totalitat de l'obra en tres volums, en lloc dels dos inicials, i reajustar la totalitat del text.
- 2) Escriure textos complementaris i de presentació de l'obra.
- 3) Revisar la correcció del primer i el segon volum.
- 4) Obtindre les il·lustracions del primer volum i les autoritzacions.
- 5) Revisar el text acabat del primer volum i el disseny de la coberta a València.
- 6) Revisar el text reestructurat del segon volum i la correcció corresponent.

Matemàtiques a l'abast: de l'alemany al català

Directora: Pilar Bayer

L'objectiu del projecte és portar a terme la traducció al català d'una mostra d'ar-

ticles matemàtics que, escrits en llengua alemanya amb anterioritat a la Segona Guerra Mundial, han esdevinguts bàsics per al desenvolupament de temes actuals de la matemàtica.

Des de la data de concessió del projecte (el 20 de gener de 2005), s'ha portat a terme l'estudi, la traducció, el processament en TeX i la revisió de dos articles complets, que comptabilitzen un total de quaranta-set pàgines (vint-i-vuit del primer article i dinou del segon). També s'ha realitzat l'estudi, la transcripció completa de les fórmules en TeX i la traducció de mig article més, trenta pàgines d'un total de setanta-sis.

Els articles traduïts i revisats són els següents:

- DEDEKIND, Richard. «Schreiben an Herrn Borchardt über die Theorie der elliptischen Modul-Functionen». *J. Reine U. Angew. Math.*, 83 (1877), p. 265-292.
- FUCHS, Lazarus. «Ueber eine Klasse von Functionen mehrerer Variablen welche durch Umkehrung der Integrale von Lösungen der linearen Differentialgleichungen mit rationalen Coefficienten entstehen». *J. Reine U. Angew. Math.*, 89 (1880), p. 151-169.

L'article que es troba en fase de traducció i revisió és el següent:

- DEURING, Max. «Die Typen der Multiplikatorenringe elliptischer Funktionkörper». *Abh. Sem. Hamburg.*, 14 (1941), p. 197-272.

Millora del disseny de la tenora

Director: Joaquim Agulló i Batlle

La finalitat d'aquest programa és estudiar el redisseny de la tenora per tal de resoldre els problemes d'afinació i d'homogeneïtat tímbrica i de marge dinàmic que presenta, i que han estat debatuts per instrumentistes i constructors.

Amb l'assessorament dels membres de l'equip de recerca Jaume Vilà, professor de tenora, i Pau Orriols, constructor de tenores, es van definir les millores que cal introduir a la tenora després d'una anàlisi acurada dels estudis previs fets des de l'àmbit dels músics i dels constructors en les *Jornades de treball sobre la tenora*, fetes el 1999, i de les conclusions de la reunió de la Comissió per a la Millora de la Tenora, feta a Llavaneres, per tres professors de tenora i tres constructors com a epíleg de les jornades esmentades.

S'ha desenvolupat un programari de redisseny de la tenora basat en càlculs freqüencials que determinen les freqüències de ressonància de la columna d'aire de la tenora per a cadascuna de les seves digitacions. Tot i que en un futur proper s'introduirà el càlcul temporal, atès que pot ser més simple i exportable a l'àmbit dels constructors perquè prevegi petites modificacions de disseny, el càlcul freqüencial és necessari en una primera etapa perquè es correlaciona més directament amb les mesures objectives del so

de l'instrument que es poden obtenir experimentalment de manera molt precisa, que són les freqüències de ressonància.

Aquest programari ha estat desenvolupat pel becari Jordi Campos sota la direcció d'Ana Barjau, membre de l'equip investigador. Jordi Campos és músic professional de tenora i és titulat superior en imatge i so per l'Escola d'Enginyeria La Salle (Universitat Ramon Llull). El seu projecte de fi de carrera, «Càlcul, assaig i construcció d'instruments musicals de llengüetes», que va ser dirigit per Ana Barjau, el va familiaritzar amb les metodologies emprades en el programari.

En el seu estat actual, el programari parteix de les següents dades objectives d'un instrument existent:

— mides geomètriques del perfil intern (diàmetre del tub al llarg de l'instrument; posició, diàmetre i alçària dels forats)

— freqüències de ressonància experimentals per a totes les digitacions (amidades a partir d'un assaig de resposta freqüencial fet a l'extrem del tudell, sense canya).

A partir d'aquesta informació i de les freqüències del so real de l'instrument, el programari calcula de manera automàtica els canvis geomètrics que s'han d'introduir perquè assoleixi una afinació determinada. Els càlculs es basen en matrius de transferència freqüencials de tubs cilíndrics i cònics, i de branques

laterals, usuals en l'àmbit dels filtres acústics.

Actualment, s'està dissenyant el prototipus 1. Es fa a partir de mesures fetes anteriorment, atès que el nou banc de mesura de les freqüències de ressonància no està encara en una fase plenament operativa.

En paral·lel al desenvolupament del programari s'ha treballat en la millora del banc de mesura de les freqüències de ressonància per a obtenir una mesura precisa dels components real i imaginari de la impedància acústica a l'entrada del tudell. Les proves es fan per escombrada freqüencial i la impedància es calcula a partir del senyal de dos micròfons situats en un tub que condueix el so d'un altaveu a l'entrada del tudell. Es fa servir un total de tres micròfons per a poder-ne emprar dos, separats convenientment per a la gamma freqüencial de l'assaig. Aquest banc de mesura és desenvolupat pel membre de l'equip de recerca Sergi Soler, sota la direcció de Joaquim Agulló, responsable del projecte.

Protecció dels sòls de Catalunya i les Illes Balears

Director: Jaume Porta

La Secció de Ciències i Tecnologia duu a terme un projecte adreçat a la protecció dels sòls de Catalunya i les Illes Balears.

S'ha estat treballant en el contingut i disseny de la pàgina web. La finalitat de la pàgina és la de facilitar l'accés a tots els usuaris d'informació de sòls de Catalunya i les Illes Balears a la documentació cartogràfica de sòls disponible en el moment actual, perquè pugui ser utilitzada en planificació territorial (assignació d'usos al territori), agricultura, medi ambient, educació ambiental, treballs de recerca, etc. D'aquesta manera, en conèixer la distribució i qualitat de les diferents unitats de sòls, es podran desenvolupar estratègies per a protegir els sòls de millor qualitat amb un enfocament de sostenibilitat.

El projecte ha identificat les fonts d'informació, ha recopilat la informació cartogràfica i l'ha agrupat en: cartografia actual i cartografia d'interès històric. Cada mapa es documenta amb una fitxa tècnica, preparada específicament en el marc del projecte. Està previst que la informació sigui accessible de manera estàtica (escanejat) i es proporcioni un enllaç amb la institució que hagi produït cada mapa i, en un futur, hi hagi un altre enllaç amb una versió digitalitzada de cada mapa.

La pàgina web proporcionarà informació sobre protecció de sòls, sobre mapes de sòls, catàleg de sèries de sòls, mapes de sòls existents a Catalunya i les Illes Balears i base de dades bibliogràfica. Un conjunt de cercadors permetran obtenir informació cartogràfica de sòls

amb entrades per sèries de sòls i per termes municipals.

S'ha elaborat el text base que documenta la pàgina web i s'han establert els contactes amb institucions i amb el Servei d'Informàtica de l'IEC, de manera que la pàgina pugui estar disponible, en període de proves, un cop s'hagin signat els convenis de col·laboració entre l'IEC i les institucions que han produït la informació cartogràfica, de la qual des de l'IEC es vol contribuir a donar difusió, i fer-ne un estudi que orienti els usuaris.

L'equip, dirigit pel membre de l'IEC Jaume Porta i Casanellas, està constituït per un conjunt d'experts en el tema objecte del projecte: Miquel Aran, Jaume Boixadera, Marta López-Acevedo, Núria Llusà, Rosa M. Poch, M. Rosa Teira i Josep M. Villar.

Servei d'Arxius de Ciència

Directors: David Jou i Mirabent
Xavier Roqué

El Servei d'Arxius de Ciència (SAC) és un programa auspiciat per la Societat Catalana d'Història de la Ciència i de la Tècnica. També hi dóna suport la Universitat Autònoma de Barcelona, a través del Centre d'Estudis d'Història de les Ciències, i l'Arxiu General, però és obert a la participació d'altres institucions i universitats. Integren la Comissió Gesto-

ra del Servei d'Arxius de Ciència un grup de científics, historiadors de la ciència i arxivers que comparteixen l'interès pel patrimoni de la ciència contemporània. El SAC no disposa d'una seu pròpia ni és en si mateix un arxiu, sinó un instrument per a canalitzar els fons dels científics catalans vers la xarxa d'arxius, així com un punt de recollida i distribució d'informació.

Aquest programa pretén assolir els objectius següents:

— Reunir informació sobre els arxius existents de científics dins les terres de parla i cultura catalanes: localització, contingut i estat de classificació, accés a la consulta, etc.

— Contribuir al tractament d'aquells fons que ja han estat dipositats en un arxiu, biblioteca o museu, però que no disposen d'instruments de referència.

— Assessorar persones i institucions sobre el dipòsit i la gestió del patrimoni documental de caràcter científicotècnic.

— Fomentar la conscienciació pública de la importància d'aquest patrimoni.

— Difondre la informació recollida i l'estat dels projectes empresos a través d'Internet i de publicacions.

Les accions realitzades pel SAC durant aquest curs han estat les següents:

— Recerca de fons d'arxiu científics i visites informatives.

- Remodelació de la pàgina web del SAC.

- Realització de tractaments.

- Realització de tasques de difusió.

La recerca de fons d'arxiu científics és l'eix fonamental del nostre projecte i ha estat desenvolupat durant el transcurs de tot el període. Aquesta acció ha estat sostinguda sobre dues tasques complementàries: la recerca d'informació a distància, és a dir, per via telemàtica o per correu postal, i les visites a centres dipositaris de fons.

En relació amb el primer punt, cal dir que cada cop trobem més comprensió dels nostres objectius, activitats, etc., per part dels centres dipositaris dels fons. D'aquesta forma hem vist incrementar de manera important la informació sobre fons d'arxius científics.

Durant aquest període hem realitzat nombroses visites informatives per tal de donar a conèixer el Servei, trobar fons d'arxiu, fer assessorament arxivístic, etc. De totes aquestes visites, hem de destacar les realitzades al Museu Marítim de Barcelona i al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, on s'han establert uns marcs per a futures col·laboracions; al Museu d'Història de la Medicina de Catalunya del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya, a l'Institut de Paleontologia Miquel Crusafont, i al Laboratori de Llum del Síncrotró, on s'ha començat els

tractament, amb la realització de catàlegs, dels seus fons d'arxiu.

Si la recerca de fons és l'objectiu principal del SAC, l'eina bàsica per al seu desenvolupament i difusió és la pàgina web. Així, les tasques de planificació, disseny, realització tècnica i de continguts, correccions i canvis, etc., han estat un element d'actuació destacat i l'assoliment d'aquestes ha estat motiu de nombroses reunions entre els membres del SAC i l'empresa externa encarregada de la realització tècnica, Unaymedia.

Com a resultat de tota aquesta feina estem en disposició de presentar, durant el primer trimestre del 2006, la nova pàgina web del Servei que augmenta en quantitat la informació de fons d'arxiu localitzats i, sobretot, en qualitat els serveis que ofereix als seus usuaris. D'una manera molt somera podem avançar que inclourà, a més a més dels índexs de recerca de l'antiga pàgina, una base de dades molt potent per a la gestió de la informació, un disseny més modern i planer i, com a gran novetat, una base de dades per a realitzar cerques als catàlegs realitzats pel SAC. Aquest és un fet molt rellevant per la utilitat que tindrà per als investigadors, alhora que posa el nou web al mateix nivell que les millors pàgines web internacionals de continguts anàlegs.

En relació amb el punt anterior, trobem els tractaments sobre la documentació realitzats pel SAC. Aquests cor-

responen a l'elaboració de catàlegs, tots sota un mateix criteri d'actuació (base de dades Access) i d'acord amb les normes marcades per la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC), així com actuacions de conservació preventiva i, en alguns casos, actuacions en la documentació malmesa.

Durant aquest període s'han continuat i encetat diferents tractaments:

— *Albert Dou i Màs de Xexàs.* El tractament començat durant el període anterior ha continuat aquest any amb un únic canvi a destacar, la incorporació de Sonia Camanforte, becària de l'Escola de Gestió i Administració de Documents (ESAGED), el juliol de 2005. Com a novetat d'aquest tractament hem d'esmentar que també s'han realitzat tractaments antifúngics de nivell baix i mitjà. Actualment, estem en l'última fase de catalogació de la documentació.

— *Fons del Museu d'Història de la Medicina de Catalunya.* A principis d'any es va decidir començar el tractament d'aquest fons, contractant José Joaquín Varela. A causa de la diversitat de documentació, en aquests moments s'ha tractat un 40 % de la documentació.

— *Institut Paleontològic Dr. Miquel Crusafont.* El juliol de 2005 es va encetar el tractament de la documentació personal del paleontòleg Miquel Crusafont. Per a la realització d'aquesta tasca es va contractar Carlos Acosta. Com que la major part de la documentació és

epistolar, la tasca de catalogació és més acurada i, per tant, més lenta. Per aquesta raó, actualment s'ha tractat un 15 % de la documentació.

— *Consorci Font de Llum de Síncrotró (CFLS), ALBA.* Encara que el CFLS és un centre de nova creació i, per tant, no disposa de fons històrics, pel fet de tractar-se de la primera o segona instal·lació científica estatal, amb l'observatori astronòmic de les Illes Canàries, es va decidir elaborar un catàleg dels seus documents, i així evitar pèrdues d'informació per als futurs investigadors. Un cop establerta la voluntat d'actuació, es va celebrar una reunió entre el personal del SAC amb Marià Sazatornil, gerent del CFLS, i amb Ramon Pasqual, director del CFLS, per a establir les bases de la col·laboració. Aquesta es va materialitzar a finals del curs i va ser duta a terme per Sonia Camanforte, que alternava aquest fons i el d'Albert Dou.

— *Esteve Terrades.* Encara que aquest fons va ser tractat anteriorment a l'Institut d'Estudis Catalans per Lúcia Arbués, el fet d'incorporar a la nova pàgina web del SAC un cercador als catàlegs feia necessària una adequació de formats. Així, es va contactar amb Lúcia Arbués per a comunicar-li la voluntat que fos ella la persona encarregada de realitzar aquesta tasca.

Paral·lelament a totes aquestes accions és de vital importància la realització de tasques de difusió. Aquestes han

de servir per a donar a conèixer el SAC, fer recerques de fons de científics i d'institucions científiques catalanes dintre i fora del territori nacional, fomentar vincles de col·laboració amb diferents centres i fomentar la conscienciació pública de la importància d'aquest patrimoni.

En relació amb la difusió dintre de Catalunya, cal comentar que aquesta s'ha realitzat, principalment, amb les visites informatives a nombrosos centres, tal com anteriorment hem exposat.

La difusió del SAC en l'àmbit estatal s'ha realitzat gràcies a diferents accions, entre les quals hem de destacar les dues visites a Madrid. En la primera es van realitzar contactes molt interessants en diferents centres: Museo Nacional de Ciencias Naturales, Real Sociedad Española de Ciencias Naturales, Real Jardín Botánico, Residencia de Estudiantes del CSIC, etc. i durant la segona es van realitzar contactes amb diferents membres de la comunitat universitària espanyola i amb el Museo Vasco de Historia de la Medicina y de las Ciencias.

La difusió del SAC en l'àmbit internacional es va concretar en la presentació d'una ponència informativa dels progressos del SAC al congrés internacional organitzat pel grup CASE amb el títol «Future Prof II» i celebrat a Munic l'abril del 2005. L'assistència a aquest congrés va propiciar la consolidació d'importants contactes internacionals i la creació de nous contactes. De tots

aquests cal destacar els fets amb centres tan importants com el National Cataloguin Unit for the Archives of Contemporary Scientists, l'American Institute of Physics, la Universitat de Melbourne, la Universitat d'Estrasburg, etc. Fruit de tot això, el SAC ha estat convidat novament a participar en el proper congrés del CASE, que se celebrarà a Estrasburg l'abril de 2006, així com a publicar un article a la prestigiosa revista *Journal of Archival Organization* (JAO).

Dintre d'aquest apartat també hem de fer esment als vincles de col·laboració establerts amb el centre UK Data Archive de la Universitat d'Essex.

Síntesi d'esllavissades de Catalunya

Director: Jordi Corominas i Dulcet

L'objectiu és fer una síntesi dels esllavissaments a Catalunya, crear una base de dades associada georeferenciada i fer-les accessibles als organismes de l'Administració, a la comunitat científica i als ciutadans en general.

Els treballs realitzats han estat els següents:

— Preparació de la fitxa model de les esllavissades. S'han definit tres nivells d'informació: un de molt general de situació i identificació del moviment; un segon nivell amb informació bàsica (tipus de moviment, materials implicats,

dimensions, data de formació o de reactivació, etc), i un tercer nivell amb informació tècnica detallada.

— S'ha posat a punt el model de fitxa en una base de dades (Access) suportada amb una plataforma ArcView (Arc View 3.2). Actualment, hem començat a fer proves per tal de veure la idoneïtat de la fitxa i del seu format.

Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya

Director: Josep Enric Llebot
Rabagliati

L'Informe sobre el Canvi Climàtic a Catalunya és un estudi que ha promogut i finançat el Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible (CADS) de la Ge-

neralitat de Catalunya i el Servei Meteorològic de Catalunya, que es realitzà des de l'IEC. S'inicià el mes d'octubre de 2002 i tingué un temps d'execució de divuit mesos. L'estudi fou dirigit per Josep Enric Llebot i aplega prop d'una cinquantena d'experts que han analitzat, des d'una perspectiva pluridisciplinària i centrant-se en Catalunya, la detecció i les causes del canvi climàtic, les accions de mitigació i adaptació i l'estructura de repartiment de competències i política que incideix sobre les accions administratives i de govern enfront del problema.

El treball es clogué amb la presentació pública de l'edició el dia 17 de maig de 2005 a l'Auditori del Palau de la Generalitat de Catalunya, sota la presidència del conseller primer, el president de l'IEC, el president del CADS i el director del Servei Meteorològic de Catalunya.

Secció Filològica

Atles Lingüístic del Domini Català

Directors: Joan Veny i Clar

Lídia Pons i Grieria

Les finalitats d'aquest programa són les següents:

1) Formació d'una base de dades que contingui les respostes a un qüestionari lingüístic de 2.452 preguntes, en formes codificades convertibles a transcripció fonètica i en formes ortogràfiques, corresponents a cent noranta poblacions de tot el domini lingüístic.

2) Explotació cartogràfica dels materials de la susdita base de dades. Se'n preveu la publicació de nou volums.

3) Com a part complementària, constitució d'un recull d'etnotextos del català oriental i occidental, enregistrats en cinta magnetofònica durant les enquestes, en transcripció fonètica i en grafia convencional i amb il·lustracions de cultura material.

4) Preparació d'un petit atles lingüístic del domini català. Es tracta d'una col·lecció de mapes en format DIN A4, de caràcter divulgatiu, basada en una selecció de temes i enunciats de l'ALDC i en una presentació cartogràfica en colors, acompanyada de breus comentaris lingüístics. Aquests mapes impliquen una interpretació de les dades de tipus fonètic, morfològic i lèxic del català i han de servir per a il·lustrar, de cara a un públic no especialitzat,

tant la continuïtat dels trets lingüístics al llarg de tot el domini com les característiques més específiques de cada dialecte.

5) Digitalització del material sonor enregistrat. Es tracta de fer una còpia digital de totes les cintes gravades durant les enquestes i, en una fase posterior, de procedir al seu etiquetatge.

6) Implementació en xarxa de les dades dels nou volums cartografiats.

Estat actual del programa i realitzacions

1) *Atles lingüístic del domini català*: s'ha procedit a la preparació dels materials corresponents al volum tercer, format pels capítols «4. La família: cicle de la vida», «5. Món espiritual: l'Església. Festes religioses. Creences», «6. Jocs», «7. Temps cronològic. Meteorologia» i «8. Topografia»; aquesta preparació comprèn la revisió dels materials que formen la base de dades, la confecció dels mapes i de les llistes de preguntes no cartografiades i l'ordenació del material fotogràfic.

2) Etnotextos: s'ha iniciat la transcripció fonètica i convencional de textos del català nord-occidental.

3) Petit atles lingüístic del domini català: partint del mapa de fons polygonitzat, s'ha aplicat el programa informàtic més adequat i s'ha procedit a les primeres proves cartogràfiques.

4) Digitalització de les cintes gravades: els treballs es troben en curs.

**Cooperació en Neologia Catalana:
desenvolupament d'una plataforma
de treball en xarxa via Internet**

Directora: M. Teresa Cabré i Castellví

Els objectius generals d'aquest projecte són set:

1) Crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permeti consultar les dades de l'Observatori de Neologia (OBNEO) via web i incorporar la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques.

2) Desenvolupar una plataforma web de treball que permeti treballar en xarxa via Internet.

3) Posar en marxa un mètode de recerca cooperativa que integri grups dels diferents dominis del català.

4) Facilitar als organismes lingüístics materials per a l'actualització del corpus lèxic de la llengua d'acord amb les tendències manifestades en la creació i l'ús de neologismes.

5) Proposar noves estratègies de detecció automàtica de neologia formal que millorin el Sistema d'Extracció Automàtica de Neologia (SEXTAN).

6) Desenvolupar estratègies de detecció (semi)automàtica de neologia semàntica.

7) Contrastar les tendències de creació de lèxic nou en les diferents llengües romàniques.

Els objectius concrets per al 2005 eren els dos següents:

Primer trimestre: crear la plataforma d'accés a la informació multilingüe perquè permeti incorporar la informació recollida pels observatoris d'altres llengües romàniques i facilitar materials per a l'actualització del corpus de la llengua:

— Disseny de l'estructura de dades

— Desenvolupament del mòdul de migració dels neologismes

— Disseny de la pàgina web d'accés a la informació

— Desenvolupament del mòdul de registre d'usuaris

— Desenvolupament de l'entorn de consulta bàsica: cerca simple i cerca complexa

— Proves

— Desenvolupament de l'ajuda

— Millora de les condicions d'exportació de les cerques

— Documentació.

Segon i tercer trimestre: desenvolupar una plataforma web de treball en neologia multilingüe en xarxa via Internet:

— Estudi del disseny de l'estructura

— Elaboració de l'estructura

— Desenvolupament de la pàgina d'accés a la informació

— Desenvolupament del mòdul de registre d'usuaris

- Desenvolupament de l'entorn de treball: creació de la fitxa de buidatge
- Desenvolupament de l'entorn d'administració
- Proves
- Desenvolupament de l'ajuda
- Instal·lació
- Documentació.

Durant el curs 2004-2005 hem dut a terme tots els objectius que el projecte es proposava.

En el primer trimestre s'ha creat una plataforma d'accés a la base de dades de neologismes del català i del castellà que permet introduir tots els buidatges d'altres grups que treballin en neologia amb la mateixa metodologia. Actualment es pot consultar gratuïtament a través d'Internet a l'adreça electrònica següent: <http://bobneo.iula.upf.edu/>. Aquest recurs permet, tal com s'havia previst, fer cerques bàsiques i cerques avançades. Té un sistema d'accés de nivells d'usuaris: usuari sense registrar, usuari registrat i usuari col·laborador, que permet fer cerques sobre una part o la totalitat de les dades. El recurs està totalment documentat.

Durant el segon i tercer trimestre s'ha treballat en el desenvolupament d'una plataforma de treball neològic a través d'Internet que sigui multilingüe. La plataforma OBNEO ja està acabada i en funcionament per a la llengua catalana i per a la llengua castellana.

Tots els col·laboradors de l'Obser-

vatori estan treballant ja amb aquesta nova plataforma i la valoració és molt positiva. La plataforma permet treballar ja en grups d'usuaris diferents que visualitzen dades que procedeixen de fonts de buidatges diferents. A més a més, la plataforma de treball preveu quatre tipus d'usuaris segons quina sigui la seva funció: col·laborador, revisor, gestor i administrador.

Finalment, i en relació amb la plataforma, s'ha creat una Bústia neològica que permet a qualsevol parlant de la llengua catalana enregistrar un neologisme procedent d'un mitjà de comunicació. Aquest neologisme, una vegada revisat, forma part de la base de dades de l'Observatori, i, per tant, és consultable a través de la plataforma d'accés a la informació Banc de l'Observatori de Neologia (BOBNEO).

Actualment, estem treballant en l'ampliació de la plataforma per poder registrar neologismes dels diversos dialectes de la llengua catalana. A la plataforma es pot declarar la llengua, però encara no un dialecte o un territori.

Diccionari del Català Contemporani - Diccionari descriptiu de la llengua catalana

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

La finalitat del programa és elaborar un diccionari descriptiu del català sobre la

base dels recursos constituïts en la primera fase del projecte Corpus textual informatitzat de la llengua catalana (CTILC). El *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDL) és l'obra lexicogràfica que té com a objectiu la definició de les unitats lèxiques de la llengua, des del punt de vista del seu contingut i de la seva utilització real sense restriccions basades en criteris prescriptius.

Estat actual del programa i realitzacions

Progressió en els treballs de redacció

Fins a finals d'agost de 2005 s'han redactat 22.948 articles de diccionari, que es distribueixen en 16.827 articles principals i 6.121 articles secundaris.

Considerant particularment les dades referides al curs 2004-2005, s'han redactat 6.305 articles fins a finals d'agost. Si prenem en consideració el mateix període del curs anterior (en què es van redactar 4.311 articles), s'ha produït un augment relatiu del 46 % en el ritme de redacció d'articles. Aquest augment permet suposar, si el projectem sobre la referència de les dades quantitatives corresponents a l'any passat, que s'arribarà a finals de 2005 amb una xifra no inferior a 24.000 articles redactats.

Difusió externa de les dades

A començaments de l'any 2005 (14 de gener) fou presentada oficialment l'edició electrònica del DDL, en un acte institucional del qual es van fer ressò la

major part dels mitjans de comunicació catalans. L'acte fou presidit per Josep Laporte, president de l'IEC, i comptà amb la participació de Joan Martí, president de la Secció Filològica; Joaquim Rafel, director del projecte; Carles Solà, conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació de la Generalitat de Catalunya, i Salvador Barberà, secretari general de Política Científica i Tecnològica del Ministeri d'Educació i Ciència. Els membres del Consell de Direcció també assistiren a l'acte com a convidats.

La versió electrònica del DDL havia estat presentada al Consell de Direcció del projecte en la reunió celebrada el 6 d'abril de 2004. Un cop tingué el vistiplau del Consell de Direcció, fou presentada al Ple de la Secció Filològica en la reunió de juny de 2004; la Secció hi donà la seva conformitat i aprovà que es fes pública a través d'Internet.

En el moment de ser posat a Internet, el DDL contenia més de 18.000 articles acabats de redactar i, per tant, plenament consultables. Durant el mes de gener de 2005, es reberen més de 2.000 peticions de registre d'usuaris externs, i es consultaren un total de 4.775 entrades.

Aquesta versió electrònica del DDL constitueix una de les característiques més distintives del projecte i més innovadores pel que fa a la tècnica lexicogràfica, que supera de molt la con-

cepció dels diccionaris publicats electrònicament: la recuperació de la informació per a la construcció dels articles en la seva forma final es realitza en temps real sobre la base de dades del DDLC. L'usuari, així, accedeix a una versió de l'article permanentment actualitzada que conté *exactament* les informacions que s'han incorporat a la base de dades fins al dia de la consulta. Qualsevol modificació de qualsevol dels articles introduïda a la base de dades es fa immediatament accessible a l'usuari. El fet de mantenir el diccionari en base de dades permet, alhora, facilitar en un grau màxim les operacions de validació estructural i de coherència de totes i cadascuna de les informacions que conté o que s'hi incorporen. Un sistema d'enllaços permet accedir a tota la informació vinculada de l'article (flexió, derivats, remissions, etc.) de forma instantània.

Epistolari Josep Sebastià Pons

Director: August Bover i Font

Edició de les cartes trameses o rebudes per Josep Sebastià Pons que reflecteixen les seves relacions amb els escriptors i gent de cultura dels Països Catalans i d'Occitània.

La feina no va començar fins al mes de maig. Hi van treballar la becària,

senyora Irene Boada, i el becari, senyor Jordi Raventós.

Durant aquest període s'han fixat els criteris d'edició.

S'han transcrit les cartes adreçades a Francesc Matheu (anys vint).

S'han controlat i ordenat les cartes rebudes per Tomàs Garcés durant els anys vint, trenta, quaranta i seixanta i s'han transcrit.

S'han localitzat les cartes adreçades a Josep Maria de Casacuberta i a Pau Casals.

Ha començat a aparèixer, també, alguna carta de la germana de Josep Sebastià Pons, la també poeta Simona Gay. Segurament l'epistolari de Simona Gay serà molt més petit que el del seu germà, però crec que val la pena de recollir-lo de passada.

I han començat els contactes per tal de treballar en els arxius de Joan Triadú i Pere Verdaguer.

Estudis Romànics

Director: Antoni M. Badia
i Margarit

Director adjunt: Joan Veny i Clar

Prosegueix la publicació de la revista, que apareix anualment, dedicada a la lingüística, la filologia, la crítica literària i les literatures de la Romània, sense limitacions de tema, de metodologia ni de

cronologia. Té el suport d'un consell científic de setze romanistes de diversos països d'Europa i Amèrica i és preparada per un comitè de redacció de vuit membres. Els articles de presentació espontània són sotmesos a avaluadors externs, el veredict de quals condiona l'admissió o les modificacions pertinents de l'article. Cada article és acompanyat d'un resum (en la llengua de l'original i en anglès) i de cinc mots clau. Hi són admesses col·laboracions en qualsevol llengua romànica (i també en alemany i en anglès).

En el curs 2004-2005 el Comitè de Redacció va preparar el volum xxvii que aparegué a l'abril de 2005. A més de les parts habituals —articles, miscel·lània (o articles breus), recensions, crònica, necrologies i suport informatiu—, aquest volum conté, sota el títol de «Palaestra», les intervencions en una taula rodona celebrada a la Universitat de Barcelona el 15 de gener de 2004.

El pla de treball per al curs 2005-2006 consistirà en la preparació del volum xxviii de la revista: recollir originals, llegir-los i revisar-los, i adequar-los per a la publicació. Està previst que les seccions siguin les habituals i es prenen les mesures perquè el volum conservi l'homogeneïtat que caracteritza la revista.

Glossarium Mediae Latinitatis

Cataloniae

Director: Joan Bastardas i Parera

El Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae (GMLC) és un projecte lexicogràfic que es duu a terme en el si de la Institució Milà i Fontanals del Consell Superior d'Investigacions Científiques (IMF-CSIC), com a fruit de la col·laboració entre el Departament de Filologia Llatina de la Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona i el Departament d'Estudis Medievals de la Institució Milà i Fontanals.

El projecte s'articula, actualment, en dues línies de treball complementàries i indissociables: d'una part, la publicació en paper d'un diccionari de llatí medieval, llengua escrita en què afloraven indicis i testimonis evidents de la llengua romànica parlada, el català; d'altra part, la digitalització i el tractament informàtic dels textos que constitueixen la base documental a partir de la qual s'elabora el diccionari.

Llengua i territori a Ponent i l'Alt Pirineu (I). El patrimoni etnolingüístic al Pirineu i Prepirineu occidentals i al nord de la Franja

Director: Ramon Sistac i Vicén

Inventari patrimonial lingüístic i estudi de la incidència dels canvis en la geogra-

fia humana i física (construcció de pantans i despoblació) sobre el dialecte autòcton al territori del piemont pirinenc central, inclosa la zona de frontera administrativa entre Catalunya i Aragó (Ribagorça). Estudi de la transformació dels grups socials implicats, investigació toponímica i estudi dialectològic i sociolingüístic que permeti analitzar la dinàmica dels dialectes de frontera/transició. Inventari d'història oral i literatura popular d'una generació a punt de desaparèixer.

Ha estat realitzada la tasca de recollida de dades dialectals i onomàstiques, la gravació digital i posterior transcripció ortogràfica d'etnotextos a les poblacions següents:

— La Llitera: Camporrells.

— La Noguera: Àger, els Masos de Millà, Corçà, Vilamajor, Fontdepu, Tragó de Noguera (Os de Balaguer) i Alberola.

— La Baixa Ribagorça: Benavarrí, Castelló del Pla, Ciscar, Calladrons, Pilzà, Purroi, Estopanyà i Seganta.

— El Pallars Jussà: Tremp, Tercui, Castissent, Sant Esteve de la Sarga, Castellnou de Montsec, la Clua, Alsamora i la Torre d'Amargós.

— L'Alta Ribagorça: Boí, Taüll, Erill-la-vall, Durro, Barruera, Cardet i Còll.

Ha estat realitzada la georeferenciació i mapificació sobre ortofotomapa dels termes municipals següents:

— Camporrells (la Llitera)

— Estopanyà (la Baixa Ribagorça)

— Tragó de Noguera (la Noguera).

El projecte inicial preveia els objectius següents:

1) Inventari del patrimoni lingüístic (inclòs etnolingüístic i de cultura oral).

2) Valoració de la incidència del procés de despoblació.

3) Valoració de la incidència de la construcció de pantans i les alteracions en la xarxa de comunicacions.

4) Valoració de la incidència de la frontera política entre comunitats autònomes.

5) Propostes de transferència i desenvolupament.

Els objectius per a l'any 2005 són l'establiment dels plans de treball definitius, la selecció de becaris, l'inici de la recerca arxivística i la primera fase del treball de camp.

Obres completes de Pompeu Fabra

Directors: Jordi Mir

Joan Solà

Aparició del volum primer

El 18 de maig del 2005 es va fer la presentació oficial del volum 1, a l'IEC, amb la presència del president de l'IEC (Sal-

vador Giner), del president de la SF (Joan Martí i Castell), dels directors generals de Política Lingüística dels governs de Catalunya i de les Illes Balears (Miquel Pueyo i Miquel Melià), de l'editor (Isidor Cònsul) i dels dos directors de l'edició (Jordi Mir i Joan Solà).

La preparació d'aquest volum ens va donar una experiència que hem pogut aprofitar per a la resta del projecte, tant pel que fa al tractament dels textos de Fabra com pel que fa als criteris aplicables a les introduccions dels responsables.

Preparació d'altres volums

La Comissió de Seguiment, d'acord amb l'editor i els directors, ha acordat el ritme futur d'aparició de volums: se'n publicaran dos cada any, normalment a la primera meitat de l'any.

a) Durant l'any 2005 hem preparat els volums 2 i 3, que s'han de publicar abans de l'estiu del 2006. El volum 3 no ha portat pràcticament cap complicació pel que fa als textos que hi han d'anar: només hi ha hagut l'afegiment d'un text breu. El volum 2, en canvi, ha donat molta més feina de la que ens imaginàvem: d'una banda, hem reajustat el volum afegint-li el *Silabari català*, que en principi anava al volum 5, i suprimint-ne la *Gramàtica* de 1946 (que anirà al volum 6); i d'una altra banda, hem treballat de manera minuciosa en la preparació dels apunts que diversos alumnes

havien pres dels cursos de Fabra. Aquesta segona operació ha durat mesos.

b) La preparació d'aquests volums ha fet reajustar diversos altres volums. En concret, el volum 4 serà dedicat exclusivament a les famoses *Converses filològiques*, que ara contindran la matèria que tradicionalment tenia aquest títol exacte i diversos articles més, anteriors i posteriors al cos tradicional esmentat. A més a més, l'equip d'ajudants de Josep Murgades (en principi, responsable dels volums 4 i 5) s'encarrega de controlar les referències que en aquests textos de Fabra hi ha a obres clàssiques d'on es treuen exemples.

c) L'antic volum 5 es publicarà més tard del que estava previst i s'hi afegirà una part de la matèria prevista per al volum 4. Les característiques d'aquest volum (un volum miscel·lani on hi haurà, entre altres obres, moltes peces menors de les quals es té una coneixença encara no exhaustiva) aconsellen retardar-ne la publicació per tal que l'equip que buida revistes, diaris i altres fonts tingui temps de completar la feina. La introducció de Kremnitz i Vallverdú prevista per al volum 4 s'integrarà en aquest antic volum 5.

d) En canvi, l'antic volum 7, també reajustat (hi anirà una part de l'antic volum 5 i se n'exclourà la introducció de Colón i Veny), es podrà avançar: està previst que aparegui juntament amb el volum 4 durant l'any 2007: probablement, doncs, aquests dos vo-

lums apareixeran l'any 2007 i duran els números 4 i 5.

e) Hem treballat també amb els responsables de la resta de volums.

Durant aquest any hem desplegat una notable activitat de contactes amb els hereus de Fabra i amb els hereus dels alumnes que van prendre els apunts que es publiquen al volum 2. El contacte amb els hereus de Fabra ha estat relativament fàcil alhora que enormement gratificant: hem pogut rescatar algun escrit menor, quan semblava que això era ja impossible, i sobretot hem localitzat el famós *Diccionari general* que Fabra feia servir a l'exili i que conté notes marginals de l'il·lustre filòleg. Hem localitzat també una altra peça important: el *Diccionari ortogràfic* de Fabra on Eduard Fontserè havia fet anotacions marginals cap a l'any 1925, material que cita sovint Joan Coromines al seu diccionari etimològic. Pel que fa als alumnes dels cursos de Fabra, hem trobat materials nous que no s'editaran: unes notes molt incompletes de J. V. Foix i unes altres de no menys incompletes d'Artur Martorell; i hem localitzat també els originals (taquigràfics i mecanografiats) del curs publicat per Joan Miravittles.

a) Hem tramitat amb l'editora de l'obra i amb la SF la confecció d'una pàgina web que serveixi de contacte i de finestra oberta per a tots els interessats en aquest projecte.

b) Al novembre del 2004, la SF

va aprovar els tres responsables que, com consta en l'informe anterior, encara estaven pendents de designació.

c) Al desembre del 2005, la SF va aprovar l'informe dels directors sobre l'equip d'ajudants de Josep Murgades.

Publicació de l'obra gramatical d'Antoni Febrer i Cardona

Director: Jordi Carbonell
i de Ballester

Actualment, s'estan preparant els volums següents: *Obres gramaticals II*, a cura de Jordi Ginebra, i *Obres gramaticals III*, a cura de Maria Teresa Garcia Castanyer. També és prevista la preparació, al llarg de 2005, del volum dedicat a la *Preceptiva*, a cura de Joan Ramon Veny. Tots es publicaran a la «Biblioteca Filològica» de l'IEC.

Vocabulari de la llengua catalana medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain

Director: Germà Colón Domènech

Cal processar les quaranta mil fitxes que componen el *Vocabulari de la llengua catalana medieval* de Lluís Faraudo de Saint-Germain i publicar a Internet els resultats de les consultes que es fan a la

base de dades on s'introdueixen. La informatització és també necessària per a preparar-ne l'edició en paper.

S'ha informatitzat la quasi totalitat del *Vocabulari* mitjançant l'aplicació comercial Microsoft Access, que és una base de dades interrelacional. El programa que s'ha elaborat a partir d'aquesta aplicació permet la introducció, la gestió i la revisió de les cèdules. I també ha permès, mitjançant el traspass de les dades del programa Access a una base de

dades SQL, la consulta mitjançant diverses cerques simples o creuades a través d'Internet. La informació, doncs, és accessible tant als estudiosos de la llengua com al públic en general.

El projecte encara es troba en fase d'elaboració, però les dades que a hores d'ara s'han introduït ja són consultables en xarxa. A mesura que les fases d'introducció i de revisió avancen, es fan actualitzacions periòdiques dels materials en la pàgina web.

Arxiu de Textos Catalans Antics

Director: Josep Perarnau i Espelt

L'*Arxiu de Textos Catalans Antics* va néixer l'any 1982 amb la voluntat de ser una publicació periòdica anual, destinada a edicions, estudis i exposicions de ciència positiva, sense però excloure d'altres tipus de recerca entorn d'obres d'autors catalans anteriors al segle XIX, sigui quina sigui la llengua en la qual foren escrites.

Es tracta, doncs, d'una biblioteca especialitzada i d'un banc de dades on consten la notícia i la localització bibliotecària o arxivística de textos catalans i la bibliografia que es va publicant en relació amb els textos esmentats.

El contingut de la publicació abraça tot l'àmbit geogràfic on ha arrelat la llengua catalana i, quan l'època estudiada ho exigeix, tot el conjunt de regnes i terres que formaren part de la Corona catalanoaragonesa.

La publicació de l'Arxiu fou iniciada l'any 1982 per la Fundació Jaume Bofill; després, del tercer al cinquè volum, la publicació fou possible gràcies a la col·laboració d'aquesta Fundació amb l'IEC. Des del sisè volum es duu a terme gràcies a un conveni de col·laboració entre l'IEC i la Facultat de Teologia de Catalunya.

Estat actual del programa i realitzacions

Durant el curs 2004-2005 s'ha fet la preparació dels materials del volum 23-24, que ja ha estat publicat i que conté la informació següent:

- Taula general
- Informació prèvia
- Crònica

PUIG I OLIVER, Jaume de. «Crònica de la II Trobada Internacional d'Estudis sobre Arnau de Vilanova (Barcelona, 30 IX - 3 X 04)».

- Estudis

CALVET, Antoine. «Qu'est-ce que le corpus alchimique attribué à maître Arnau de Villeneuve ?».

CALVET, Antoine. «Lettre à Josep Perarnau, 13 X 2004».

CIFUENTES, Lluís. «Les obres alquímiques "arnaldianes" en català a finals de l'edat mitjana».

CRISCIANI, Chiara. «Aspetti del dibattito sull'Umido radicale nella cultura del tardo Medioevo (secoli XIII-XV)».

FERRARI, Giovanna. «Il trattato *De humido radicali* di Arnaldo da Villanova».

GIRALT, Sebastià. «Un alquimista medieval per als temps moderns: les edicions del corpus alquímic atribuït a Arnau de Vilanova en llur context (c. 1477-1754)».

McVAUGH, Michael. «Chemical medicine in the medical writings of Arnau de Vilanova».

PERARNAU I ESPELT, Josep. «L'autor d'un tractat alquímic podia trobar en l'obra autèntica d'Arnau de Vilanova alguna raó per a atribuir-lo a ell?».

PEREIRA, Michela. «Maestro di segreti o caposcuola contestato? Presenza di Arnaldo da Villanova e di temi della medicina arnaldiana in alcuni testi alchemici pseudo-lulliani».

PILEGGI, Maria. «Le Medium neutrum: une possible liaison entre la médecine arnaldienne et l'alchimie pseudo-lullienne».

SPAGGIARI, Barbara. «Due trattati alchemici in lingua d'oc. Riflessioni in margine ad una nuova edizione».

THIOLIER-MÉJEAN, Suzanne. «Contribution à la légende d'Arnaud: Arnaud de Villeneuve comme "auctoritas" dans l'oeuvre de Bertran Boysset d'Arles».

WELL-PAROT, Nicolas. «Arnaud de Villeneuve et les relations possibles entre le sceau du Lion et l'alchimie».

ZIEGLER, Joseph. «Alchemy in *Practica summaria*: a footnote to Michael McVaugh's contribution».

— Secció bibliogràfica
Recensions
Notícies bibliogràfiques
— Taules

I. Taula d'arxius, biblioteques i museus

II. Taula d'antropònims i d'obres anònimes

— Obres enviades a la direcció Taula general

Capitals lingüístics i empreses

Directora: Carlota Solé i Puig

Aquest programa de recerca aborda el canvi lingüístic en les empreses des de la perspectiva teòrica de l'elecció racional. Aquest enfocament té per objectiu explicar i predir el comportament lingüístic dels subjectes integrant en l'anàlisi tant les propietats estructurals en què es desenvolupa l'activitat (incentius i oportunitats) com les accions individuals (preferències, eleccions i estratègies). A diferència dels enfocaments polítics i culturals que han predominat en l'estudi de la llengua en els Països Catalans, des d'aquesta perspectiva l'idioma es considera com a objecte de satisfacció personal i col·lectiva (amb un valor d'ús) alhora que com a instrument (amb un valor de canvi) per a l'accés a altres recursos.

El nostre objectiu general és descriure els usos lingüístics actuals en les empreses dels Països Catalans, la qual cosa equival a indicar la posició subordinada del català enfront del castellà i d'altres llengües estrangeres. A partir

d'aquesta afirmació, el nostre objectiu és explicar la racionalitat inherent a aquests comportaments lingüístics. Aquesta explicació parteix de la vessant microsocial de l'anàlisi de les preferències i eleccions lingüístiques. Des d'una vessant macrosocial és necessari descriure els condicionaments estructurals, els incentius i les oportunitats que suposen per a cada grup dels actors immersos en les empreses l'aprenentatge i ús de cadascuna de les llengües oficials i estrangeres.

Objectiu específic 1. Presentar una modelització matemàtica mitjançant la teoria de jocs i la teoria de conjunts borrosos de les decisions estratègiques i l'efecte d'aquestes sobre les desigualtats lingüístiques que es produeixen en funció de la distribució de capitals lingüístics entre els diferents actors socioeconòmics.

Objectiu específic 2. Quantificar a partir de la teoria de conjunts borrosos les posicions, les interaccions i els resultats lingüístics. D'aquesta manera es contribuirà a desenvolupar nous models d'anàlisi de les interaccions en un context d'incertesa.

Objectiu específic 3. Augmentar la validesa interna d'investigacions prèvies. En investigacions anteriors s'ha indicat la influència de l'origen nacional de les companyies sobre els usos lingüístics. En el cas dels Països Catalans aquestes investigacions s'han limitat a analitzar el cas d'empreses multinacionals de caràcter industrial amb origen a Alemanya i

als Estats Units i amb models molt concrets d'organització de la producció. Per a evitar un biaix en l'explicació de les relacions de causalitat entre models d'organització de l'activitat i l'origen nacional, considerem necessari introduir en l'anàlisi altres orígens nacionals, models organitzatius i sectors d'activitat.

Els estudis universitaris de comunicació audiovisual i la seva relació amb les indústries del sector als Països Catalans

Director: Josep Maria Martí Martí

La finalitat del programa és: l'anàlisi dels estudis de comunicació audiovisual als Països Catalans i la seva adequació als nous perfils demanats per les empreses del sector dins del context de conversió tecnològica dels mitjans de comunicació, l'aparició de nous rols professionals i la necessitat de trobar noves metodologies docents que permetin, per una banda, seguir les directrius dels acords de Bolonya en matèria d'educació superior en l'àmbit europeu i, per altra banda, permetre a l'alumne una formació adequada davant l'ampliació i complexitat del que entenem per *comunicació audiovisual*, un concepte en via de redefinició que aplega no només els mitjans de comunicació de massa (televisió, ràdio i cinema) sinó també altres formes comuni-

catives a través d'Internet, les noves generacions de telefonia mòbil, etc.

Per a efectuar el present estudi s'han portat a terme diverses accions durant el curs 2004-2005:

— Per una banda s'ha construït una base de dades amb les assignatures troncal i obligatòries de totes les llicenciatures de comunicació audiovisual (1r i 2n cicle o només 2n cicle) de les universitats públiques i privades dels Països Catalans. Les universitats a partir de les quals s'ha elaborat aquesta base de dades són la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Pompeu Fabra, la Universitat de Barcelona (només 2n cicle), la Universitat Ramon Llull, la Universitat Internacional de Catalunya, la Universitat Oberta de Catalunya, la Universitat de Lleida (només 2n cicle), la Universitat de Vic, la Universitat de València, la Universitat Politècnica de València (campus de Gandia), la Universitat Jaume I de Castelló i la Universitat CEU - Cardenal Herrera de València. En aquesta base de dades es recull el títol de l'assignatura, si és troncal o obligatòria, el curs i el semestre on s'ubica en el pla d'estudis, una breu descripció del seu contingut i la tipologia de pràctiques que empra. Per a determinar la tipologia de pràctiques s'ha tingut en compte si era necessari l'ús de laboratoris (processament de textos, imatges i sons) o bé si l'assignatura es desenvolupava a partir de problemes i casos plantejats per a ser analitzats durant les

classes teòriques. A partir d'aquesta base de dades s'ha fet un informe comparatiu sobre la definició i distribució de les assignatures troncal i obligatòries a partir de les directrius de troncalitats del Ministeri d'Educació. D'aquesta manera es comprova la diversitat de plans d'estudis de cada universitat i la seva adequació a aspectes com les noves tecnologies de la informació, els nous mitjans, la capacitat tecnològica dels alumnes a l'hora d'afrentar les pràctiques, etc.

— Per altra banda també s'ha elaborat un llistat de les assignatures optatives de totes aquestes universitats tenint en compte la seva organització (si es plantegen com a opcions lliures per a l'alumne o es marquen itineraris específics d'especialització) i el nombre de crèdits que cobreixen durant la llicenciatura. Combinant aquest llistat amb la base de dades d'assignatures troncal i obligatòries es poden comprovar els criteris de selecció d'assignatures de les diferents universitats en el sentit de prioritat docent i la flexibilitat que mostren a l'hora d'introduir noves matèries relacionades, com ja esmentàvem, amb les noves tecnologies i els llenguatges dels nous suports dels mitjans de comunicació.

— Una altra de les accions que s'han efectuat ha estat una taula de descriptors generals sobre la llicenciatura de comunicació audiovisual de les diferents universitats catalanes, a partir de la informació que apareix a les seves pàgines

web. Els criteris que s'han seguit per a elaborar aquesta taula de descriptors són els «objectius docents» de la llicenciatura, la «formació teòrica» que s'hi especifica, la «formació pràctica», el «perfil de l'alumne» que se sol·licita per a cursar els estudis, les «sortides professionals» que es consideren com a prioritàries, i s'ha deixat un darrer apartat sobre altres informacions d'interès per a copsar altres matisos de la filosofia de cada una de les llicenciatures (si hi ha tradició d'investigació en els departaments, si la docència apareix com a sortida professional, etc.). Amb aquesta taula de descriptors es veu reflectida, de manera força clara, la filosofia de cada una de les universitats i la seva tendència o bé de tradició humanística i interdisciplinària (el cas de la UAB o la UPF) o bé de convergència amb el món empresarial, especialment marcada en les universitats privades. Aquesta taula de descriptors també ajuda a acabar de perfilar la configuració dels plans d'estudis a través dels documents descrits anteriorment (base de dades i llistat d'optatives).

— També s'ha volgut comprovar el volum d'oferta i la demanda dels estudis de comunicació audiovisual a través d'una anàlisi de les notes de tall d'aquest darrer curs, molt variables entre universitats públiques i privades, tant si tenen vincles amb les públiques (cas de la Universitat de Vic o l'ESCAC) com si no. També hem consultat l'*Estudio de la ofer-*

ta, la demanda y la matrícula en las universidades públicas en el curso 2004-2005 de la Secretaria General del Consell de Coordinació Universitària del Ministeri d'Educació i Ciència, i hem comprovat que, tot i l'alt nivell de demanda (aquesta cobreix 2,7 vegades l'oferta), l'oferta de places s'ha reduït un 1 % en la llicenciatura de comunicació audiovisual. Aquestes dades ens porten a plantejar-nos la necessitat de les universitats estatals de reequilibrar la balança entre universitat i mercat audiovisual. Per altra banda, aquest excés de demanda es tradueix en l'aparició de centres privats, o de centres privats que mantenen convenis de col·laboració amb universitats públiques, que imparteixen ensenyaments amb vinculacions directes amb la llicenciatura de comunicació audiovisual.

Enciclopèdia de Pedagogia

Director: Joan Mallart i Navarra

Amb aquest projecte es pretén elaborar un diccionari enciclopèdic de pedagogia. La necessitat d'una obra com aquesta es justifica, en primer lloc, per la inexistència en llengua catalana d'una obra de gran abast, completa, que pugui esdevenir obra de referència obligada per a totes les biblioteques dels Països Catalans, ja que ni tan sols disposem de cap diccionari de pedagogia extens en català. Al

mateix temps, el projecte que es presenta voldria ser una manera de reunir els esforços i consolidar la Societat Catalana de Pedagogia a l'entorn d'un projecte comú.

Les universitats dels països de llengua catalana compten amb una tradició de formació de professionals de l'educació. Primer mestres i pedagogs, però ara hi afegeixen la formació d'altres professionals de la psicopedagogia i de l'educació social. Aviat també s'interessaran molt més en la formació en general i en la formació a les organitzacions en particular. Malgrat això, no es disposa encara de cap obra de referència que reunixi tot aquest cabal d'informació, ni les aportacions que s'han fet a la recerca i a la pràctica educativa des del nostre país. Les mateixes obres de referència en altres llengües o bé van camí de resultar obsoletes, o bé resulten incompletes davant les necessitats actuals de la ciència i de la pràctica pedagògica. I, sobretot, no n'hi ha cap que tingui prou en compte la realitat catalana present. Entenem que el fet de contribuir a omplir aquest buit pot ser una bona missió de la Societat Catalana de Pedagogia amb aquest diccionari.

Realitzacions dutes a terme durant el curs 2004-2005

— Fixació de l'arbre de camp definitiu.

— Proposta de coordinacions per a cada camp.

— Inici de repartiment dels encàrrecs. No s'ha completat el repartiment dels encàrrecs d'alguns camps, sobretot d'història, pedagogia social i didàctica.

— Elaboració d'uns criteris i models per a la redacció de les definicions i les biografies, que s'afegeixen als anteriors criteris per a la redacció dels articles i per a la presentació formal dels originals.

— Constitució de diverses bases de dades:

- Base de dades de termes, amb l'anotació del camp a què correspon, l'autor a qui es pensa assignar, la data de l'encàrrec i la data del lliurament de cada article.

- Base de dades d'autors i col·laboradors amb les dades que hauran de constar als crèdits de l'obra. I, a més, la seva adreça i altres informacions com el nombre d'articles redactats, etc.

A la primera base de dades, actualment hi consten més de tres mil doscents registres, i a la segona més de cent cinquanta, i encara en falten.

— Finalment, s'han establert contactes amb persones i equips que estan elaborant treballs més o menys semblants al nostre. La primera trobada es va fer amb Marta Mata, amb qui vam comprovar que els objectius dels nostres treballs eren diferents i que podien seguir cada un el seu curs sense interferir-se, col·laborant quan fos necessari. I molt més recentment, s'ha contactat amb el

Centre de Terminologia TERMCAT per tal com vam saber que havia rebut l'encàrrec del Departament d'Educació per a elaborar un diccionari d'educació. D'aquest contacte n'ha resultat una possible col·laboració, per la qual es farien els dos diccionaris amb un corpus comú referent el que ja té el TERMCAT (uns mil termes) amb el nostre, que, sense comptar els noms propis, ultrapassa ara els dos mil termes i escaig. El TERMCAT asseguraria l'aspecte formal i el contingut de les definicions, comptant amb especialistes del nostre equip, i aquestes mateixes definicions entrarien a formar part de la nostra obra, més àmplia perquè cada definició s'acompanya amb una part enciclopèdica. A més, la nostra obra afegeix quasi un miler de biografies i noms d'institucions del nostre país i de tot el món.

Cal dir que la direcció científica de les dues obres seria de la mateixa persona que signa aquest informe i que l'autoria compartida constaria a les dues publicacions.

Estudi sobre l'evolució de la identitat col·lectiva catalana

Director: Dídac Ramírez

Context, descripció, objectius i resultats

El projecte Estudi sobre l'evolució de la identitat col·lectiva catalana (EICC) for-

ma part d'un projecte més ampli, de caràcter interdisciplinari, els objectius generals del qual són: contribuir a la fonamentació conceptual de la identitat col·lectiva (IC), proposar una alternativa metodològica i científica per a l'anàlisi i mesura de la identitat col·lectiva catalana (ICC), elaborar un mapa evolutiu de la ICC (des del segle VIII fins ara) basat en factors socials, econòmics, culturals, jurídics, geogràfics, morals, polítics, religiosos..., simular escenaris que recullin els canvis en la ICC deguts bàsicament a la globalització i la immigració i, finalment, comparar els resultats obtinguts amb altres identitats europees amb vista a una millor contextualització i interpretació del mapa evolutiu de la ICC. El grup investigador assumeix com a hipòtesi ontològica que hi ha IC i pressuposa que la IC admet graus, és mesurable i és dinàmica. Amb l'execució d'aquest pla general es vol no solament dur a terme un treball teòric, sinó també oferir elements per a l'adopció de polítiques identitàries amb un alt grau d'acceptació.

En un projecte anterior, Metodologia per a l'estudi de la identitat col·lectiva. Aplicació a Catalunya (MICC, 2004), vam assentar les bases conceptuals i metodològiques de la recerca que prossegueix en el projecte que ara reportem i que té per finalitat construir un mapa evolutiu de la identitat catalana després d'haver detectat un conjunt de signes d'identitat i d'haver-ne fet una

primera quantificació. Més específicament, amb el projecte EICC ens hem proposat: *a)* aplicar la metodologia proposada en el projecte MICC per tal de contrastar la seva robustesa i dependència històrica; *b)* obtenir una aproximació científica als signes d'identitat catalans; *c)* discutir el rang temporal d'anàlisi; *d)* cercar la presència d'elements comuns en la ICC; *e)* conèixer les simbologies associades a la IC, i *f)* estimar l'evolució de la ICC fent ús dels mapes autoorganitzatius de Kohonen.

A fi d'aconseguir una primera plasmació empírica, seguint les directrius del grup investigador, el Gabinet d'Investigació Sociològica i Econòmica ha elaborat un informe sobre les actituds, vivències, comportaments i signes d'identitat no exhaustius dels catalans. S'ha obtingut la identificació, encara que provisional, dels signes d'identitat catalans més arrelats socialment actualment. Després del filtratge dels signes detectats, s'han proposat un conjunt d'indicadors per a la mesura de cada signe.

La determinació dels patrons històrics (conjunt cronològic de signes d'identitat) es farà a partir de les dades recollides en una enquesta dissenyada seguint el mètode Fuzzy Delphi i que ja està en fase d'acompliment. Tot seguit es procedirà al processament de les dades i a fer-ne la representació en una matriu de doble entrada (èpoques històriques / signes d'identitat) que permetrà cons-

truir un mapa de Kohonen d'ordenació bidimensional, eina que considerem clau per a analitzar l'evolució de la ICC al llarg de la seva història i com ha influït en cada època el pes relatiu de cada signe d'identitat.

La contrastació i simulació dels processos de canvi identitari estimats preveiem realitzar-les durant l'any 2006, en el marc d'un nou projecte.

La periodística científica als Països Catalans

(Història dels gèneres i dels recursos redaccionals aplicats a la divulgació de les ciències experimentals i socials en els mitjans de comunicació d'expressió catalana)

Director: Josep M. Casasús i Guri

Definició del programa

La recerca catalana sobre periodística i sobre història del periodisme ha facilitat en els darrers vint anys un coneixement generalista de l'evolució de la comunicació social, dels seus efectes en l'opinió pública i de la seva funció cultural.

Una de les hipòtesis induïdes pels treballs acadèmics més recents en aquestes especialitats és la posició primicera i la projecció exterior que ha assolit a Catalunya el periodisme científic en matèria de ciències experimentals (les ciències exactes, naturals i mèdiques), però tam-

bé en aquells àmbits de les ciències socials més vinculats a l'anomenat *periodisme de precisió* (economia, estadística, enquestes d'opinió).

El periodisme científic produeix efectes culturals certs en amplis sectors socials tant pel que fa a l'accés a la comprensió de la realitat i dels avenços científics com pel que fa a la normalització de la llengua catalana en el camp de la terminologia especialitzada.

Objectius

Aquest programa es proposa una primera aproximació al coneixement sistemàtic de l'àmbit periodístic especialitzat conegut com a *periodisme científic i de precisió*.

Identificar i catalogar les aportacions històriques del periodisme en llengua catalana a la divulgació científica contribuirà a la formació d'un corpus acadèmic sòlid en l'àrea de la comunicació social pròpia dels Països Catalans.

Aquesta proposta de recerca es correspon, altrament, amb els criteris preferents que orienten la recerca dins la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans: una dimensió pancatalana pel que fa al territori abraçat (Catalunya, València, les Illes, Catalunya Nord, Andorra, Alger), i el caràcter interdisciplinari de les matèries afectades des d'una variant de l'exercici del periodisme (ciències experimentals i ciències socials).

En una primera fase del programa cal procedir al buidatge sistemàtic dels continguts específics en els primers diaris en català del segle XIX editats a la Catalunya peninsular, en concret, el *Diari Català*, fundat el 1879 amb aquesta denominació, i amb moltes altres, a causa de suspensions forçades: *Lo Tibidabo* (1879), *La Veu de Catalunya* (1880) i *Lo Catalanista* (1881), i *La Renaixensa* (1881-1905), *La Veu de Catalunya* (1899), *El Poble Català* (1904 i 1905), i *Lo Somatent*, de Reus (1886-1903).

Pel que fa a les Illes i al País Valencià, cal treballar amb un corpus ampliat a les publicacions periòdiques no diàries.

La recollida d'informació sobre els continguts es duu a terme d'acord amb la fitxa normalitzada que va dissenyar Jaume Guillaumet a partir de les propostes en hemerografia registral formulades pel professor Jacques Kayser (1963) i ampliadades i reordenades per Josep Maria Casasús (1972).

La fitxa finalment configurada per Guillaumet és l'eina de treball que facilita els treballs de col·laboració entre l'Aula d'Història del Periodisme *Diari de Barcelona* (adscriu a la Universitat Pompeu Fabra) i l'Hemeroteca de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Realitzacions

S'ha enllestit la recerca específica de l'objecte d'estudi aplicat a repertoris hemerogràfics i publicacions a diverses he-

meroteques, biblioteques i col·leccions privades a Barcelona i a Palma.

D'altra banda, s'ha procedit al buidatge sistemàtic de continguts, a l'elaboració de la fitxa bàsica de recerca i a la confecció de les taules i les bases de dades obtingudes en les hemeroteques de les dues capitals esmentades, on es concentra la major producció periodística en llengua catalana durant el segle XIX.

En la fase actual del programa concorren treballs de continuïtat en el buidatge de publicacions, les anàlisis comparatives i la preparació de conclusions parcials.

El director del programa ha començat a interpretar dades a partir de les taules de catalogació de continguts, i a avançar propostes d'ordenació i d'interpretació de resultats sobre els àmbits de coneixement científic predominants a la premsa en llengua catalana d'aquell període: descobriments científics o tècnics, divulgació mèdica, congressos acadèmics i divulgació agrícola.

La recerca en dret a Catalunya 1990-2005. Avaluació i propostes de futur

Directora: Encarna Roca i Trias

L'objectiu del projecte és recollir de manera exhaustiva totes les dades sobre la recerca en dret a Catalunya, realitzar

anàlisis tant quantitatives com qualitatives sobre l'activitat investigadora en dret i formular propostes de futur. El projecte té una aplicació pràctica, i dels seus treballs en resultaran una sèrie de documents i una base de dades amb la informació recollida.

La major part del que s'ha fet en aquest curs¹ correspon a la definició i construcció de la base de dades que recollirà informació sobre les qüestions següents:² investigadors, beques de recerca, biblioteques, tesis, projectes finançats, grups de recerca, centres de recerca i publicacions.

A curt termini, aquesta classificació permetrà disposar d'un directori de contacte de tots els investigadors a Catalunya, els tipus de instruments de finançament que utilitzen els investigadors en l'àrea de dret a Catalunya i la infraestructura de què disposen, informacions que ara per ara es desconeixen. Una de les deficiències detectades en general a totes les disciplines de les ciències socials³ és l'absència de directoris d'in-

1. El projecte es va planificar i s'està executant en anys naturals; per tant, va començar a principis de 2005 i té previst acabar a finals de 2007.

2. Aquestes són les taules principals de les quals disposarà la base de dades, que també inclourà taules secundàries amb informació rellevant.

3. Projecte *Mapping of Research in European Social Sciences and Humanities* (MORESS) HPAM-2002-00058, European Universities Association (EUA), 2005.

vestigadors sobre aquestes disciplines, i especialment en l'àrea de dret. Els directors de les universitats o els llocs web dels departaments ofereixen una informació escassa i incompleta. Aquest és, doncs, un dels beneficis a curt termini del projecte. Els mitjans dels quals disposen els investigadors (humans, financers i d'infraestructures) tampoc no es coneixen, i dificulten l'avaluació de la competitivitat real dels grups o els mateixos investigadors.

La representació de l'espai a les cartes portolanes itàliques i catalanes

Director: Vicenç M. Rosselló i Verger

Aquest programa pretén estudiar la documentació cartogràfica sorgida a les repúbliques mercantils itàliques i propagada de manera primerenca a l'àmbit català. Els primers aspectes per estudiar són els simbòlics, pictòrics, toponímics, paleogràfics i, sobretot, els geogràfics. La tríada —brúixola, sesta i carta de navegar— serà investigada des del punt de vista de la història de la tècnica.

La tasca desenvolupada durant el darrer temps s'ha concentrat fonamentalment en les activitats següents:

— Localització, ubicació i reproducció d'imatges (transparències i/o digitalització) de les obres medievals que

encara no havien pogut ser reunides. Estudi cartogràfic, toponímic i paleogràfic de les esmentades obres.

— Cartometria de les escales de totes les cartes portolanes i dels atlas nàutics elaborats abans de l'any 1470. Les escales numèriques han estat calculades a partir de les distàncies de cinc travessies escollides amb fonament geogràfic (Barcelona-Marsella, cap de Sant Antoni-Beirut, cap de Spartivento-Trípoli, Costança-Trapesonda i cap de Sant Mateu-Calais) i de l'escala gràfica de la carta. Com a resultat, tenim la comprovació que la major part dels documents són resultat de calcs trets a partir de patrons elaborats a escales molt concretes que es repeteixen constantment.

— Completar i acabar de perfilar l'estudi del conjunt de cartes de navegar medievals (anterior a 1470) recopilades al llarg d'aquests anys i de la documentació històrica relacionada localitzada per tal de preparar-ne el projecte de publicació. Atès que es tracta d'una obra ambiciosa (més de tres-cents pàgines de text i més d'un centenar de reproduccions d'alta fidelitat) i de cost considerable, s'ha arribat a un principi d'acord amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya a fi de publicar-la en règim de coedició amb l'Institut d'Estudis Catalans.

Mirades catalanes del fet colonial a l'Àfrica. L'altre en la literatura de viatges (1870-1936)

Director: Joan Vilà-Valentí
Directora adjunta: Maria Dolors Garcia Ramon

Investigadors:

Joan Nogué Font (investigador principal)

Abel Albet Mas (professor titular de geografia humana de la UAB)

Antoni Luna (professor ajudant de geografia humana de la UPF i vocal de la Junta Directiva de la Societat Catalana de Geografia)

Lluís Riudor (professor titular de geografia humana de la UPF)

Perla Zusman (investigadora CONICET, Argentina)

José Luis Villanova (professor col·laborador de la UdG)

Miquel Vilaró (professor associat de la UAB i la UPF)

Rosa Cerarols (becària predoctoral de la UAB).

Seguint els objectius del projecte, s'han portat a terme les tasques següents:

— Finalització del buidatge de la literatura relacionada directament i indirectament amb els viatgers catalans a l'Àfrica.

— Divulgació de coneixements.

— Redacció del llibre *Una mirada catalana a l'Àfrica: viatgers i viatgeres dels segles XIX i XX (1859-1936)*.

Buidatge de la literatura de viatgers catalans a Àfrica i de referències conceptuals i metodològiques

Durant aquest període s'ha finalitzat el buidatge del material útil per a la investigació que es porta a terme, que s'ha realitzat en els centres següents: Biblioteca de Catalunya, Biblioteca Arús, Biblioteca i Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya, Biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, Arxiu de l'Ardiaca, Biblioteca del Monestir de Montserrat, Biblioteca de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Girona, Arxiu de la Unió Excursionista de Catalunya, Agrupació Fotogràfica de Catalunya, Centre d'Estudis Històrics Internacionals (Pavelló de la República), Arxiu Fotogràfic de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya i Arxiu del Museu Etnològic.

A més, s'han comprat llibres de primera i segona mà que s'han considerat importants per al desenvolupament de la investigació. Paral·lelament, s'ha portat a terme un seguiment de les últimes publicacions que fan referència a les noves aportacions teòriques i metodològiques dels estudis postcolonials.

Divulgació de coneixements

Les activitats de divulgació portades a terme durant aquests mesos es concreten en:

*Presentació de treballs
a congressos/seminaris*

— R. Cerarols, «El discurso geográfico a través de la fotografía: el caso del Marruecos colonial», *Desplazamientos, contactos y lugares: la experiencia de la movilidad y la construcción de «otras geografías»*. Buenos Aires, de l'11 al 13 de maig de 2005.

— R. Cerarols, «Geografies imaginàries del protectorat espanyol marroquí», *I Congreso del FIMAM* (Foro de Investigadores sobre el Mundo Árabe y Musulmán). Bellaterra, del 17 al 19 març de 2005.

— J. Nogué i A. Luna, «Entre jardines y safaris: Nicolau M. Rubió Tudurí y la caza de paisajes coloniales», *Historias, geografías y culturas, Coloquio sobre pensamiento geográfico*, Asociación de Geógrafos Españoles. Barcelona, del 27 al 29 de juny de 2005.

— J. L. Villanova, «La visión de Tetuán en relatos de viajeros españoles durante el Protectorado en Marruecos», *I Congreso del FIMAM* (Foro de Investigadores sobre el Mundo Árabe y Musulmán). Bellaterra, del 17 al 19 març de 2005.

— J. L. Villanova, «Tetuán, la capital del protectorado español en Marruecos (1912-1956), en los relatos de viajeros españoles y las monografías geográficas regionales», *Desplazamientos, contactos y lugares: la experiencia de la movilidad y la construcción de «otras geografías»*. Buenos Aires, de l'11 al 13 de maig de 2005.

Redacció i publicació d'articles/memòries
— R. Cerarols, «“Creueristes colonials”: anàlisi d'una guia de viatges des de la perspectiva de la producció d'espais imaginaris de la modernitat», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, en premsa.

— R. Cerarols, «Orientalisme, viatges i gènere: una visió postcolonial del Marroc a partir dels relats de viatge escrits per homes», memòria d'investigació dirigida per Maria Dolors Garcia Ramon i llegida a la Universitat Autònoma de Barcelona el 20 de setembre de 2005.

— M. D. Garcia Ramon, Ll. Riudor, P. Zusman i A. Luna, «“Roda al món i torna al Born”: geografies imaginàries dels viatgers catalans al Caire (1889-1934)», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, en premsa.

— M. D. Garcia Ramon i A. Albet, «Donne viaggiatrici e resoconti di viaggio nell'Africa del Nord», a Elena dell'Agnese i Elisabetta Ruspini (ed.), *Turismo al maschile, turismo al femminile. L'esperienza del viaggio; il mercato del lavoro; il turismo sessuale*, Pàdua, CEDAM, 2005, p. 113-137.

Realització de conferències

— M. D. Garcia Ramon, «Viatgeres europees a l'Orient Mitjà: l'exemple de Gertrude Bell». Museu Egipci de Barcelona, 14 de setembre de 2005.

— M. D. Garcia Ramon, «Viatgeres europees en el mundo árabe: una mi-

rada desde la geografía poscolonial y cultural», conferencia inaugural del *X Coloquio Ibérico de Geografía*. Évora (Portugal), setembre de 2005.

Redacció del llibre Una mirada catalana a l'Àfrica: viatgers i viatgeres dels segles XIX i XX (1859-1936)

Tal com s'ha anat demostrant en els anteriors projectes (anys 2002, 2003 i 2004), els viatges i l'estudi de les narratives de viatges han despertat un creixent interès en el si de la geografia acadèmica. De fet, el llibre que s'ha anat redactant durant l'any 2005 és el resultat de quatre anys d'investigació centrats en els viatgers i la literatura de viatges d'origen català al continent africà en relació amb l'específica construcció de narratives, discursos i imatges del context colonial.

Tot i que l'estudi de la presència catalana a l'Àfrica al llarg dels segles XIX i XX s'ha centrat en la figura del viatger (en el sentit més ampli), també cal destacar-ne l'estudi del context geogràfic, l'anàlisi del fenomen exploratori, i el paper desenvolupat per les societats geogràfiques i d'altres de similars (com els centres excursionistes) en relació amb la realització del viatge i la indagació de les variades formes d'accés al coneixement d'aquests nous territoris. Al mateix temps, les narratives emprades en aquesta investigació (que són les que aparei-

xen al llibre) responen a viatges reals de viatgers que tingueren una estreta relació amb Catalunya. És destacable, en aquest sentit, que els viatges a l'Àfrica foren una pràctica usual i que la difusió en forma de llibre de la literatura generada fou molt important durant el període analitzat, especialment a partir del 1910.

El llibre ha quedat estructurat en cinc grans parts. La primera inclou la introducció (que ens presenta el marc general i conceptual de l'obra) i un primer capítol de caire teòric. En aquest capítol, titulat «Postcolonialisme, feminisme i llibres de viatge», s'insisteix en les contribucions conceptuals que guien el llibre i s'analitzen les aportacions que diverses disciplines com l'antropologia, la geografia o la crítica literària han fet a l'estudi de la significació política i social del viatge. Cal dir que l'aproximació des de la perspectiva dels estudis postcolonials i de gènere hi ocupa un lloc destacat.

La segona part, sota l'epígraf *Institucions i pràctiques*, analitza en els seus dos primers capítols el paper que certes institucions, com les societats geogràfiques (capítol 2: «Les societats geogràfiques de Catalunya i els viatges al continent africà») o els centres excursionistes (capítol 3: «L'excursionisme català i el viatge a l'Àfrica»), van tenir en la promoció del projecte colonial espanyol. Els capítols següents tracten de pràctiques de viatge ben diferents, des de la dels

missioners claretians a Guinea Equatorial amb fins evangelitzadors (capítol 4: «Missioners o viatgers? Els claretians a la Guinea Espanyola») fins al turisme cultural dels burgesos catalans amb els seus propis rituals i objectius, pràctica en aquest cas promoguda per empreses que comencen a fer de l'oci el seu negoci (capítol 5: «Entre la curiositat i el plaer: del viatger al turista o la mutació d'una espècie»).

La tercera part, titulada *Viatgers i viatgeres*, intenta comprendre la significació de la pràctica del viatge en diferents indrets d'Àfrica mitjançant l'anàlisi de la trajectòria de vida de tres figures destacades de la burgesia catalana: l'arqueòleg i diplomàtic Eduard Toda i Güell (capítol 6), l'arquitecte i paisatgista Nicolau Maria Rubió i Tudurí (capítol 7) i l'escriptora Aurora Bertrana (capítol 8). Les diferències de gènere, polítiques i intel·lectuals orienten les maneres d'aproximar-se a aquest continent i condicionen les maneres de llegir i representar els llocs, així com les d'entrar en contacte amb les societats i interpretar les vivències pròpies i les de l'«altre».

La quarta part, titulada *Les Àfriques*, pretén estudiar les diferents imatges de les terres, els llocs i els paisatges que apareixen en els relats dels viatgers, a partir de les destinacions més freqüents i dels paisatges més visitats. Els dos primers capítols tracten de les imatges teixides a l'entorn del Protectorat Espanyol

al Marroc, amb un èmfasi especial en la mirada de gènere (capítols 9 i 10). En el capítol següent (capítol 11) s'estudien les pràctiques i representacions d'Egipte de cinc viatgers que visiten aquest país entre 1890 i 1930. En el capítol 12, dedicat a l'Àfrica central, s'estudien les descripcions d'aquesta regió que apareixen en els viatges de cacera que es porten a terme a l'actual Níger i al Senegal. Finalment, l'últim capítol fa una lectura, des de la perspectiva colonial, del paisatge desèrtic. Cal dir que en tots aquests capítols la construcció de la imatge dels diferents llocs de l'Àfrica posa en joc també altres àmbits geogràfics, com poden ser els llocs de procedència dels viatgers o altres zones colonials.

Finalment, la cinquena part es dedica a unes conclusions que volen destacar les aportacions específiques de cadascun dels capítols a la llum dels plantejaments explicitats en aquesta introducció.

Així, la literatura generada pels viatgers catalans cal considerar-la com un dispositiu adequat per a l'expansió colonial o com un element més del que Driver anomena la «cultura de l'exploració», a la vegada que confecciona allò que Litvak ha anomenat la «topografia de l'alteritat». També és destacable, en el nostre cas, la consideració que féu Said sobre aquesta qüestió, per la qual aquesta literatura és un artefacte material que engega el procés cultural de construcció de la identitat occidental alhora que s'a-

companya d'una concepció d'Orient jeràrquicament inferior. En aquest sentit, la investigació ha fet aflorar diverses tipologies de viatgers i diverses motivacions de viatge associades a determinades destinacions. El més destacable, però, és que totes les narratives treballades contribuïren a crear i a divulgar una sèrie d'imaginari geogràfics i unes representacions concretes sobre altres llocs i les altres societats que d'alguna manera impulsaren la intervenció colonial. Al mateix temps, l'aparició de repetits estereotips reproduïren i nodriren els continguts de l'anomenat *discurs orientalista*.

Durant aquest període hem vist que la «desconstrucció» de les narratives de viatge que s'identifiquen amb Catalunya i amb una voluntat d'intervenció en el projecte colonial (ja sigui per la via religiosa, comercial o cultural) aporta un panorama complex i que, en realitat, més que parlar d'una mirada catalana a l'Àfrica, hauríem de parlar de maneres diverses de situar-se davant el procés d'expansió imperial i d'associar-lo amb la posició de *fer país*.

Sent així, Catalunya podia sortir enfortida políticament i econòmicament amb la seva participació en el projecte europeu colonialista. La ideació d'una proposta civilitzadora, la recreació del passat imperial, el mercat per a productes locals, són aspectes que combinen la manera com Àfrica és inventada «des d'una estratègia d'innocència», que ano-

menaria Pratt (1992) a aquesta manera d'aproximar-se al continent que no implica en si mateixa la instal·lació d'un aparell de dominació, però sí una visió hegemònica aparentment inofensiva. De fet, els relats de viatges circularen en els diferents ambients polítics i intel·lectuals de l'època i contribuïren a socialitzar el projecte en qüestió. En aquesta aproximació a l'Àfrica, l'elit intel·lectual i dirigent catalana representada pels viatgers escollits s'emmirallava construint un «altre» diferenciat que li facilitava la definició de la seva pròpia identitat.

Finalment, tenim la impressió que en el cas que ens ocupa estem davant d'un joc de dos miralls i no només d'un. Per què? Perquè en les propostes culturals i polítiques pensades per a Catalunya, els projectes colonials en els seus aspectes culturals i materials són una cara més de contestació a les propostes polítiques espanyolistes. I, en aquest sentit, la crítica a la poca eficàcia del model colonialista espanyol, la preferència pel model francès, o la contínua inspiració intel·lectual en els autors francòfons en la manera de concebre l'exotisme, per exemple, mostren aquest distanciament. En síntesi, la invenció catalana de l'Àfrica apareix com un espai intermedi, de diàleg i confrontació entre les elits catalanes i les elits del Govern central espanyol. La invenció d'Àfrica des de Catalunya significa també en certa manera la reinvençió de Catalunya o, si més no, la

resignificació de les relacions entre Espanya i Catalunya.

Narracions en la pedagogia i en la didàctica

Director: Lluís Busquets i Dalmau

Des de fa uns anys s'estan revaloritzant les narracions en el camp de la pedagogia i de la didàctica. També des de la psicologia, la filosofia i la lingüística es reivindica el paper de les narracions com a contingut curricular en les diferents àrees (contes, novel·les, biografies...), com a procediment formatiu dels alumnes (realització de narracions per part dels alumnes), com a eina de formació del professorat (diaris pedagògics, autobiografies, biografies de mestres...).

Kieran Egan, des del Canadà, desenvolupa una gran activitat acadèmica i formativa, emfasitzant, tot seguint a Vigotsky, el paper mediador del llenguatge (oral, escrit...) en diferents i successives formes de comprensió (que anomena *mítica*, *romàntica*, *filosòfica* i *irònica*). Egan defensa un determinat recapitulacionisme (parallelisme entre l'evolució de l'espècie i el desenvolupament individual) no tant dels continguts sinó de les formes de representació, i sobretot emfasitza el valor de la imaginació en la infància i l'adolescència i proposa canvis importants en l'educació.

Creiem que les idees d'Egan, expressades en una obra extensa, són importants per a la renovació pedagògica del nostre país, ja que:

— La pedagogia actual, almenys des de Piaget, és excessivament racionalista. Ja des de molt petits l'ensenyament sobrevalora la raó, la lògica (encara escassa durant la infància) i quasi ignora el cultiu de la imaginació (que és una característica important de la ment infantil).

— Malgrat la sofisticació de molts projectes curriculars i dels materials didàctics, va creixent el nombre d'adolescents que estan desmotivats en matèries sobretot científiques però també en d'altres que es presenten prematurament amb el rigor d'una ciència. Diferents estaments (departaments de didàctica de les ciències, per exemple) treballen en la *humanització* de les ciències introduint materials narratius, com biografies de científics.

Objectius

— Introduir a Catalunya la pedagogia i la didàctica basades en el cultiu de la imaginació i en les narracions.

— Aprofundir en el coneixement de l'obra dels autors més característics d'aquest corrent, especialment Kieran Egan.

— Conèixer les realitzacions escolars i els materials didàctics elaborats en el si d'aquesta pedagogia.

— Organitzar un grup de treball

interdisciplinari per estudiar aquest corrent i promoure'n la introducció en els Països Catalans.

Activitats realitzades

— Seminari (sis sessions) a la seu de la SCP. Participants habituals: Joan Mallart (llengua, UB), Ricard Torrents, Mercè Izquierdo (ciències, UAB), Teresa Tilló (ciències, UB), Lluís Vila-Abadal (història), Blanca Serra (literatura), Montserrat Torra (matemàtiques), Lluís Busquets (ciències), Àngels Subirats (art, UB), Natàlia Garriga (literatura).

— Seminari virtual: bloc *<http://www.narracions.blogspot.com>*.

En els seminaris s'ha aprofundit en l'obra de Egan i en altres d'aquest corrent.

— S'ha començat a crear una

base de dades amb materials narratius en les diferents matèries.

— Assistència de R. Torrents i L. Busquets, la tercera setmana de juliol, a un taller i un congrés a Vancouver (IERG, Imaginative Education Research Group) dirigits pel professor K. Egan.

— Durant aquesta estada es van descobrir materials i realitzacions dels quals s'han fet algunes traduccions i adaptacions.

— S'ha establert contacte amb altres societats que tenen interès per les narracions (Societat Catalana de Matemàtiques, Societat Catalana de Filosofia), i amb professors d'altres ciutats (Manresa, Tarragona) i també d'altres països de parla catalana per a ampliar la xarxa de persones interessades.

Centres de recerca

Centres propis

Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè

Centre d'Art Romànic Català

Centre Català de la Nutrició

Càtedra UNESCO de Llengües i Educació

Centres vinculats

Centre de Terminologia Catalana

Centre de Recerca Matemàtica

Centre d'Estudis del Risc Tecnològic

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals

Centres propis

Laboratori d'Estudis Geofísics

Eduard Fontserè (LEGEF)

Director: Antoni M. Correig Blanchar

El Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè (LEGEF) va ésser constituït l'any 1982 i està format per investigadors de diferents institucions amb la finalitat comuna de treballar i divulgar estudis en el camp de les ciències de la Terra. Aquest laboratori centra la seva activitat en l'estudi de la sismicitat i l'estructura interna (litosfera) de Catalunya a partir de les dades de les estacions que gestiona o bé fent servir la informació proporcionada per altres institucions que treballen en el mateix camp.

L'estructura del LEGEF consta

d'un director, un col·laborador científic (que forma part del personal de l'IEC i realitza funcions de secretari) i diversos col·laboradors de diferents institucions dins la mateixa àrea de treball. Segons un conveni establert amb la Universitat de Barcelona el novembre de 1994, els professors, investigadors i becaris de la mateixa Universitat adscrits al LEGEF desenvolupen les activitats de recerca al LEGEF i a la UB. Com a laboratori de l'Institut d'Estudis Catalans, el LEGEF té un assignat un membre de l'IEC com a ponent.

Comitè científic: Antoni M. Correig
Blanchar (director)
Josep Enric Llebot
Rabagliati (ponent)

Josep Vila Codina
(secretari)
Ramon Macià Jové
Ramon Ortiz Ramis

Col·laboradors

externs: Mercè Urquizú Padilla

Com a font pròpia d'informació, les estacions sísmiques que subministren dades de manera directa al LEGEF estan instal·lades a dues zones ben diferenciades: la Catalunya meridional, amb les estacions de Vandellòs (VAN2) i monestir de Poblet (POBL), i al Pirineu, on hi ha instal·lada l'estació de banda ampla del túnel del Cadí (CADI). Des de l'any 2003 el LEGEF té signat un conveni marc de cooperació amb la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona en matèria de sismologia, mitjançant el qual es duen a terme activitats de tipus educatiu i que s'han complementat amb la instal·lació d'un sismògraf de banda ampla a l'Observatori Fabra, acompanyat d'un sistema de digitalització per a l'estació que el mateix Observatori té instal·lada a Fontmartina (Montserrat). Aquests equips complementen les tasques educatives amb les tasques d'enregistrament ordinari que tradicionalment s'han dut a terme a les estacions de Vandellòs, Poblet i túnel del Cadí. Des del punt de vista estrictament científic, els estudis que es porten a terme es poden agrupar en dues parts:

a) Estudis de sismicitat local i de detectabilitat de les dues zones abans esmentades, amb l'emmagatzematge d'informació dins d'una base de dades en format CD-ROM, per a facilitar l'accés posterior. Aquests treballs queden reflectits en els informes o reports interns que, de manera anual, semestral o quadri-mestral duu a terme el laboratori.

b) Mitjançant l'anàlisi de les dades disponibles, es fan estudis dirigits a mirar de conèixer, amb més precisió, la localització d'esdeveniments sísmics i la resposta del terreny, temes necessaris per a treballs posteriors de perillositat sísmica, tant pel que fa a neotectònica i enginyeria civil (disseny d'estructures sísmiques) com a risc sísmic. Per a dur-ho a terme es treballa a partir de les línies iniciades ja fa temps, tal com es reflecteix en resums d'anys anteriors. Aquestes línies són les següents:

- tractament digital de senyals
- atenuació d'ones sísmiques
- estudi de ressonàncies locals
- caracterització de la font sísmica
- caracterització del soroll de fons dels punts de registre.

Realitzacions

Durant el curs 2004-2005 s'ha continuat aprofundint, bàsicament, en quatre temes d'investigació:

- Sistemes complexos de la naturalesa. Ocurrencia de terratrèmols en

termes de criticalitat autoorganitzada, microsismes com a sistemes excitats per soroll.

— Soroll sísmic. Estudi dels nivells de soroll de fons que afecten els registres sísmics. Comparacions i efectes locals.

— Servidors d'informació en temps real. Transmissió d'informació de tipus seqüencial en temps real. Sistemes automàtics de petició d'informació.

— Instrumentació sísmica. Calibració i configuració d'estacions sísmiques i control SOH.

Com a complement de les tasques d'investigació, el LEGEF duu a terme un treball important dins de l'apartat de comunicació i difusió d'informació a escala social. Dins d'aquest apartat s'ha fet ús de les millores tecnològiques que acompanyen els sistemes moderns d'adquisició per a poder acostar la ciència a la societat. Durant el curs acadèmic 2004-2005 i amb el suport del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la UB, el LEGEF ha obert les portes de la recerca que duu a terme a la societat en general, obrint els sistemes informàtics que ja tenia en funcionament i mostrant-los a través d'un servidor d'informació sísmica anomenat SISMIC, visible a través del portal d'Internet <http://sismic.am.ub.es>. Aquest servidor conté, entre d'altres, la pàgina oficial del LEGEF (<http://sismic.am.ub.es/legef>) i el sistema de visualització d'informació sísmica en viu (ISEV) ([\[ub.es/~sisme\]\(http://sismic.am.ub.es/~sisme\)\), iniciat l'any 2002, el qual s'ha ampliat a més estacions i s'ha complementat amb d'altres ja existents, totes gestionades, directament o en col·laboració, pel laboratori mateix.](http://sismic.am.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Des del punt de vista tècnic i relacionat amb l'apartat d'obtenció de dades, el LEGEF realitza, de manera continuada, optimitzacions dels sistemes d'adquisició que gestiona. En aquest sentit, durant l'any 2005 el LEGEF ha continuat amb els processos d'actualització de tot el sistema d'adquisició i enregistrament de l'estació sísmica del túnel del Cadí, complementant els equips existents amb d'altres d'experimentals, i ha mantingut així el concepte de laboratori de sismologia. Tanmateix, s'ha dut a terme una redistribució de tot l'instrumental per a adaptar-lo a les necessitats i requeriments d'operativitat. La connexió de l'estació sísmica del monestir de Poblet a Internet i la propera connexió de l'estació del túnel del Cadí completaran una feina de més de vint anys obrint les portes a una continuïtat de la recerca en tots els camps que es basen en l'anàlisi en temps real. Les millores tècniques més significatives realitzades durant el curs acadèmic 2004-2005 són les següents:

a) Instal·lació d'un sensor de banda ampla a l'estació del monestir de Poblet, capaç de detectar senyals de períodes de 100 segons i oscil·lacions de 50 Hz.

b) Connexió de l'estació del monestir de Poblet via Internet i instal·lació

d'un protocol de connexió directa amb el servidor SISMIC.

c) Inclusió de l'estació de l'Observatori Fabra (Fontmartina) i de l'estació de Poblet al sistema d'informació sísmica en viu ISEV.

d) Actualització del sistema registrador del túnel del Cadí, preparat per a la transmissió en temps real.

Durant el curs acadèmic 2004-2005 han continuat les cooperacions amb altres institucions internacionals entre les quals destaca l'Observatories and Research Facilities for European Seismology (ORFEUS), on l'Institut d'Estudis Catalans està representat a través del LEGEF, del qual Antoni M. Correig és un dels membres fundadors i Josep Vila és el coordinador del grup de treball número 1. També s'ha continuat, durant el curs, una cooperació activa amb el Museo Nacional de Ciencias Naturales del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) dins de l'apartat d'instrumentació i en l'aplicació de les tècniques desenvolupades al LEGEF a senyals de caire volcànic, amb la participació directa del Laboratori en el disseny d'un sistema de control adaptat a les illes Canàries, també visible mitjançant el servidor sísmic (<http://sismic.am.ub.es/teide>). En l'àmbit internacional, el LEGEF ha cooperat activament en el desenvolupament de programari de control d'estacions sísmiques en temps real, juntament amb els responsables de la Xarxa Europea Virtual d'Es-

tacions de Banda Ampla (VEBSN), on els esforços se centren en la seva aplicació a diverses xarxes europees. Els primers resultats visibles han estat la creació d'un sistema de control de qualitat de la VEBSN basat en les investigacions del LEGEF, visible per mitjà de l'enllaç <http://www.orfeus-eu.org/data-info/dataquality.htm>.

Les previsions per al curs acadèmic 2005-2006 són poder continuar en el desenvolupament de comunicació per a poder disposar en temps real de les dades que proporciona l'estació del túnel del Cadí. Es preveu també, gràcies a l'estreta cooperació amb l'ORFEUS, la instal·lació de servidors d'informació sísmica a totes les estacions gestionades pel LEGEF, amb la qual cosa es podran visualitzar les dades en temps real des de qualsevol ubicació. Aquest fet incrementarà, de manera significativa, tant l'apartat educacional com l'eficàcia en l'enregistrament ordinari d'informació sísmica.

A continuació es presenta, de manera detallada, la relació d'activitats realitzades durant el curs 2004-2005.

Càrrecs i comissionats

— Antoni M. Correig: membre del grup de treball de l'European Seismological Commission: Seismic Activity Associated to Volcanic Phenomena.

— Josep Vila: coordinador del grup de treball 1 de l'ORFEUS i membre del grup de treball de l'European Seis-

mological Commission: Seismic Activity Associated to Volcanic Phenomena.

Pertinença a societats científiques

— Antoni M. Correig: American Geophysical Union, Seismological Society of America, European Geophysical Union, Real Sociedad Española de Física, Societat Catalana de Física i American Association for the Advancement of Sciences.

— Josep Vila: American Geophysical Union i Societat Catalana de Física.

— Ramon Macià: American Geophysical Union i Societat Catalana de Física.

— Ramon Ortiz: International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth's Interior, Real Sociedad Española de Física i Societat Catalana de Física.

Projectes (finançats en convocatòries públiques)

Broadband Seismic Data Analysis and Quality Control Procedures in (Near) Real-Time

Entitat finançadora: Ministeri d'Educació i Ciència. Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació

Projecte: HG2004-0022

Durada: des de 2005 fins a 2006

Investigador principal: Josep Vila

Técnicas geofísicas para el estudio de la zona volcánica activa Teide-Pico Viejo

Entitat finançadora: Ministeri d'Educació i Ciència. Secretaria d'Estat d'Universitats i Investigació
Projecte: CGL2004-21643E-TEGETEIDE

Durada: des de 2005 fins a 2005

Investigador principal: Alicia García (CSIC)

Investigador responsable IEC-UB:
Antoni M. Correig

Projectes (convenis amb empreses i/o administracions)

Control de sismicitat a la zona del Baix Ebre

Tipus de contracte: Cooperació IEC-CNVII

Empresa/administració finançadora: Central Nuclear Vandellòs II
Durada: des de 29/07/1982, actualment és vigent

Investigador responsable: Josep Vila

Control de sismicitat a la zona del Baix Ebre

Tipus de contracte: Cooperació IEC-ANA

Empresa/administració finançadora: Associació Nuclear d'Ascó
Durada: des de 29/07/1982, actualment és vigent

Investigador responsable: Josep Vila

Estació digital de banda ampla del túnel del Cadí

Tipus de contracte: Cooperació IEC-Túnel del Cadí

Empresa/administració finançadora: Institut d'Estudis Catalans

Durada: des de l'01/1984, actualment és vigent

Investigador responsable: Josep Vila

Publicacions

Articles internacionals

STICH, D.; BATLLÓ, J.; MACIÀ, R.; TEVES-COSTA, P.; MORALES, J. (2005). «Moment tensor inversion with single-component historical seismograms: The 1909 Benavente (Portugal) and Lambesc (France) earthquakes». *Geophysical Journal International*, vol. 162, p. 850-858.

VILA, J.; MACIÀ, R.; CORREIG, A. M. (2005). «Spatial Variations of Local Magnitude in Earthquakes recorded in the Northeastern Spain». *Pure and Applied Geophysics*, vol. 162, núm. 1, p. 515-530.

Altres publicacions

SLEEMAN, R.; VILA, J. (2005). «Towards and automated uniform quality control of the Virtual European Broadband Seismograph Network (VEBSN)». *Orfeus Electronic Newsletter*, vol. 6, núm. 3.

VILA, J. (2004). «ORFEUS WG1: Submit station database information on-

line». *Orfeus Electronic Newsletter*, vol. 6, núm. 2, p. 12.

VILA, J. (2005). «Els animals no pre-diuen tsunamis». *El Periódico de Catalunya* (30 gener), p. 10.

Reports interns de l'Institut d'Estudis Catalans

— J. Vila i A. M. Correig (2004). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica de la Central Nuclear Vandellòs II (VAN2)*. Període: de l'1 de gener de 2004 al 30 de juny de 2004. Informe núm. 38 (inclou la comparació amb l'estació sísmica EBR de l'Observatori de l'Ebre). Report LEGEF núm. 2004-5.

— J. Vila i A. M. Correig (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica de la Central Nuclear Vandellòs II (VAN2)*. Període: de l'1 de juliol de 2004 al 31 de desembre de 2004. Informe núm. 39 (inclou la comparació amb l'estació sísmica EBR de l'Observatori de l'Ebre). Report LEGEF núm. 2005-1.

— J. Vila i A. M. Correig (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica del monestir de Poblet (POBL)*. Període: de l'1 de gener de 2004 al 31 de desembre de 2004. Report LEGEF núm. 2005-2.

— J. Vila (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica del túnel del Cadí (CADI)*. Període: del 6 d'abril de 2004 al 31 de desembre de 2004. Report LEGEF núm. 2005-3.

— J. Vila (2005). *Laboratori d'Estudis Geofísics Eduard Fontserè. Esdeveniments sísmics seleccionats enregistrats entre l'1 de gener i el 31 de desembre de 2004*. CD-ROM, vol. LEGEF2004. Report LEGEF núm. 2005-5.

— J. Vila i A. M. Correig (2005). *Informe del funcionamiento de la estación sísmica de la Central Nuclear Vandellòs II (VAN2)*. Període: de l'1 de gener de 2005 al 30 de juny de 2005. Informe núm. 40 (inclou la comparació amb l'estació sísmica EBR de l'Observatori de l'Ebre). Report LEGEF núm. 2005-6.

Contribucions a congressos, assemblees o sessions de treball

Organització i contribucions rellevants

— Josep Vila, Antoni M. Correig i Ramon Ortiz han format part del Comitè Organitzador Local del *First SISTEGETEIDE Workmeeting: Workshop on theoretical forecast of volcanic eruptions*. Barcelona, del 19 al 22 de juliol de 2005 (<http://sismic.am.ub.es/teide/1stworkshop>).

— Josep Vila ha estat *chairman* a la *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

Participacions en congressos

— *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setem-

bre de 2004. Participants: Antoni M. Correig, Josep Vila i Ramon Macià.

— *Challenges for Geomagnetism, Aeronomy and Seismology in the XXI Century. (On the occasion of Ebro Observatory Centennial)*. Roquetes (Tarragona), del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 2004. Participants: Antoni M. Correig, Josep Vila, Ramon Macià i Ramon Ortiz.

— *General Assembly of the International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth Interior*. Pucón (Xile), del 14 al 20 de novembre de 2004. Participants: Josep Vila i Ramon Ortiz.

— *3rd ORFEUS Meridian-2 Regional Meeting*. Praga (República Txeca), del 6 al 8 d'abril de 2005. Participant: Josep Vila.

— *XXX General Assembly of the European Geosciences Union (EGU)*. Viena (Àustria), del 25 al 29 d'abril de 2005. Participant: Josep Vila.

— *First SISTEGETEIDE Workmeeting: Workshop on theoretical forecast of volcanic eruptions*. Barcelona, del 19 al 22 de juliol de 2005. Participants: Antoni M. Correig, Josep Vila i Ramon Ortiz.

Conferències

— «Quality control implementations at ORFEUS Data Center», *3rd ORFEUS Meridian-2 Regional Meeting*. Praga (República Txeca), del 6 al 8 d'abril de 2005. Conferenciant invitat: Josep Vila.

Comunicacions presentades

— A. M. Correig, «On the origin of Coda-Q», *International Workshop Challenges for Geomagnetism, Aeronomy and Seismology in the XXI Century (On the Occasion of Ebro Observatory Centennial)*. Roquetes (Tarragona), del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 2004.

— A. M. Correig, R. Carniel i J. Vila, «A phenomenological model for volcanic tremors», *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— A. M. Correig, M. Urquizú, R. Macià i J. Vila, «New insights on microseism time series», *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— R. Macià, R. Sleeman i J. Vila, «Seismic broadband data analysis and quality control procedures in (near) real-time: determination of noise levels in several frequency bands and noise level evolution», *International Workshop Challenges for Geomagnetism, Aeronomy and Seismology in the XXI Century (On the Occasion of Ebro Observatory Centennial)*. Roquetes (Tarragona), del 29 de setembre a l'1 d'octubre de 2004.

— J. Vila, R. Macià, D. Kumar, A. M. Ortiz, H. Moreno i A. M. Correig, «On the use of microseismic noise to report the unrest of active volcanoes», *XXIX General Assembly of the European*

Seismological Commission. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— J. Vila, R. Macià, D. Kumar, A. M. Ortiz i A. M. Correig, «Multi-disciplinary monitoring of active volcanoes: time sequence data analysis in near-real time», *XXIX General Assembly of the European Seismological Commission*. Potsdam (Alemanya), del 12 al 17 de setembre de 2004.

— J. Vila, R. Macià, R. Ortiz, H. Moreno i A. M. Correig, «On the use of the background seismic levels to quantify the unrest activity of volcanoes. Application to Llaima volcano (Chile)», *General Assembly of the International Association of Volcanology and Chemistry of the Earth Interior*. Pucón (Xile), del 14 al 20 de novembre de 2004.

— J. Vila, R. Sleeman i R. Macià, «Quality control implementations at ORFEUS Data Center», *3rd ORFEUS Meridian-2 Regional Meeting*. Praga (República Txeca), del 6 al 8 d'abril de 2005.

Altres contribucions

Josep Vila participà com a observador convidat del projecte *Mediterranean-European Rapid Earthquake Data Information and Archiving Network* (MEREDIAN-2) en qualitat de *chairman* de l'ORFEUS WG1, en les reunions de projecte celebrades a Potsdam del 12 al 17 de setembre de 2004 i a Praga del 6 al 8 d'abril de 2005.

Conferències i activitats divulgatives

Josep Vila ha estat el conferenciant invitat a la clausura del curs acadèmic 2004-2005 de la delegació de Vic del Col·legi Oficial de Metges amb la presentació de la comunicació: «Els terratrèmols com a fenòmens naturals i els seus efectes col·laterals».

El LEGEF, en col·laboració amb el Grup de Geofísica del Departament d'Astronomia i Meteorologia de la Universitat de Barcelona, i l'Observatori Fabra han continuat desenvolupant sistemes de difusió d'informació sísmica a la societat, dins dels quals s'hi troba l'ISEV (<http://sismic.am.ub.es/~sisme>), englobat dins del servidor d'informació sísmica SISMIC (<http://sismic.am.ub.es>).

Josep Vila ha col·laborat en l'elaboració del reportatge: «Predicció de sistemes: l'assignatura pendent», publicat per la revista *La Universitat*, editada per la Unitat de Comunicació de la UB. (http://www2.ub.edu/comunicacions/revista_launiversitat/revista_31/Revista_31/reportatge_2.htm).

Estades a centres de recerca

Josep Vila: Koninklijk Nederlands Meteorologische Instituut, Seismologische Division, De Bilt (Països Baixos), una setmana, pel tema «Real-time quality-control implementations at the Virtual European Seismic Network (VEBSN)».

Altres qüestions

Els resultats de la recerca realitzada en els camps d'anàlisi de dades en temps real i la seva aplicació al cas de vulcanisme actiu han estat seleccionats com a transferència de tecnologia per la Unió Europea, a través del programa CORDIS (Technology Marketplace: Connecting people to technology) *Towards an early warning system for volcanoes*.

El LEGEF, en col·laboració amb el Departament d'Astronomia i Meteorologia de la UB i l'Observatori Fabra manté en funcionament els sistemes SISMIC i ISEV (<http://sismic.am.ub.es>).

Centre d'Art Romànic Català (ARCAT)

Directors: Joan-F. Cabestany
i Fort
M. Teresa Matas
i Blanxart

Ajudant
d'investigació: Josep M. Palau i Baduell

El principal objectiu del projecte ARCAT és aconseguir un corpus informatitzat bibliogràfic, documental i d'imatges dels edificis de tipus religiós existents a la Catalunya altmedieval (segles IX-XIII).

Estat actual del programa i realitzacions

El treball dut a terme durant el curs 2004-2005 s'ha centrat, bàsicament, en

l'estudi bibliogràfic, documental, gràfic i planimètric de les comarques de la Ribagorça i la Vall d'Aran. L'anàlisi d'aquestes dues comarques ha suposat un increment de cinquanta codis nous i d'un notable enriquiment bibliogràfic i historiogràfic, en especial del grup de variables, que s'han incrementat amb 2.284 ítems de definició arquitectònica de cada una de les 340 esglésies romàniques que configuren el corpus d'aquestes comarques objecte d'estudi. També s'ha continuat la digitalització del material gràfic que ha recollit el projecte ARCAT des de 1986, el qual s'ha incrementat amb un total de 1.633 fotografies.

L'any 1990 es va iniciar la recerca de l'arquitectura romànica, religiosa i militar, de la comarca del Pallars Sobirà. La investigació d'aquesta comarca ens ha permès la redacció del llibre *El romànic de la vall d'Àneu*, que ha merescut el suport del Consell Cultural de les Valls d'Àneu.

Els directors de l'ARCAT, l'1 d'octubre i el 19 de novembre de 2004, foren convidats per Pere Rovira i Pons, del Servei de Restauració i Conservació de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya, a visitar les esglésies de Santa Maria de Cervià (Gironès) i Sant Pere de Canapost (Baix Empordà) per valorar la importància de les pintures romàniques descobertes en aquests edificis. Finalitzada la descoberta i consolidació, el Servei de Restauració i Conservació de Béns

Mobles de la Generalitat de Catalunya va encarregar a l'ARCAT l'estudi d'aquests conjunts pictòrics.

Els dies 22, 29 d'abril i 20 de maig, a petició de Lluís Bayona, arquitecte del Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Generalitat de Catalunya a Girona, l'ARCAT fou requerit per a avaluar el procés de restauració de la portada de l'Hospital de Sant Julià de Besalú i valorar l'estat de conservació dels conjunts de Sant Julià de Ramis i Sant Gregori.

Estudi de les fonts bibliogràfiques

La tasca duta a terme en el curs 2004-2005 ha consistit en la introducció de la informació recopilada dels 328 títols consultats a la Biblioteca General d'Història de l'Art (MNAC), Biblioteca d'Humanitats de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca de Comunicació i Hemeroteca General de la Universitat Autònoma de Barcelona, Biblioteca de la Universitat de Barcelona, Biblioteca Balmales, Biblioteca del Centre Borja de Sant Cugat del Vallès, Biblioteca del Centre Excursionista de Catalunya, Biblioteca Milà i Fontanals del CSIC de Barcelona, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca de l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, Biblioteca d'Estudis Ilerdencs, Biblioteca Pública Episcopal del Seminari de Barcelona, Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell i Arxiu Capitular de Vic.

L'estudi de les 328 fonts bibliogràfiques (monografies, publicacions periòdiques i publicacions locals) i documentals han permès ampliar i completar l'anàlisi historicodocumental i arquitectònica d'un total de 565 edificis dels 3.454 codificats. Estudiats per comarques són: Pallars Jussà (117), Pallars Sobirà (175), Vall d'Aran (101), Alta Ribagorça (104), Baixa Ribagorça (61), Alt Urgell (4), Llitera (2) i Bages (1). Aquest estudi ha suposat un increment de cinquanta codis nous, corresponents a l'Alta Ribagorça.

La informació introduïda d'aquests 565 edificis representa 4.541 noves entrades.

Àrea de planimetria

Enguany l'ARCAT, per a l'estudi de les esglésies de la vall d'Àneu, ha realitzat disset plantes, resultat del treball de camp efectuat en aquesta zona de la comarca del Pallars Sobirà. Ha continuat com a línia d'investigació l'estudi de les esglésies preromàniques i romàniques del Pallars Sobirà, concretat en les de la vall de Cardós, que finalitzarà i serà publicat l'any 2006.

També ha iniciat els primers contactes amb el Conselh Generau d'Aran per a una futura col·laboració en l'estudi de les esglésies romàniques d'aquesta comarca.

Activitats acadèmiques

Participació en sessions científiques

El dia 15 de desembre de 2004 tingué lloc a la Reial Acadèmia de Bones Lletres

de Barcelona l'acte de presentació del llibre *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*, del qual són autors Joan-F. Cabestany i Fort, M. Teresa Matas i Blanxart, Aida Mestres i Domènech i Josep M. Palau i Baduell, del Centre d'Art Romànic Català (ARCAT). La sessió fou presidida per Eduard Ripoll i Perelló, president de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

El dia 11 de març de 2005, Jordi Mir i Parache comentà el llibre *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg* a través d'una dissertació titulada «El romànic de la vall Ferrera de prop». L'acte tingué lloc a la sala d'actes del Centre Excursionista de Catalunya.

Assistència a sessions científiques

L'ARCAT assistí a les sessions del simposi *Serveis de monuments, present i futur*, que tingué lloc del 21 al 23 d'octubre de 2004. Aquest simposi fou organitzat pel Servei de Catalogació i Conservació de Monuments (SCCM) i el Servei del Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL) de la Diputació de Barcelona; també assistí el dia 21 d'octubre de 2004 a la inauguració de l'exposició «Maquetes dels edificis restaurats pel Servei (1936-2004)».

Josep M. Palau i Baduell assistí a la inauguració de l'exposició «Obres

mestres del romànic. Escultures de la vall de Boí», que tingué lloc el dia 19 de gener de 2005, al Museu Nacional d'Art de Catalunya, i el dia 28 de gener de 2005 a la inauguració de l'exposició «Dibuixos i fotografies de l'arquitectura medieval d'Osona del fons documental de l'SPAL» a la Delegació d'Osona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (Vic).

Joan-F. Cabestany assistí els dies 2, 9, 16 i 23 de febrer, 2, 9, 16 i 30 de març, 6, 13, 20 i 27 d'abril i 4, 11 i 18 de maig de 2005 a la Tribuna d'Arqueologia, que organitzà l'Àrea de Coneixement i Recerca de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Els dies 29 i 30 de juny i el dia 1 de juliol de 2005, Joan-F. Cabestany assistí a la XXXIII Setmana Internacional d'Estudis Medievals de Pedralbes, que tingué lloc a les dependències del monestir de Pedralbes.

L'ARCAT continua difonent la

seva tasca científica a través de la xarxa Europe Romane, constituïda pels centres més importants d'estudi del món medieval i l'art d'aquest període: Amics de l'Art Romànic (AAR); Les Alpes de Lumière (ADL); Association Culturelle de Cuxa (ACC); Centre d'Art Roman Georges Duby (CGD); Centre d'Art Roman Marcel Durliat (CMD); Centre d'Études Historiques (CEF); Centre International d'Études Romanes (CIER) i École Antiquaire de Nîmes (EAN).

Publicacions

CABESTANY I FORT, JOAN-F. «El castell carolingi i romànic altmedieval». *Circular d'Amics de l'Art Romànic* [Barcelona], núm. 234 (2004), p. 203.

CABESTANY I FORT, JOAN-F.; MATAS I BLANXART, M. TERESA; MESTRES I DOMÈNECH, AIDA; PALAU I BADELL, JOSEP M. *Les esglésies preromàniques i romàniques de la vall Ferrera i la coma de Burg*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004.

Laboratori de Fonètica

Director: Daniel Recasens

El grup de recerca consolidat de la Generalitat de Catalunya Grup de Fonètica Experimental aplega investigadors de fonètica de diferents universitats catalanes i està integrat al Laboratori de Fonètica de l'Institut d'Estudis Catalans, que

dirigeix Daniel Recasens. L'objectiu de la recerca dels membres del Grup és atènyer un coneixement més aprofundit dels mecanismes articuladoris i perceptuals que fan servir els parlants per a generar i decodificar seqüències de parla. Amb aquesta finalitat, el Grup disposa de la instrumentació i del programari adients per a analitzar el moviment de la llengua, els

llavis, la mandíbula, el vel del paladar i les cordes vocals; per a estudiar els components de freqüència, la intensitat i la durada de l'ona acústica, i per a administrar tests de percepció per a l'avaluació d'estímul de parla real o sintètica.

L'activitat de recerca del Laboratori de Fonètica de l'Institut d'Estudis Catalans començà l'any 1990, i s'ha desenvolupat de manera ininterrompuda d'aleshores ençà amb la participació de biòlegs, físics, psicòlegs i lingüistes. Du-

rant la dècada dels noranta, el Laboratori participà en dos projectes ESPRIT de la Comunitat Europea. Des de fa uns cinc anys s'hi porta a terme un estudi d'algunes característiques articulatòries i acústiques dels dialectes catalans. Aquesta recerca ens informa amb objectivitat sobre diferències de pronúncia entre dialectes, contribueix a caracteritzar millor la tipologia universal de sons i permet formular hipòtesis sobre l'evolució fonètica de les llengües.

Centre Català de la Nutrició (CCNIEC)

Director: Màrius Foz i Sala

L'objectiu fonamental del Centre Català de la Nutrició de l'IEC (CCNIEC) és contribuir a l'avenç de la recerca bàsica i aplicada en nutrició i millorar la qualitat de la informació i de la formació nutricional de la societat.

Funcions

Entre les principals funcions del CCNIEC destaquen les següents:

- Coordinar els esforços individuals i col·lectius dels grups d'investigació per poder resoldre els problemes nutricionals dels ciutadans.

- Fomentar i difondre missatges d'educació nutricional correcta a la població.

- Assessorar les administracions públiques, els mitjans de comunicació,

la indústria alimentària i la població en general en temes relacionats amb la nutrició.

- Contribuir a la lluita en contra dels trastorns alimentaris i en contra de l'obesitat.

- Actuar com a element dinamitzador i coordinador de projectes d'investigació bàsica, clínica i epidemiològica relacionats amb la nutrició.

- Desenvolupar iniciatives en el camp de la docència en aspectes relacionats amb la nutrició, en col·laboració amb les universitats.

- Assessorar les administracions públiques en diferents problemes relatius a la competència i l'exercici professional en l'àmbit de la nutrició clínica.

Organització

Els grups que formen el CCNIEC són els següents:

— Grup de Nutrició i Bromatologia del Departament de Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona.

— Grup de la Unitat de Trastorns de l'Alimentació de l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol de Badalona.

— Grup Nitrogen-Obesitat del Departament de Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

— Grup de Recerca en Nutrició de la Facultat de Medicina i Ciències de la Salut de Reus de la Universitat Rovira i Virgili.

— Grup de Recerca en Nutrició Comunitària de la Universitat de Barcelona.

— Grup de Bioquímica i Biotecnologia Enològica del Departament de Bioquímica i Biotecnologia de la Universitat Rovira i Virgili.

— Grup de Nutrició i Envelliment del Centre d'Investigacions en Bioquímica i Biologia Molecular (hospitals de la Vall d'Hebron) de la Universitat Autònoma de Barcelona.

— Grup de Recerca en Nutrició i Aparell Digestiu de l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol de Badalona.

— Grup de Nutrició Molecular de la Universitat de les Illes Balears.

— Grup d'Estudi de l'Estat Nutricional - Biodisponibilitat d'Elements Minerals de la Unitat de Nutrició i Bro-

matologia de la Universitat de València (Grup BIONUTEST).

— Grup de Fisiologia i Nutrició Experimental del Departament de Fisiologia - Divisió IV de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona.

— Grup d'Estudis Alimentaris del Departament d'Antropologia Cultural de la Universitat de Barcelona.

— Grup de Trastorns Alimentaris de l'Hospital Clínic de la Universitat de Barcelona.

Estat actual dels programes

i realitzacions

Durant el curs 2004-2005 es van fer les activitats següents:

Renovació de la Xarxa Temàtica en Nutrició amb la concessió d'una ajuda en la convocatòria de l'any 2004 dels ajuts per a la creació, el desenvolupament i la consolidació de xarxes temàtiques dinamitzadores de recerca i desenvolupament i de transferència de tecnologia. La Xarxa Temàtica en Nutrició està formada pels grups del CCNIEC que radiquen a Catalunya i està integrada funcionalment en el si del CCNIEC.

Es va signar un conveni entre el CCNIEC i l'empresa Mercadona. El conveni, que té una durada prevista d'almenys tres anys, estableix un ajut econòmic de Mercadona per al CCNIEC amb la finalitat de finançar-ne les activitats i els projectes de recerca relacionats amb l'alimentació i la salut, i molt

especialment per a completar el finançament dels projectes de recerca relacionats amb l'Enquesta de Salut de Catalunya 2000.

D'acord amb el desplegament dels punts 6 i 7 del conveni signat entre la Direcció General de Salut Pública (DGSP) i el CCNIEC, la DGSP va concedir una segona aportació econòmica per a realitzar una recerca científica relacionada amb l'Enquesta de Salut i l'Enquesta Alimentària de Catalunya 2000. En aquestes enquestes realitzades per la DGSP s'ha obtingut una informació exhaustiva i representativa de la població de tot Catalunya sobre el consum d'aliments i una sèrie molt completa de dades sobre el seu estat de salut. Al mateix temps, s'han obtingut mil dues-centes mostres de sèrum representatives (amb dades de determinacions analítiques molt completes), que proporcionen una gran oportunitat per a portar a terme estudis sobre relacions alimentació/salut, els resultats dels quals tindran un gran valor, ja que la informació d'una mostra tan gran no sol estar a l'abast dels grups de recerca.

A partir de les mil dues-centes mostres de sèrum esmentades obtingudes en l'Examen de Salut de Catalunya, quatre dels grups del CCNIEC han continuat els estudis següents:

a) Situació de la població catalana quant a la regulació hormonal i metabòlica del metabolisme energètic: relació

amb l'obesitat, la diabetis i altres malalties associades a la síndrome metabòlica.

Aquest estudi inclou:

— Els nivells d'insulina, IGF-1, leptina, oleilestrona i àcids grassos lliures com a marcadors, en conjunció amb les altres dades bioquímiques i antropomètriques, de l'estat metabòlic quant a repartiment energètic, tendència al sobrepès i diabetis, etc. de la població.

— La determinació, de manera prospectiva, de la incidència d'eventuals alteracions clíniques del control del metabolisme energètic global en relació amb les manifestacions de la síndrome metabòlica.

— L'establiment de correlacions entre el consum d'energia, tipus de nutrients (glúcids, lípids, proteïnes, microcomponents), tipus d'aliments, edat, sexe, nivell d'activitat amb les característiques d'ajustament metabòlic funcional, per a extreure indicadors de patogènia o establir estudis prospectius de l'eventual manifestació d'aquestes situacions en quadres patològics.

b) Oxidació, lípids i antioxidants: paràmetres d'interès nutricional.

S'estudia el nivell d'exposició, ingesta i disponibilitat de diversos compostos vinculats als processos oxidatius:

— Compostos fenòlics antioxidants.

— Perfil d'àcids grassos i alfatoferol i betacarotè.

— Eventualment, òxids de coles-

terol, àcids grassos transconjugats i dienonconjugats.

c) Dieta, adipositat i inflamació.

S'estudia:

— Nivells de PCR, ferritina, IL-6 i receptors solubles de TNF en funció de la presència o absència de sobrepès o obesitat.

— Relació entre nivells d'aquests marcadors inflamatoris i índex de massa corporal i distribució del greix en l'organisme.

— Relació entre la ingesta de greixos o la relació greixos - hidrats de carboni i els marcadors d'inflamació.

d) Comparació de les dades antropomètriques de l'índex de massa corporal (IMC) autoreferides i obtingudes en un treball de camp.

Un dels grans objectius de tots aquests estudis respon al problema que representa l'augment de la prevalença d'obesitat a Catalunya i, per tant, a la necessitat d'incrementar els esforços sanitaris en la prevenció i el tractament de l'excés de greix corporal. Ateses les dificultats que aquesta lluita comporta, cal incrementar notablement les prioritats de recerca bàsica i aplicada en aquest camp.

Activitats

El 22 d'octubre de 2004 s'organitzà, juntament amb l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació i la Xarxa Temàtica en Nutrició, la jornada *Ingredients, additius i contaminants dels aliments: de-*

bat sobre casos recents i conseqüències. Hi intervingueren les persones següents:

— M. Carme Vidal, «Hidrocarburs aromàtics policíclics en l'oli de sassa i altres aliments».

— Josep A. Canicio, «Dioxines *versus* àcids omega-3 en el salmó».

— Javier Polo, «Els pinsos, abans i després de les "vaques boges"».

— Robert Xalabarder, «Vells i nous additius: una altra vegada els bromats».

En el Plenari del CCNIEC del 12 de novembre del 2004 s'acordà dedicar part del pressupost a convocar projectes de recerca per als grups del CCNIEC. S'aprovaren totes les sol·licituds presentades:

— «Estudi de l'efecte contraregulator dels glucocorticoides sobre l'acció aprimant de l'oleïl-estrona». M. Mar Grasa. Grup Nitrogen-Obesitat.

— «Regulació per nutrients del metabolisme lipídic en el fetge: implicacions per a l'obesitat i les seves complicacions». Andreu Palou. Grup de Nutrició Molecular de les Illes Balears.

— «Estudi dels nivells de la relació ApoB/ApoA1 en la població catalana com a factor de risc d'infart agut de miocardi». Rosa Solà i Victoria Arija. Grup de Recerca en Nutrició de la Universitat Rovira i Virgili.

— «Nivells plasmàtics d'àcid linoleic conjugat (CLA) en la població catalana». Carmen López. Grup de Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia.

— «La percepció social del “risc alimentari” i d’una “dieta sana” i la seva influència en el consum alimentari». Jesús Contreras. Grup Observatori de l’Alimentació.

— «Avaluació de l’eficàcia del sistema fitoesterol, pectina, en els éssers vius». Magda Rafecas. Grup Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia.

— «Estudi del paper dels aliments vegetals en l’aportació de poliamines i altres amines biògenes amb caràcter antioxidant a la dieta». M. Carme Vidal. Grup Nutrició i Bromatologia de la Facultat de Farmàcia.

— «Modulació metabòlica de l’oleïl-estrona: efecte de la reducció energètica i el desequilibri de la dieta». Montserrat Esteve. Grup Nitrogen-Obesitat.

Diferents membres del CCNIEC han col·laborat en tasques de divulgació en temes de nutrició i salut pública en diversos mitjans de comunicació.

La relació de treballs en fase de

preparació perquè siguin publicats és la següent:

— «Examen de Salut de Catalunya (ESCAT 2002-2003); obesitat i morbiditats associades».

— «Nivells plasmàtics d’àcids grassos i vitamina E en la població catalana».

— «Adiponectina, obesitat i factors de risc cardiovascular en una població mediterrània».

Publicacions

GARCIA-LORDA, P.; BULLÓ, M.; BALANZÀ, R.; SALAS-SALVADÓ, J. «C-reactive protein, adiposity and cardiovascular risk factors in a Mediterranean population». *International Journal of Obesity* (2005) p. 1-7

LÓPEZ LÓPEZ, ANTONIO; LÓPEZ SABATER, M. CARMEN; LAMUELA I RAVENTÓS, ROSA M.; MARINÉ I FONT, ABEL; FOZ I SALA, MÀRIUS. *Antioxidants i salut*. 2004. Coedició entre el Centre Català de la Nutrició de l’IEC i la Xarxa Temàtica en Nutrició.

Càtedra UNESCO de Llengües

i Educació

Director: Joan A. Argenter i Giralt

Creació de la Càtedra

El 25 de febrer de 2002 se signà el conveni UNESCO - IEC. El 9 de juny de 2004 la UNESCO i l’IEC ratificaren la vigència del conveni fins al 25 de febrer de 2006.

Objectius

En l’àmbit lingüístic: la Càtedra s’orienta a l’estudi i la promoció de la diversitat lingüística, i les pràctiques adients per al seu manteniment i desenvolupament. En són objectius específics els processos de codificació, estandardització i revitalització lingüístiques. Transferència de coneixement envers altres institu-

cions i comunitats immersides en el procés de recuperació d'una llengua.

En l'àmbit educatiu: l'objectiu de la Càtedra és la promoció i difusió dels valors de la diversitat lingüística i l'educació plurilingüe. L'elaboració de materials amb aquest objectiu. L'elaboració de materials adreçats a gestors i/o beneficiaris de processos de recuperació lingüística.

Personal col·laborador

La Càtedra està formada per un col·laborador tècnic (temps parcial), un administratiu (temps parcial), una becària i un estudiant en pràctiques.

També consta de quaranta col·laboradors —professors, conferencians, investigadors— en activitats concretes: vint-i-sis (Estat espanyol) i catorze estrangers (Algèria, Austràlia, Bèlgica, Estats Units d'Amèrica, França, Holanda, Mèxic, Regne Unit, Suïssa).

Entitats col·laboradores

- Institut d'Estudis Catalans
- Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI), Generalitat de Catalunya
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Ministeri d'Educació i Ciència
- Fundació Caixa Sabadell
- Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya
- Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza, Eusko Jaurlaritza

— Schweizerisches Generalkonsulat (Barcelona)

— Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia de Catalunya

— *Avui*

— *El Periódico*

— *El País*

Activitats realitzades

Activitats de formació

Col·laboració amb la xarxa d'escoles associades de la UNESCO: seminaris pedagògics.

Beques atorgades: deu beques lliurades a participants en la vuitena conferència de la FEL: «On the margins of nations: endangered Languages and Linguistic Rights», Barcelona, 1-3 d'octubre de 2004. Se n'han beneficiat persones provinents de Bulgària, el Canadà, Etiòpia, la Federació Russa, l'Índia, Malawi, Mèxic, Polònia i Ucraïna.

Institucions de procedència: Universitat St. Kliment Ohridski de Sofia, Sofia, Bulgària; Universitat Saint Mary's, Halifax, Canadà; Universitat d'Addis Ababa, Etiòpia; investigador independent, Índia; Universitat de Malawi, Malawi; Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social (CIESAS), Mèxic; Universitat dels Jagejllons, Cracòvia, Polònia; Institut d'Estudis Mongols, Budistes i Tibetans (branca siberiana de l'Acadèmia de Ciències de Rússia), Ulan-Ude, Federació Russa;

Institut Pylyp Orlyk per la Democràcia, Kíev, Ucraïna.

Sis beques atorgades a participants en el 5th International Symposium on Bilingualism, Barcelona, 20-23 de març de 2005. Se n'han beneficiat persones procedents de Bulgària (Universitat St. Kliment Ohridski de Sofia), Estats Units d'Amèrica (Universitat de Michigan, Ann Arbor), Indonèsia (Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology, Jakarta), Macedònia (Institut de la Llengua Macedònia, Skopje), Turquia (investigador independent, Istanbul), Ucraïna (Institut Nacional de Filologia Taras Schevchenko, Kíev).

Activitats de recerca

Projecte *Manual de bones pràctiques lingüístiques per a ONG*.

Treball de camp: s'han entrevistat trenta-dues ONG i quaranta-dos cooperants, amb l'objectiu de conèixer com gestionen la diversitat lingüística en les relacions amb les contraparts, en les activitats de formació i sobre el terreny.

Organització de congressos, seminaris i col·loquis

Organització de la vuitena conferència de la FEL: «On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights», Barcelona, 1-3 d'octubre de 2004 (en col·laboració amb la Foundation for Endangered Languages, Bath, Regne Unit).

Visites de camp a dues situacions lingüístiques i sociolingüístiques diverses i significatives: la Val d'Aran (29-30 de setembre) i la Catalunya Nord (4 d'octubre).

Entrevistes amb responsables polítics, assessors lingüístics i activistes culturals. Visita a museus i llocs d'interès etnogràfic i paisatgístic. Recital de cançons araneses a càrrec de Lúcia Mas.

Presidència del Congrés: Joan A. Argenter.

Comitè del programa: Joan A. Argenter, Joseph Blythe, R. McKenna Brown, Tjeerd de Graaf, Salem Mezhoud, Chris Moseley, Nicholas Ostler.

Comitè organitzador: Joan A. Argenter, R. McKenna Brown, Joan Moles, Chris Moseley, Nicholas Ostler.

Editors de les actes: Joan A. Argenter i R. McKenna Brown.

El congrés s'ha orientat a donar resposta a les qüestions següents:

1) La política lingüística des de l'activisme de base a les institucions polítiques. Aquests drets, de quina manera han estat reconeguts i, si és el cas, aplicats? Quines actuacions poden dur a terme les comunitats amb l'objectiu de fer-los respectar?

2) La interrelació entre els nivells mundial i local. En quina mesura les polítiques estatals són coherents amb les declaracions universals i els tractats internacionals? Com es redefeixen les identitats en els discursos postnacionalistes?

3) Les llengües amenaçades i els

drets lingüístics a través de les fronteres. La desigualtat de drets en comunitats lingüístiques dividides per fronteres. Quins drets i quins deures afecten les comunitats de la diàspora, les comunitats nòmades i els immigrants?

Sèrie de jornades sobre *El model lingüístic de l'Estat espanyol: present i futur*. Barcelona 28 d'octubre - 18 de novembre de 2004. Participants:

1) «L'economia: empreses públiques i privades»: Michèle Lahaye, De Post / La Poste (Brusselles); Eric Klønhammer, Katoen Natje (Anvers); Alejandro Goñi, PYMEC (Barcelona); Claudio Alba González, RENFE (Madrid), i Vicent Sanchis, *Avui* (Barcelona).

2) «La política: partits polítics bascos»: Iñaki Irazababeitia, Aralar (País Basc); Josune Ariztondo, EAJ-PNB (País Basc); Martín Aramburu, EA (País Basc); EE-IU (País Basc); Vicente Reyes, PSE-EE PSOE (País Basc), i Antonio Franco, *El Periódico de Catalunya* (Barcelona).

3) «La política: partits polítics catalans»: Àngels Ponsa, CiU (Catalunya); Meritxell Llorente, ERC (Catalunya); Dolors Nadal, PPC (Catalunya); Paquita Sanvicén, PSC (Catalunya); Enric de Vilalta, IC-V (Catalunya); Albert Branchadell, Organització pel Multilingüisme (Manlleu), i Xavier Vidal-Folch, *El País* (Barcelona).

4) «El dret: juristes»: Thomas Fleischer, Institut del Federalisme, Fri-

burg (Suïssa); Michel Rosenfeld, Universitat Yeshiva (Nova York); José Antonio Portero, Universitat de la Corunya; Iñaki Agirreazkuenaga, Universitat del País Basc; Carles Viver i Pi-Sunyer, Institut d'Estudis Autònoms (Barcelona), i Jaume Vernet, Consell Consultiu (Barcelona) i Universitat Rovira i Virgili (Tarragona).

Participació en congressos, seminaris i col·loquis

International Barcelona Conference on Higher Education: «The Social Commitment of Universities». Global University Network for Innovation (GUNI), Barcelona, 18-20 d'octubre de 2004. Participació en el *World Report on Higher Education*.

III Fòrum de les Llengües Ameríndies 2005. Institut Català de Cooperació Iberoamericana (ICCI), 8 i 9 de febrer de 2005. Ponència: Joan Moles; observador/relator: Joan A. Argenter.

5th International Symposium on Bilingualism, Barcelona, 20-23 de març de 2005. Membre del comitè científic. Membre del comitè organitzador. Coordinador d'un col·loqui sobre «A historical ethnographic approach to bilingualism, verbal practices and linguistic ideologies»: Joan A. Argenter.

Participants en el col·loqui: Joan A. Argenter (Barcelona); José Antonio Flores Farfán (Mèxic); Kathryn Woolard (San Diego), i Francis Zimmermann (París).

Jornades «Pobles indígenes de l'Amèrica Llatina». Fundació La Caixa. Barcelona, 27 i 28 d'abril de 2005. Conferència invitada: Joan Moles.

Col·loqui «Anàlisi del discurs sociolingüístic actual català i occità». Homenatge al professor Georg Kremnitz. Viena, 2 i 3 juny de 2005. Conferència invitada: Joan A. Argenter.

Assessorament i consultories

International Advisory Board, Center for Multiple Languages and Literacies, Universitat de Colúmbia, Nova York: Joan A. Argenter.

Informes i documentació

Primer qüestionari per a la formulació de polítiques de cooperació pel manteniment, promoció i pervivència de les llengües ameríndies.

Publicacions

ARGENTER, Joan A. «Sobre el model lingüístic de l'Estat espanyol». *El Periódico de Catalunya* (24 novembre 2004). [Publicat amb el títol «Falta de model lingüístic» i el subtítol «L'Estat ha de fixar la relació socio-cultural, política i jurídica entre les llengües»]

ARGENTER, Joan A.; BROWN, R. McKenna [ed.]. «On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights». A: ARGENTER, Joan A.; BROWN, R. McKenna [ed.]. *On the*

margins of nations: endangered languages and linguistic rights. Bath: Foundation for Endangered Languages (amb la col·laboració de la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació), 2004, p. 13-17.

— *On the margins of nations: endangered languages and linguistic rights*, Bath: Foundation for Endangered Languages (amb la col·laboració de la Càtedra UNESCO de Llengües i Educació), 2004.

MOLES I CARRERA, Joan. «El guaraní, lengua nacional del Paraguay: algunas propuestas prácticas». *Acción: Revista Paraguaya de Reflexión y Diálogo*, núm. 248 (octubre 2004), p. 26-29. [Número monogràfic dedicat al bilingüisme i al multilingüisme]

RIERA, Carles. «Producció, difusió i divulgació de la ciència en català». *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 18 (2005), p. 1-10.

Altres

ARGENTER, Joan A. «Did our ancestors code-switch? Inferring from written records». A: COHEN, J.; McALISTER, K., ROLSTAD, K.; MACSWAN, J. [ed.]. *ISB4: Proceedings of the 4th International Symposium on Bilingualism*. Somerville, Mass.: Cascadilla Press, 2005, p. 84-93.

— «Oratory, power and authority in Medieval Catalan society: Code-switching and the construction of political discourse». *ISB5 Abstracts*. Bellaterra, 2005.

Centres vinculats

Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT)

Directora: Rosa Colomer i Artigas

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) amb la presència al Consell de Direcció i al Consell Supervisor.

Consell de Direcció

Vicepresident: President de l'IEC

Vocal: Joan Martí i Castell

Consell Supervisor

President: Joan Veny i Clar

Vocals: Maria Bozzo i Duran
Jaume Vernet i Llobet

Creat el 1985 per l'Institut d'Estudis Catalans i el Departament de Cultura de la Generalitat, el Centre de Terminologia Catalana (TERMCAT) és actualment un consorci entre aquestes dues entitats i el Consorci per a la Normalització Lingüística, que actualment es regeix pel Decret 217/1997, de 30 de juliol.

El TERMCAT té per finalitat la promoció, l'elaboració i la difusió de recursos terminològics, la normalització dels neologismes catalans i la prestació de serveis d'assessorament per a facilitar l'ús de la llengua en els àmbits científics, tècnics i socioeconòmics.

Per a informació detallada sobre l'activitat del TERMCAT, consulteu l'adreça <http://www.termcat.net>.

Centre de Recerca Matemàtica (CRM)

Director: Manuel Castellet i Solanas

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Recerca Matemàtica (CRM) amb la presència al Consell de Direcció.

Consell de Direcció

Vicepresident: President de l'IEC

Vocals: Salvador Alegret
i Sanromà
Joan Girbau i Badó
Josep Enric Llebot
i Rabagliati

L'Institut d'Estudis Catalans creà l'any 1984 el Centre de Recerca Matemàtica (CRM) amb l'objectiu principal de posar a la disposició dels matemàtics catalans un centre d'investigació que estimulés la millora de la recerca matemàtica a Catalunya, tant en l'aspecte qualitatiu com en el quantitatiu. El 2002, el CRM va esdevenir un consorci amb personalitat jurídica pròpia, integrat per l'Institut d'Estudis Catalans i la Generalitat de Catalunya, la qual hi participa per mitjà del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació.

Per assolir aquest objectiu, el CRM invita destacats científics d'arreu a fer estades de recerca, facilita el contacte amb aquests i amb institucions científiques als nostres joves investigadors, duu a terme programes de recerca, organitza

congressos, seminaris i altres reunions científiques i difon els resultats de la recerca.

Per a informació detallada sobre l'activitat del CRM, consulteu l'adreça <http://www.crm.es>.

Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF)

L'Institut d'Estudis Catalans participa en el Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) amb la presència al Consell de Direcció i al Patronat.

Consell de Direcció

Director: Ferran Rodà
Vocal: Xavier Bellés i Ros

Patronat

President de l'IEC
Joandomènec Ros i Aragonès

El Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) és un centre de recerca bàsica i aplicada en ecologia terrestre, especialment forestal.

La figura institucional del CREAF és la de consorci, creat pel Decret 300/1987, de 4 d'agost, i és constituït per la Generalitat de Catalunya, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans.

Els seus objectius són:

- realitzar recerca bàsica i aplicada sobre els sistemes ecològics terrestres,
- desenvolupar eines conceptuals i metodològiques per a millorar la gestió del medi,
- difondre aquests coneixements mitjançant activitats de formació, assessorament i difusió.

El Patronat és el màxim òrgan de govern del CREAF. Un consell de direcció, nomenat pel Patronat, el regeix. El CREAF és un institut universitari adscrit a la Universitat Autònoma de Barcelona i centre associat a l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA).

Òrgans de govern:

- Patronat: format pel president (conseller de Medi Ambient) i els vocals (rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, rector de la Universitat de Barcelona, president de l'Institut d'Estudis Catalans, representants del Departament de Medi Ambient, del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques,

del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, de la Universitat Autònoma de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans), el membre honorari Jaume Terradas i el secretari (director del CREAF).

— Consell de Direcció: format pel president (director del CREAF) i els vocals (Departament de Medi Ambient;

Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació; Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries; Universitat Autònoma de Barcelona; Universitat de Barcelona, i Institut d'Estudis Catalans).

Per a informació detallada sobre l'activitat del CREAF, consulteu l'adreça <http://www.creaf.uab.es>.

Oficines

Oficina de Gramàtica

Oficina d'Onomàstica

Oficines Lexicogràfiques

Oficina de Gramàtica

Director: Manuel Pérez Saldanya

Responsable: Xavier Rofes Moliner

Organització

Durant aquest curs l'Institut ha convocat una beca de col·laboració amb l'Oficina de Gramàtica (OG) (24 de maig de 2005), que ha estat concedida a Ester Prat i Alsina (19 de juliol de 2005), que és previst que comenci la seva tasca el curs vinent. Així mateix, ha començat a actualitzar els fons bibliogràfics de consulta de l'OG. Tanmateix encara no ha estat possible atendre les qüestions informàtiques que afecten l'activitat de l'oficina.

Projectes

Durant aquest curs, l'OG ha prosseguit, juntament amb la Comissió de Gramàtica, les tasques relatives a l'elaboració de la *Gramàtica de la llengua catalana*. Aquestes tasques es concreten en els aspectes següents:

1. L'elaboració de la part de sintaxi. L'OG ha assistit el ponent d'aquesta part, Joan Solà, i els redactors, Manuel Pérez Saldanya i Gemma Rigau, amb la

preparació de material per a l'elaboració de diversos capítols de sintaxi. La comesa de l'oficina ha consistit bàsicament en les tasques següents:

- a) La gestió de la documentació que han generat els debats que ha dut a terme la Comissió de Gramàtica sobre els temes següents: I) els verbs *ser*, *estar* i *haver-hi* (sessió del dia 17 de setembre de 2004), II) els pronoms personals (sessions dels dies 22 d'octubre de 2004, 10 i 31 de març, 14 d'abril i 9 de juny de 2005), i III) el complement directe preposicional (sessions dels dies 14 de gener i 18 de febrer de 2005).

- b) L'elaboració de recerques i estudis sobre els aspectes següents: I) els usos intransitius del verb *raure* (28 de setembre de 2004), II) la flexió del verb *pertànyer* (29 de novembre de 2004), III) els mots *sotassignat/sotassignant* i *més-dient* (30 de novembre de 2004), IV) les variants dialectals del participi del verb *ser* (26 de gener de 2005), i V) el tractament dels verbs auxiliars i modals (21 de juliol de 2005).

- c) La preparació de material de consulta: «Repertori de determinats i quantificadors» (29 de juliol de 2005).

La preparació i el seguiment d'una enquesta adreçada al Fòrum d'Estandarització sobre l'ús de *de* a les dislocacions (setembre i octubre de 2004). Seguiment d'una enquesta adreçada als membres de la Comissió de Gramàtica sobre l'infinitiu (octubre de 2004).

d) La gestió i l'arxiu dels esborranys redactats per Joan Solà i les observacions dels membres de la Comissió de Gramàtica a aquests esborranys, corresponents als temes de sintaxi següents: I) «Tema 4. La preposició i l'adverbi (2a redacció)» (26 d'agost de 2005), II) «Tema 6. La predicació no verbal (3a redacció)» (14 de gener de 2005), III) «Tema 7. Els pronoms (4a i 5a redaccions)» (29 d'octubre de 2004 i 22 de juliol de 2005), IV) «Tema 8. Les passives i les impersonals (1a redacció)» (18 de gener de 2005), V) «Tema 10. Les subordinades substantives (1a redacció)»

(12 de novembre de 2004), i VI) «Tema 11. Les subordinades relatives (1a redacció)» (2 de setembre de 2004).

2. El seguiment de les parts de la *Gramàtica* que són de consulta general al web de l'Institut <http://www.iecat.net/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>.

Al marge d'aquestes qüestions, l'Oficina de Gramàtica també s'ha ocupat puntualment d'atendre consultes diverses sobre qüestions gramaticals formulades per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics i el Servei de Consultes del TERMCAT.

Activitats

Gemma Rigau, «Gramàtica de la llengua catalana», descripció general de l'obra a la delegació de l'Acadèmia de la Llengua Asturiana de visita a l'Institut d'Estudis Catalans, el 15 de setembre de 2004.

Oficina d'Onomàstica

Director: Josep Moran i Ocerinjauregui

Tècnic: Joan Anton Rabella i Ribas

Atenció de consultes

L'activitat principal de l'Oficina d'Onomàstica (OdO) des del moment de la seva creació ha estat l'atenció i la resposta a les consultes onomàstiques, tant de toponímia com d'antroponímia, adreçades a l'Institut d'Estudis Catalans. Du-

rant aquest curs, s'han rebut al voltant de quatre-centes consultes (que van des d'un nom propi concret fins a llistes de desenes de noms propis), que provenen dels centres de normalització lingüística del Consorci per a la Normalització Lingüística, de diversos departaments de la Generalitat de Catalunya (Política Territorial i Obres Públiques, Justícia, Medi Ambient, Cultura, Governació, etc.), dels serveis de català dels ajuntaments i universitats (com la de les Illes Balears

i la de València), de diverses entitats públiques i privades (com associacions, editorials, i també molt sovint dels mitjans de comunicació [premsa i ràdio]) i de particulars.

Normalització de l'antroponímia catalana

L'expedició de certificats —i, en uns casos específics, de notes informatives— per a la normalització de la grafia dels noms i, sobretot, dels cognoms, que es va incrementar a partir de la promulgació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística —concretament de l'article 19 «L'antroponímia», del capítol II *L'onomàstica*— i del Decret 208/1998, de 30 de juliol, en el qual es regula el procés de correcció lingüística dels noms i cognoms, ha continuat i durant aquest curs se n'han expedit més de cent cinquanta (cent trenta-un certificats i vint-i-quatre notes informatives). Tota la informació sobre certificats i notes informatives es troba sistematitzada i actualitzada en la base de dades sobre regularització de noms i cognoms.

Presentacions del Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya

Després de la publicació del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, que es va presentar a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans el 29 d'octubre de 2003, durant aquest curs Josep Moran i Joan Anton Rabella n'han fet

onze presentacions a diferents indrets de Catalunya: Sant Feliu de Llobregat (3.11.2004), Tarragona (4.11.2004), Puigcerdà (6.11.2004), Vilafranca del Penedès (19.11.2004), Vilanova i la Geltrú (26.11.2004), Mataró (13.12.2004), Tremp (27.01.2005), Palau-solità i Plegamans (18.03.2005), Solsona (14.04.2005), Cerdanyola del Vallès (12.05.2005) i Sabadell (17.05.2005).

Comissió de Toponímia de Catalunya

Després de la realització del *Nomenclàtor oficial*, la Comissió de Toponímia de Catalunya, de què són membres Josep Moran i Joan Anton Rabella, ha planificat i ha iniciat la realització de diversos projectes.

En primer lloc, s'ha organitzat l'ampliació del *Nomenclàtor oficial*, que s'iniciarà a partir del mes d'octubre de 2005.

En segon lloc, l'OdO va portar a terme les tasques d'assessorament onomàstic de l'exposició «Mots amb arrels», de caràcter divulgatiu sobre la riquesa de la toponímia a Catalunya. Aquesta exposició, que inicialment es va instal·lar al Palau Robert, a Barcelona, es va inaugurar el 9 de febrer de 2005, i el 31 de març Joan Veny hi va realitzar la conferència «Territori i projecció toponímica». Posteriorment, aquesta exposició es va traslladar a Sabadell i, després, ha iniciat una itinerància per Catalunya que durarà almenys fins al final de l'any

2006. També en relació amb aquesta exposició, el 9 de juny de 2005 Toni Arboñés de Catalunya Ràdio va entrevistar Joan Anton Rabella a Sabadell.

I en tercer lloc, durant aquest curs s'ha treballat en la publicació dels *Criteris toponímics d'àmbit municipal*, la coordinació dels quals s'ha portat a terme des de l'Oficina d'Onomàstica. Aquests criteris, que han de servir com a guia pràctica per a l'ús i la preservació de la toponímia i que s'adrecen sobretot als ajuntaments, es publicarà al començament de l'any 2006.

Assessorament i publicació de reculls toponímics i ajuts a la recerca

Durant aquest any, s'han continuat organitzant reunions amb la intenció d'estimular i d'assessorar la realització de reculls toponímics, i, també, amb la voluntat de provar de facilitar-ne la publicació, tasca que es concreta en les obres que es publiquen dins de la col·lecció «Treballs de l'Oficina d'Onomàstica». Durant el curs 2004-2005, l'OdO ha publicat dins d'aquesta col·lecció el *Recull de noms de lloc i de persona de Vilanova de Prades* de Ramon Pere Anglès (novembre de 2004; número ix de la col·lecció), que es va presentar a Vilanova de Prades el 12 de juny. Així mateix, s'ha continuat la preparació de dues obres més, *Història dels noms de Reiners: Les arrels d'un poble del Vallespir* de Montserrat Cailà i Jean-Paul Escude-

ro i *Onomàstica de Riudoms* d'Eugeni Perea.

Altres projectes

Durant aquest curs, s'ha acabat de confeccionar, amb la col·laboració de Joan Peytaví i Deixona, un nomenclàtor toponímic de la Catalunya del Nord —que inclou, a més des les formes catalanes dels topònims nord-catalans, la transcripció fonètica dels més significatius—, que es preveu que aparegui publicat durant l'any 2006.

Col·loquis, cursos i conferències

El president de la Secció Filològica, Joan Martí i Castell, i Josep Moran van participar en el simposi internacional *Naming the World: From Common Nouns to Proper Names*, que se celebrà a Zadar (Croàcia), de l'1 al 4 de setembre de 2004, amb la conferència «Cambiamenti sociali e cambiamenti legali nell'onomastica personale in Catalogna», el dia 2, i amb la presentació del *Nomenclàtor oficial de toponímia major de Catalunya*, el dia 3.

El 17 de setembre es va realitzar a la Universitat de Girona el col·loqui *Toponímia i paisatge rural*, en què va participar Joan Anton Rabella amb la conferència «La toponímia des de la lingüística: possibilitats d'estudi».

El 7 d'octubre des de l'OdO es va portar a terme a la Sala Pere Coromines de l'Institut una jornada de formació so-

bre onomàstica per als tècnics del Consorci per a la Normalització Lingüística.

Entre el 12 i el 14 de novembre tingué lloc el XXXI Col·loqui de la Societat d'Onomàstica, que es va realitzar a la seu de l'Institut Cartogràfic de Catalunya, a Barcelona. Josep Moran, que formava part del comitè científic, i Joan Anton Rabella, que formava part del comitè organitzador, hi van presentar el nomenclàtor el dia 13, i Joan Anton Rabe-

lla va participar en la taula rodona «Toponímia i cartografia» el dia 14.

Relacions amb d'altres institucions

El dia 21 de juliol de 2005 es fer una trobada amb l'Institut d'Estudis Occitans i l'Institut d'Estudis Aranesos a fi d'assessorar-los en la realització de nomenclàtors i, durant el mateix dia, també es va fer la presentació del *Nomenclàtor oficial* a Salardú (Vall d'Aran).

Oficines Lexicogràfiques

Director: Joaquim Rafel i Fontanals

Les tasques de les Oficines Lexicogràfiques (OL) s'estructuren a l'entorn de tres eixos: en primer lloc, hi ha la recollida de materials relacionats amb el lèxic; en segon lloc, l'elaboració d'estudis i informes sobre els materials aplegats i l'adequació i regularització lexicogràfica d'aquests materials. A partir del resultat d'aquestes tasques, la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica prenen acords sobre el lèxic normatiu. Finalment, les OL també atenen consultes sobre normativa lèxica del català i forneixen de materials lexicogràfics les institucions que en sol·liciten.

Durant el curs 2004-2005, la tasca més important de les OL ha estat la preparació de la segona edició del *Diccionari de la llengua catalana*. Aquesta tasca està estretament lligada al mante-

niment i millora de la base de dades lexicogràfiques BDOL. A més, les OL han dut a terme altres tasques relacionades amb projectes d'institucions externes; algunes d'aquestes tasques són col·laboracions puntuals i d'altres tenen un caràcter sistemàtic.

La segona edició del Diccionari de la llengua catalana de l'Institut (DIEC)

La preparació de la segona edició del DIEC ha anat seguint el seu curs. Les tasques de preparació estan distribuïdes en tres àrees: l'aplicació dels criteris lexicogràfics a tot el text del diccionari, la completació i revisió dels termes propis de les diverses àrees de coneixement i la revisió del lèxic comú.

Aplicació de criteris

L'aplicació dels criteris lexicogràfics va acabar durant el curs 2004-2005, llevat del criteri de les remissions, que havia

estat aplicat parcialment a l'espera que el text del diccionari fos definitiu.

Així, durant el curs 2004-2005 s'ha acabat l'aplicació del criteri sobre les remissions. En una primera fase, el treball s'ha fet de manera automàtica, mitjançant programes informàtics; en la segona fase, l'aplicació ha estat manual. En la part automatitzada del procés, s'han resolt els casos de remissions a articles amb una sola accepció i amb la mateixa etiqueta gramatical que l'article origen. En la part d'aplicació manual, s'han resolt la resta de casos. En total s'ha intervingut en uns tretze mil articles.

Revisió de la terminologia

S'ha enllestit la revisió de la terminologia del DIEC1 amb l'objectiu de completar-ne la nomenclatura i de millorar-ne les definicions. La tasca de revisió de les setanta-sis àrees de coneixement en què estan distribuïts els continguts del DIEC s'ha dut a terme amb la col·laboració d'un centenar d'especialistes, la major part dels quals són membres de les diferents seccions de l'Institut.

Durant el curs 2004-2005, pel que fa a la nomenclatura, s'han elaborat quatre-cents cinquanta informes sobre propostes d'alta i de baixa de termes i de canvi gràfic. Aquests informes han permès a la Comissió de Lexicografia de valorar totes les propostes de nomenclatura que han fet els diversos especialistes. També s'han elaborat unes vuitanta

consultes sobre diversos aspectes de la revisió de la terminologia que han estat adreçades als experts corresponents.

Quant a les definicions, també s'han enllestit les tasques de revisió de les diverses àrees, tenint en compte les propostes dels especialistes i les propostes rebudes des de diverses instàncies. Entre el setembre de 2004 i el juliol de 2005 s'han revisat les definicions corresponents a quinze àrees. Així, a final del curs que ara s'acaba, totes les àrees d'especialitat del DIEC1 han estat del tot revisades i tenen el vistiplau final de l'especialista.

Finalment, el maig de 2005 les Oficines han iniciat la comprovació dels termes d'especialitat per tal de verificar que tots els termes estudiats (tant els que formaran part de la nomenclatura del DIEC2 com els que no) estan correctament codificats a la base de dades de les OL i que no en queda cap pendent d'estudi. Hom preveu que aquesta tasca s'enllestirà abans de final d'any.

Revisió del lèxic comú

La revisió del lèxic comú que es duu a terme dins el projecte de segona edició del DIEC implica tasques de tres tipus: anàlisi i resolució de les propostes d'esmena al text del diccionari fetes per institucions i persones de dins i de fora de l'Institut, establiment de la nomenclatura de lèxic comú del diccionari, i revisió de les definicions i exemples de lèxic comú a partir d'una lectura del diccionari.

En el curs 2004-2005, les OL han preparat els materials que han permès a la Comissió de Lexicografia i a la Secció Filològica de fer una segona selecció de nomenclatura de lèxic comú per a la segona edició del DIEC. En aquesta selecció s'han pres en consideració les propostes d'addició d'entrades, subentrades i locucions i les propostes de supressió d'entrades, subentrades i locucions del DIEC que van arribar a les OL després que la Secció Filològica hagués seleccionat la nomenclatura de lèxic comú per a la segona edició del diccionari.

Per altra part, les OL han preparat els materials per tal que la Comissió de Lexicografia i la Secció Filològica facin la selecció de les propostes d'addició d'accepcions per a la segona edició del DIEC que presentaven algun aspecte controvertit tocant a la normativa i, finalment, també han treballat en l'aplicació d'una proposta feta per la Comissió de Gramàtica per al tractament lexicogràfic dels verbs auxiliars en el DIEC2.

Finalment, a part dels informes esmentats en l'apartat de terminologia, s'han elaborat dotze informes que tracten de la forma gràfica d'alguns mots de lèxic comú.

Base de dades lexicogràfiques (BDOL)

El manteniment, l'actualització i la millora de la base de dades de les Oficines

Lexicogràfiques (BDOL) és una de les tasques que es duen a terme regularment a les OL en col·laboració amb el Servei d'Informàtica de l'IEC. Atès que BDOL és una eina fonamental per als treballs lexicogràfics que es desenvolupen a les Oficines, el manteniment de la base és una tasca prioritària. Durant el curs 2004-2005 la tasca més important duta a terme en aquesta base de dades és el perfeccionament dels programes que permeten controlar de manera semiautomàtica la coherència de les remissions entre mots.

El Servei d'Informàtica de l'IEC i les OL també han començat a treballar en els programes i les aplicacions que han de permetre d'obtenir directament de BDOL el text del DIEC2 en format de diccionari imprès.

Altres activitats

a) Consultes lexicogràfiques

Les OL col·laboren habitualment en la resolució de problemes relacionats amb el lèxic i la lexicografia plantejats tant pels diversos serveis de l'Institut mateix com per institucions foranes. Durant el curs 2004-2005 les OL han donat resposta a vint-i-quatre consultes procedents del TERMCAT.

Les OL també han elaborat informes sobre diversos aspectes del diccionari per a la compareixença del president de la Secció Filològica en diversos mitjans de comunicació.

b) *Consell Supervisor del TERMCAT*

Un membre de les OL participa en les reunions que el Consell Supervisor del TERMCAT fa amb una periodicitat quinzenal per resoldre casos conflictius de terminologia.

c) *Assistència a jornades i conferències*

— Assistència, el dia 14 de gener, a la presentació del *Diccionari descriptiu de la llengua* que tingué lloc a la seu de l'Institut.

— Assistència, el dia 7 de febrer,

a la presentació del diccionari *Redes*, organitzada per l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.

— Visita al TERMCAT, el dia 15 de juny, en ocasió de la jornada de portes obertes per celebrar el vintè aniversari de la creació d'aquesta institució.

— Assistència, el dia 17 de juny, a la conferència de la senyora Nicoletta Calzolari, organitzada per l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.

Secretaria Científica

Secretari científic: Francesc González i Sastre
(fins al 10 de maig de 2005)
Ricard Guerrero i Moreno
(a partir de l'11 de maig de 2005)

Durant el curs 2004-2005, la Secretaria Científica ha intervingut en la preparació i realització de les activitats següents:

Jornades

— *L'aire i el medi*

Durant els mesos de febrer i abril de 2005 s'ha dut a terme aquest cicle de conferències, coordinat per la Secretaria Científica, amb la participació de les societats filials de l'Institut i la col·laboració de la Fundació Caixa Sabadell. En l'edició d'enguany hi han participat onze societats filials, amb tretze conferències sobre les interrelacions entre l'aire i el medi ambient. Els textos d'aquestes conferències han estat recollits i ja se n'ha començat el procés de publicació.

Amb aquesta edició s'ha tancat la sèrie plurianual al voltant de les interrelacions dels quatre elements essencials de la matèria, segons la concepció filosòfica a l'antiga Grècia, amb el medi: *L'aire i el medi* (2001), *La terra i el medi*

(2002), *El foc i el medi* (2004) i *L'aire i el medi* (2005).

— IX Jornades de l'Associació per a l'Ensenyament de la Física i la Química - Curie: «Intercanvi d'experiències de física i de química» (Alacant, 15 i 16 d'abril de 2005). Aquestes jornades, organitzades per l'Associació per a l'Ensenyament de la Física i la Química - Curie, es desenvolupen a la Universitat d'Alacant i, a través de la seu de l'Institut en aquesta ciutat, han comptat amb el suport de la Secretaria Científica.

Conferències

La divulgació dels coneixements científics i la promoció de l'activitat de les seccions i les societats filials de l'Institut també es duu a terme amb conferències, que poden tenir el format d'una sola exposició, o bé poden integrar-se en un cicle al voltant d'una temàtica específica. Les conferències en què ha participat la Secretaria Científica durant el curs 2004-2005 són:

— *Science in the Twenty-first Century: interdisciplinary and international*

Conferència plenària pronunciada per Rita Colwell, antiga directora de la National Science Foundation, dels Estats Units (26 d'octubre de 2004). Aquesta conferència s'ha organitzat conjuntament amb la Secció de Ciències

Biològiques i la Secció de Ciències i Tecnologia.

— *L'espoli fiscal*, de Jordi Pons i Ramon Tremosa, i *Efectes del dèficit fiscal sobre els ciutadans a Catalunya*

Conferència plenària sobre dèficit fiscal a Catalunya. Ramon Tremosa va pronunciar la primera conferència i Antoni Serra Ramoneda la segona (10 de febrer de 2005). Aquesta sessió va ser organitzada per la Secretaria Científica, conjuntament amb la Secció de Filosofia i Ciències Socials i la Societat Catalana d'Economia.

— *Perspectives del segle XXI: població, societat i país* (octubre 2004 - maig 2005)

Durant el curs 2004-2005 s'ha dut a terme la segona edició del cicle de conferències *Perspectives del segle XXI*, centrat, en aquesta ocasió, en els aspectes socials i demogràfics del país, amb el programa següent:

- «Població i salut», a càrrec de Josep Laporte, membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans i president de l'Institut.

- «Immigració: gent i país», a càrrec de Jordi Pujol, antic president de la Generalitat de Catalunya.

- «El futur de la cultura catalana», a càrrec de Josep M. Castellet, escriptor i editor.

- «La població a Catalunya: perspectives per al segle XXI», a càrrec d'Anna Cabré, directora del Centre d'Estudis

Demogràfics i catedràtica de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona.

- «El territori: dinàmiques i polítiques», a càrrec d'Oriol Nello, secretari de Planificació Territorial de la Generalitat de Catalunya.

- «El futur del treball com a factor de socialització i cohesió social a Catalunya», a càrrec d'Oriol Homs, director general de la Fundació Centre d'Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània (CIREM).

- «Catalanisme, nacionalisme i segle XXI», a càrrec de Josep M. Puig Salellas, membre de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans.

- El cicle es va cloure amb el debat «Perspectives del segle XXI. Població i societat a Catalunya: l'esdevenidor», a càrrec d'Eva Serra, de la Secció Històrico-Arqueològica; Lluís Garcia i Sevilla, de la Secció de Ciències Biològiques; Salvador Reguant, de la Secció de Ciències i Tecnologia; Salvador Giner, de la Secció de Filosofia i Ciències Socials i director del cicle, i Vicent Pitarch, de la Secció Filològica.

Un cop acabat el cicle, s'han recollit els textos de les conferències amb vista a fer-ne una publicació, que es preveu que surti durant el primer semestre de l'any 2006.

Pel que fa a la primera edició del cicle *Perspectives del segle XXI: recerca i*

país, el 16 de desembre de 2004 es va presentar a la premsa la declaració institucional sobre la recerca, elaborada a partir del cicle de conferències i del debat que les va cloure, que havien tingut lloc durant el curs 2003-2004.

— *Els premis Nobel de l'any 2004*

Les conferències sobre els premis Nobel del 2004 han tingut lloc del 13 al 17 de desembre de 2004 i han comptat amb les intervencions següents:

- Conferència sobre el Premi Nobel de Química concedit a Aaron Ciechanover, Abraham Herskko i Irwin Rose: «La degradación de proteínas mediada por ubiquitina: ¿cómo se reconocen las proteínas celulares que deben destruirse?», a càrrec d'Erwin Knecht, de l'Institut de Investigaciones Citológicas, Fundación Valenciana de Investigaciones Biomédicas. Coordinada per la Societat Catalana de Química.

- Conferència sobre el Premi Nobel de Literatura, concedit a Elfriede Jelinek: «Àustria, dones, música i literatura a l'obra d'Elfriede Jelinek», a càrrec de M. Loreto Vilar Panella, de la Universitat de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Llengua i Literatura.

- Conferència sobre el Premi Nobel de Física concedit a David J. Gross, H. David Politzer i Frank Wilczek: «De l'esclavitud a la llibertat, gràcies a una derivada», a càrrec de Santiago Peris, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Coordinada per la Societat Catalana de Física.

- Conferència sobre el Premi Nobel de Fisiologia o Medicina concedit a Richard Axel i Linda B. Buck: «Mecanismos moleculares de la percepción olfactiva», a càrrec d'Enrique Claro Izaguirre, de la Universitat Autònoma de Barcelona. Coordinada per la Societat Catalana de Biologia.

- Conferència sobre el Premi Nobel d'Economia concedit a Finn E. Kydland i Edward Prescott: «Regles versus discrecionalitat: la consistència temporal de la política econòmica», a càrrec de F. Xavier Mena, d'ESADE. Coordinada per la Societat Catalana d'Economia.

— *Recerca i país: la contribució de la filosofia i les ciències socials.*

Entre els mesos d'abril i juny, la Secció de Filosofia i Ciències Socials va organitzar aquest cicle de conferències, que ha rebut el suport de la Secretaria Científica.

Projectes

— Diccionari Alcover-Moll

El setembre de 2004 el secretari científic va assistir a una reunió amb l'Editorial Moll per a establir les possibilitats i els termes de la informatització del *Diccionari català-valencià-balear*.

— *La ciència en la història dels Països Catalans*

El dia 23 d'abril de 2005 es va presentar el primer volum d'aquest pro-

grama de l'IEC, codirigit per Joan Vernet i Ramon Parés i amb el suport de la Secció de Ciències Biològiques i de la Secció de Ciències i Tecnologia, i s'ha deixat gairebé enllestida la publicació del segon volum de l'obra.

— *Col·lecció «Clàssics de la Ciència»*

S'han mantingut contactes amb els coeditors (Editorial Pòrtic, del grup Enciclopèdia Catalana, i Editorial Eumo), així com amb el consell editorial, per a fer seguiment d'aquesta col·lecció i planificar els propers volums que s'han de publicar. Durant aquest curs 2004-2005, s'ha reprès el procés d'edició de la *Filosofia zoològica* de J. B. Lamarek i dels *Escrips científics i d'assaig* de James Clerck Maxwell a càrrec de l'Editorial Pòrtic, que és qui assumeix la impressió de la col·lecció. Des de la Secretaria Científica s'ha fet la coordinació i el seguiment d'aquest procés.

— *Història de la historiografia catalana*

El gener de 2005 ha sortit publicat el llibre *Història de la historiografia catalana*, que recull les tretze ponències presentades en les jornades científiques del mateix nom, celebrades l'octubre de 2003, i organitzades per la Secció Històrico-Arqueològica amb el suport de la Secretaria Científica. És des d'aquesta secretaria que s'ha fet el seguiment i la coordinació de la publicació fins que ha sortit impresa.

Altres activitats

El novembre de 2004 s'ha constituït el Consell Català de Comunicació Científica (C4), com a plataforma de trobada entre els agents implicats en la comunicació científica a Catalunya i promogut per la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació. L'Institut d'Estudis Catalans ha estat convidat a formar-ne part i hi és representat pel secretari científic.

El gener de 2005 el secretari científic ha assistit a la reunió de la comissió de seguiment del conveni amb el Govern Balear.

— *Ajuts externs per a recerca*

La Secretaria Científica ha informat les seccions, les societats filials i/o els directors dels projectes de recerca de la convocatòria de diversos ajuts externs, ha elaborat, o bé revisat, les sol·licituds i, finalment, les ha trameses a l'organisme competent.

També dins d'aquest capítol d'ajuts externs, la Secretaria Científica ha fet diverses gestions per a aconseguir subvencions per a projectes i centres de l'IEC: s'han mantingut els contactes amb l'Administració del Govern central i amb entitats financeres.

— *Ajuts de l'Institut per a recerca*

El 17 de setembre de 2004 s'ha informat els membres i presidents de les societats filials de l'Institut de l'obertura d'una convocatòria de programes de recerca. Durant el darrer trimestre de l'any 2004 s'han rebut i classificat els progra-

mes presentats a aquesta convocatòria i s'han presentat a la Comissió d'Investigació que, després de tractar el tema en dues reunions (8 de novembre i 10 de desembre de 2004), ha fet una proposta de concessió. Un cop aprovada pel Ple de l'Institut, el febrer de 2005 la Secretaria Científica ha notificat la concessió o denegació dels ajuts als responsables dels programes presentats.

El desembre de 2004 s'ha efectuat la convocatòria d'ajuts de l'IEC per a activitats científiques, adreçada a les societats filials. El pressupost definitiu de l'IEC ha permès ampliar la dotació per a aquestes activitats, la qual cosa s'ha notificat a les societats filials el gener de 2005. Un cop rebudes les peticions i resolta la distribució econòmica, el mes de febrer de 2005 s'ha notificat a les societats filials la concessió d'aquests ajuts.

— *Setmana de la Ciència*

La Setmana de la Ciència a Catalunya té per objectiu apropar la ciència a la societat d'una manera atractiva i comprensible, a través de diverses activitats. La inauguració d'aquesta setmana va tenir lloc al Parlament de Catalunya el dia 5 de novembre de 2004 i, per part de l'Institut, va comptar amb l'assistència del president, Josep Laporte i Salas, i del secretari científic, Francesc Gonzàlez i Sastre.

En l'edició del 2004, que s'ha celebrat del 5 al 15 de novembre de 2004, l'IEC hi ha participat amb les activitats

següents: «Tercera jornada d'avenços en ecologia», organitzada per la Secció d'Ecologia de la Societat Catalana de Biologia; «Fer i pensar la biologia molecular després de Monod», sessió conjunta de la Societat Catalana de Biologia i la Societat Catalana de Filosofia, i «El món de la xocolata. Aspectes històrics, tecnològics, fisicoquímics i organolèptics», organitzada per la Societat Catalana de Química, juntament amb l'Escola Politècnica Superior de la Universitat de Vic.

Un cop celebrada la Setmana de la Ciència de 2004, la Secretaria Científica ha assistit a diverses reunions de la comissió organitzadora per a preparar l'edició de 2005.

A més de l'Institut, representat per la Secretaria Científica, formen part de la comissió organitzadora d'aquesta Setmana la Fundació Catalana per a la Recerca (FCR); el Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI); el Departament d'Ensenyament i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya; el Cercle d'Amics de la Ciència; onze universitats de Catalunya; el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC); l'Institut de Cultura de Barcelona (ICB), i l'Associació Catalana de Comunicació Científica (ACCC).

— Presentació del llibre *Vols clonar-te?: Ciència i ètica de la clonació humana*, d'Arlene Judith Klotzko. Aquest acte, organitzat per la Universitat de

València, va tenir lloc el 28 d'abril de 2005 a la seu de l'Institut, i va comptar amb la participació, a més de l'autora, de Salvador Alegret, secretari general de l'IEC Manuel Costa, vicerector de Política Científica de la Universitat de València; Montserrat Bordes, professora de Filosofia de la Universitat Pompeu Fabra, i Anna Veiga, directora de la Secció de Biologia del Servei de Medicina de la Reproducció de l'Institut Universitari Dexeus.

Observatoris

La Secretaria Científica organitza dos observatoris d'índole diferent: l'Observatori de la Recerca i la Xarxa CRUSCAT. (Vegeu l'apartat «Assessorament», dins del capítol VII «Assessorament, promoció i difusió de la recerca».)

La Secretaria Científica ha donat suport a la Xarxa CRUSCAT, tant col·laborant amb la direcció de la Xarxa, com coordinant les activitats desenvolupades a la seu de l'Institut. En aquest aspecte, el 25 de maig de 2005 va organitzar la conferència «¿Pueden las leyes cambiar la realidad lingüística? Balance del impacto de la ley 101 sobre la integración lingüística de los inmigrantes en Quebec, 30 años después», a càrrec de Marie McAndrew, professora de la Universitat de Mont-real (Canadà).

Pel que fa a les reunions, es va convocar el Consell Supervisor de la Xarxa CRUSCAT, que es va reunir el 10 de març de 2005, i es van convocar els caps de grup de la Xarxa CRUSCAT, que es van trobar també el dia 10 de març de 2005.